

PRAEFATIO

De Apiciani libri fati et codicibus exposuimus Giarratano in libello 'I codici dei libri de re coquinaria di Celio, Napoli 1912', Vollmer in Sitz.-Ber. d. Bayer. Akad. d. Wiss. phil.-hist. Kl. 1920 Abh. 6. pauca addenda videntur: codicem Caesenatem interim inspexit et contulit Giarratano, nullius est preti. nec maioris cod. Vat. lat. 6803 papyrius fol. 71-96, quem in Skutschii et Ihmii usum contulerat Samter. quae ad usum huius editionis maxime necessaria erunt, luculente digesta habes in indice codicum post hanc praefationem.

edidimus igitur et ipsos Apicii libros quos putant, qui tamen non pleni nec integri sunt, sed saeculo fere IV° vel V^o epitomati et vulgari sermone aliquatenus adulterati, et excerpta Vinidarii Gothi, qui saeculo fere VI° et ipse opusculum Apicianum tunc adhuc plenum suum in usum compilavit, magis etiam quam ille prior excerptor licentiis sermonis vulgaris indulgens. hos squalores et quidquid librarii insequentes similiter deturpaverunt deterimus quoad licebat: composita et aestimata sunt vulgaris sermonis vestigia apud Vollmerium l.l.

edidimus, inquam, hos libros nec tamen ignoramus nos nihil fere agere potuisse nisi ut recenseremus ea quae tradita sunt abstersis maculis gravissimis, vere emendaturum non esse nisi qui plenam rerum scientiam habeat et tam excussis fontibus graecis et latinis quam experimentis factis cognoverit quid Apicius praecipere potuerit, quid re vera praeceperit.

plene attulimus varias lectiones codicum EV ita tamen ut discrepantias pure orthographicas praetermitteremus. restituimus contra Schuchium, cuius tamen numeros paragraphos in margine addidimus, dispositionem librorum per capita et capitula ab ipso ut opinamur auctore institutam.

indices adiecimus quales per haec tempora addere licebat, sperantes fore ut aliquando aliquis plene technica artis coquinariae verba graeca et latina colligat et explicet.

restat ut lectores moneamus optime de hac editione olim meritos esse W. *Studemund* et M. *Ihm* excutiendo codices E et V; lectiones codicis V nos exhibemus secundum photographa optima, in codice E reddimus collationem Studemundii nostrum in usum repetitam expletam correctam liberalissime a W.M. *Lindsay* et ab E.A. *Lowe*, qui nuper de hoc codice E exposuit in Berliner Philol. Wochenschrift 1920 p. 1174.

APICII

<ARTIS MAGIRI>CAE <LIBRI X>

Archetypus Fuldensis, inde descripti

V Vaticanus Urbinas lat. 1146 litteris Turonicis scriptus saec. IX

E Cheltenham bibl. Phillipps 275 litteris partim insularibus partim minusculis
Carolinis scriptus saec. IX

ex V descripti sunt codices saeculi XV hi:

P Paris lat. 8209

/ T Rom Vat. Urb. lat. 1145

| L Florenz Laur. 73, 20

| S Florenz Laur. Strozz. 67

| C Florenz Riccard. 141 (L III 29)

ς | R Florenz Riccard. 662 (M I 26)

| Oxford Bodl. Canon. lat. 168

| Oxford Bodl. Add. B 110

| Cesena, bibl. munic. 167, 154

\ Rom, Vat. lat. 6803

ex E descriptus est codex Hummelbergii deperditus

ex VEς lectiones a Politiano collectae in

M München lat. 756 a. 1495 a Petro Crinito scripto

α = editio princeps s. a. Venetiis per Bernardinum Venetum expressa ex aliquo codice stirpis ς

Tor = editio Albani Torini Basileae 1541

Hum = editio Gabrielis Hummelberg Tiguri 1542

Baseggio = editio Baseggii, Venetiis 1852

Sch = editio Chr. Theophili Schuch, ²Heidelberg 1874

Gi = Giarratano

Vo = Vollmer

Apici Excerpta a Vinidario vir. inl. facta leguntur in

A = Paris lat. 10318 saec. VIII uncialibus litteris scripto

Ihm = M. Ihm, Archiv f. lat. Lex. XV, 1908, 63 ss.

5

APICII LIBRI X

<[I.](#) EPIMELES. [II.](#) SARCOPTES. [III.](#) CEPVROS. [IV.](#) PANDECTER. [V.](#) OSPREON. [VI.](#) AEROPET ES.> [VII.](#) POLYTELES uoluntaria uolatilia. [VIII.](#) TETRAPVS quadripedia. [IX.](#) THALASSA mare. [X.](#) HALIEVS piscatura.

VII Politeles E | X Halieus (*sic*) E

INCĖ

API

CAE ex titulo archetypi nihil restat nisi quod dat V fol. 1^r sequitur fol. 1^v EPIMELES LIBER I, deinde capitula libri primi, deinde EXPLICIVNT CAPITVLA INCĖ CONDITV PARADOXV; in eodem V fol. 1^v in marg. inferiore manus saec. IX litteris macris longissimis adscripsit Epice de cu; in E perierat fol. 1 iam Politiani aetate, fol. 2^r incipit a VII Politeles uoluntaria uolatilia, post haec capita legitur APICII EPIMELES LIBER PRIMUS, secuntur capitula libri primi, deinde sine titulo fol. 3^r incipit CONDITUM

PARADOXUM | Apicii C(a)eli(i) epimeles incipit liber primus *dant CLS cf. commentarius Nicolai Nicolii de Poggii peregrinatione in Germania (a. 1417):*

in monasterio suldulensi... Aepitii de compositis libri octo: opus medicinale et optimum. | *in librorum subscriptionibus legitur solum apici(i) vel epicii (sic E post lib. III), nusquam additur caelii in VE, sexies coelii in cod. R post lib. V ss | in archetypo titulum duobus versibus fuisse olim perscriptum API<cii artis opsartyti- vel magiri-> CAE<libri X> coniecit Vollmer | indicem nominum librorum solus habebat E (non V), in quo I-VI cum folio 1 perierunt |*

LIB. I. EPIMELES

I. conditum paradoxum. II. conditum melizomum. III. absinthium Romanum. IV. rosatum et violatum. V. oleum Liburnicum sic facies. VI. vinum ex atro candidum facies. VII. de liquamine. VIII. ut carnes sine sale quovis tempore recentes sint. IX. callum porcinum vel bubulum et unguellae coctae ut diu durent. X. ut carnem salsam dulcem facias. XI. pisces fricti ut diu durent. XII. ostrea ut diu durent. XIII. ut uncia laseris toto tempore uti possis. XIV. ut dulcia de melle diu durent. XV. ut mel malum bonum facias. XVI. mel corruptum ut probes. XVII. uvae ut diu serventur. XVIII. ut mala et mala granata diu durent. XIX. ut mala Cydonia diu serventur. XX. ficum recentem mala pruna pira cerasia ut diu serves. XXI. citria ut diu durent. XXII. mora ut diu durent. XXIII. holera ut diu serventur. XXIV. rapae ut diu serventur. XXV. tubera ut diu serventur. XXVI. duracina Persica ut diu serventur. XXVII. sales conditos ad multa. XXVIII. olivas virides servare ut quovis tempore oleum facias. XXIX. cuminatum in ostrea et conchyliis. XXX. laseratum. XXXI. oenogarum in tubera. XXXII. oxyporum. XXXIII. hypotrimma. XXXIV. oxygarum digestibile. XXXV. moretaria.

capit. IV uiolacium EV | V liburnium EV | VIII sine sale sine quouis EV | IX bubulum E, bulum V | ungelles EV | XIII unicia EV | XVII Uvae V, Quae E | XXVI seruent E | XXXII V, XXXI E | oxyporium EV | XXXV mortaria EV |

The table of contents diverges at some points from the chapter arrangement in the book itself. (Compare books VI, VII, IX and X.) The actual chapters of Book I are:

II. absinthium Romanum. III. rosatum et violatum. IV. oleum Liburnicum sic facies. V. vinum ex atro candidum. VI. de liquamine emendando. VII. ut carnes sine sale quovis tempore recentes sint. VIII. ut carnem salsam dulcem facias. IX. pisces fricti ut diu durent. X. ut uncia laseris toto tempore uti possis. XI. ut dulcia de melle diu durent. XII. uvae ut diu serventur. XIII. sales conditos ad multa. XIV. olivas virides servare ut quovis tempore oleum

facias. [XV](#). cuminatum in ostrea et conchyliis. [XVI](#). laseratum. [XVII](#). oenogarum in tubera. [XVIII](#). oxyporum. [XIX](#). hypotrimma. [XX](#). oxygarum digestibile. [XXI](#). moretaria.

All page-and-line references in the critical apparatus are linked to the relevant recipe, with the target words marked where appropriate. Unlinked *line references* are internal (within the present recipe). Multiple references to the same *page* or *recipe* are linked on their first occurrence. Recipe citations in the apparatus have been formatted to match the Index.

(1)I. CONDITVM

PARADOXVM. 1. Conditum paradoxum compositio: mellis pondo XV in aeneum vas mittuntur, praemissis vini sextariis duobus, ut in coctura mellis vinum decoquas. quod igni lento et aridis lignis calefactum, commotum ferula dum coquitur, si effervere coeperit, vini sextario compescitur, praeter quod subtracto igni in se redit. cum perfrixerit, rursus accenditur. hoc secundo ac tertio fiet, ac tum demum remotum a foco postridie despumatur. tum <mittis> piperis uncias IV, iam triti masticis scripulos III, folii et croci dragmas singulas, dactylorum ossibus torridis quinque, isdemque dactylis vino mollitis, intercedente prius suffusione vini de suo modo ac numero, ut tritura lenis habeatur. his omnibus paratis supermittis vini lenis sextarios XVIII. carbones perfecto aderunt dum bulliat.

pondo *Sch*, p *E*, per *V*, cf. *Exc.* [§2](#) bis [§23](#) p |
 praemissis *E*, -i *V* |
 coctura *E*², -am *E*¹*V* |
 perfixerit *EV* |
 postridie *E*, post pridie *V* |
 tum *Gi*, tunc *Sch*, cum *EV*ς |
 mittis *add. Gi* |
 iam triti *E*, iam tristis (*radendo in triti mutatum*) *V* |
 masticis *E*²*V*, -ces *E*¹ |
 dragmas singulas *Hum*, dragme singulae *EV* |
 isdemque *E*²*V*, iisdemque *E*¹ |
 uino *E*, uine *V* |
 suffusione ς, -nem *EV* |
 lenis *EV*, leuis *Sch* |
 sextarios *Sch*, -ia *EV* |
 aderunt *E*, ade^o *V* |
 dum bulliat *Vo*, duo milia *EV* |
i. antea igni aperto tractatum nunc in prunis stabit dum bulliat; cf. 3 10, 3 in prunis coques, Paxamos Geop. 18, 21, 1 πυρὶ μαλθακῶ τουτέστιν ἐπ' ἀνθρακίαν |

numeri uncati in margine denotant paragraphos Schuchii.

(2)CONDITVM MELIZOMVM

VIATORIVM. 2. Conditum melizomum perpetuum, quod subministratur per viam peregrinanti: piper tritum

melizomum *V*, milizonum *E* |
 uiatorium *sic EV* |
 peregrinanti *E* |
 conditi *i. penoris* |
 uini *E*, uinum *V*ς |

cum melle despumato in cupellam mittis conditi loco, et ad momentum quantum sit bibendum, tantum aut mellis proferas aut vini misceas. sed si <maius> vas erit, nonnihil vini melizomo mittas, adiciendum propter mellis exitum solutiorem.

7(3)II. APSINTHIVM

ROMANVM. Apsinthium Romanum sic facies: conditi Camerini praeceptis, utique [pro] apsinthio cessante; in cuius vicem apsinthi Pontici purgati terebinthique uncias <singulas et unam>Thebaicam dabis, masticis <et> folii <scripulos> III, costi scripulos senos, croci scripulos III, vini vetusti sextarios XVIII. carbores amaritudo non exigit.

(4)1III. <ROSATVM ET

VIOLATIVM>. 1. Rosatum sic facies: folia rosarum, albo sublato, lino inseris et subtilis facias, et vino quam plurimas infundes, ut septem diebus in vino sint. post septem dies rosam de vino tollis, et alias sutiles recentes similiter mittis, ut per dies septem in vino requiescant, et rosam eximis, similiter et tertio facies, et rosam eximis, et vinum colas, et, cum ad bibendum voles uti, addito melle rosatum conficies. sane custodito ut rosam a rore siccam et optimam mittas. Similiter, ut supra, et de <viola> violatium facies, et eodem modo melle temperabis.

si maius vas erit Vo, suaserit EV, suaserim Tor. | solutiorem E, solitiorem V |

apsinthium] *aut scribendum aut sane*

accipiendum apsinthiatum |

conditi VE, condiri Sch |

pro EV, *del. Vo; intellege: apsinthiatum facies aut ad praecepta conditi Camerini ita ut apsinthium omnino non adhibeatur aut loco conditi Camerini adhibebis quod sequitur* |

absenti EV |

terebinthique α, terendique EV |

uncias singulas et unam Vo, unciam EV |

Thebaicam *scil. palmam* |

et *add. Vo* |

folii scripulos *Hum*, folii EV |

senos *sic* EV |

vetusti Vo, eiusmodi EV, veteris *iam Hum, cf. Marcell. med. 30, 55. 56* |

ROSATVM ET VIOLATIVM *om. EV, cf. index capitum* |

folia E, folias V |

et *Hum*, ut EV |

sutiles *sic* EV |

et *Hum*, ut EV |

sutules EV |

cf. Pallad. 5, 5, p. 155, 4 |

et de viola violatium (-atum *Sch*) *Hum*, et de uiolacium EV |

2Rosatum sine rosa sic facies:
folia citri viridia in sportella palmea in
dolium musti mittes antequam ferueat,
et post quadraginta dies exime. cum
necesse fuerit, mel addes et pro rosato
utere.

paene ad verbum concinunt cum Pallad. 11, 15 |
sportella (-tella man. 2 in loco adraso) E |

(5)IV. Oleum Liburnicum sic
facies: in oleo Hispano mittes
helenium et cyperi et folia lauri non
vetusta, tunsa omnia et cribellata, ad
levissimum pulverem redacta, 8et sales
frictos et tritos, et per triduum vel
plus permisce diligenter. post haec
aliquanto tempore patere requiescere,
et Liburnicum omnes putabunt.

cf. Pallad. 6, 18 |
liburnicum hic et p. 8, 3 EV, -ium EV in ind. |
spano EV |
mittes V, -is E |
ellenium EV, inulam Pallad. et Geopon. 9, 27, 1 |
cypery et V, cyperi (om. et) E |
& cribellata alleuissimum E, et criuellata ad leuissimū V |
et tritos et EV, tritos et α |
permisce α, promisce EV |
putabunt E, -untur V |

(6)V. Vinum ex atro candidum
facies: lomentum ex faba factum vel
ovorum trium alborem in lagonam mittis
et diutissime agitas: alia die
erit candidum. et cineres vitis albae idem
faciunt.

agitas alia die erit E, agita sali adierit V |
cineres E, cinerem V |

(7)VI. De liquamine emendando:
liquamen si odorem malum fecerit, vas
inane inversum fumiga lauro et cupresso,
et in hoc liquamen infunde ante
ventilatum. si salsum fuerit, mellis
sextarium mittis et move spica, et
emendasti. sed et mustum recens idem
praestat.

infunde (funde α) Sch, fenunde EV |
*move spica Hum, moue spicas EV, nouē spicas α, cf. [81](#),
[5](#) |*

(8)1VII. Vt carnes sine sale
quovis tempore recentes sint:
carnes recentes quales volueris melle
tegantur, sed vas pendeat, et, quando
volueris, utere. hoc hieme melius fit,
aestate paucis diebus durabit. et in carne
cocta itidem facies.

ad rem cf. Colum. 12, 42 |
durabit E, -uit V |

(9)2Callum porcinum vel bubulum et unguellae coctae ut diu durent: in sinapi ex aceto, sale, melle facta mittis ut tegantur, et, quando volueris, utere: miraberis.

ungelle cocte EV *in ind.*, ungella et cocta (cocia E) EV *hic* |
facta *sic* EV, *an* tacta (*i. tincta*)? |

(10)VIII. Vt carnem salsam dulcem facias: carnem salsam dulcem facies, si prius in lacte coquas et postea in aqua.

aqua *Hum*, aquam EV |

(11)1IX. Vt pisces fricti diu durent: eodem momento, quo friguntur et levantur, ab aceto calido perfunduntur.

pisces E²V, piscem E¹ |
perfunduntur (-fund- *in loco adraso*) E |

(12)2Ostrea ut diu durent: lavas ab aceto, aut ex aceto vasculum pictimum lava, et ostrea compone.

lavas *Vo* (*scilicet ipsa ostrea*), uas EV |
pictimum *sic* EV |

(13)X. Vt uncia laseris toto tempore utaris: laser in spatiosum doliolum vitreum mittis et nucleos pineos ut puta viginti, cumque utendum fuerit lasere, nucleos conteres, 9et in cibus miraberis sapores; et tantundem numero nucleorum doliolo referetur.

uncia α , unciam EV |
fuerit V, fuerit ex fuit E |
et in cibus miraberis sapores] ex incibus miraberis (-iris V) in sapores (-es ex -is V) EV, et in cibos miscebis et in sapores *Hum* |
tantundem *Vo*, cf. p. [14](#), [3](#), tantum EV |
numero V, numerum E |
referetur *Barth*, referentur α , reserentur (resererentur V¹)EV |

(14)1XI. Vt dulcia de melle diu durent: accipies quod Graeci dicunt cnecon et facies farinam et admisceas cum melle eo tempore quo dulcia facturus es.

de melle EV *in indice*, melle EV *hic*, mella $\varsigma\alpha$ |
cnecon *Vo*, nechon EV, $\pi\eta\nu\acute{\iota}\omicron\nu$ *Sch* |
eo α , et EV es P, est EV |

(15)2Vt mel malum bonum facias: mel malum bonum facies ad vendendum, unam partem mali et duas boni si simul miscueris.

vendendum *praeceptum sumptum videtur ex libro aliquo de re rustica* |
boni si E, bonis V |

(16)3Mel corruptum ut
probes: helenium infundes in melle
et incende: si incorruptum est, lucet.

Mel V, Vt mel E |
helenium α, ilunium E¹, inlunium E²V; *potest
glossa inula graecum affecisse, nisi plane aliud latet; cf.
Geopon. 15, 7, 7; conieci in lychnum infundes mel et
incende |*
incende (-es P) si incorruptum (si in-ex sin E) EV |

(17)1XII. Vvae ut diu
serventur: accipies uvas de vite
inlaesas, et aquam pluvialem ad
tertias decoques, et mittis in vas, in quo
et uvas mittis. vas picari et gypsari facies,
et in locum frigidum, ubi sol accessum
non habet, reponi facies, et, quando
volueris, uvas virides invenies. et ipsam
aquam pro hydromelli aegris dabis. et si
in hordeo obruas, inlaesas invenies.

Accipies E, -pes V |
pluvialem E, cf. *Geopon. 4, 15, 13 ὀμβριον*, fluuialem V |
dequoques (-es ex-as corr.) V |
uas picari α, uas picem EV |
sol E, solj (*in fine versus*) V |
habet reponi E, cf. p. [10](#), [6](#), habere poni V, habet poni
σα |
aegris E, aegriu V |

(18)2Vt mala et mala
granata diu durent: in
calidam ferventem merge, et statim leva
et suspende.

mala et mala granata sic EV |
in calidam sic EV, in aquam marinam calidam *Sch ex
Magone (Colum. 12, 44, 5), cf. Plin. 15, 60al. |*

(19)3Vt mala Cydonia diu
serventur: eligis mala sine vitio cum
ramulis et foliis, et condas in vas, et
suffundes mel et defritum; diu servabis.

foliis et condies EV, foliis ficulnis condas *Sch ex Colum.
12, 45, 1 Plin. 15, 60, sed aliud est praeceptum |*
diu E, et diu V |

(20)4Ficum recentem, mala,
pruna, pira, cerasia ut diu
serves: omnia cum peciolis diligenter
legito et in melle ponito, ne 10se
contingant.

peciolis sic EV |

(21)5Citria ut diu durent: in
vas vitreum mitte, gypsa, suspende.

vitreum *Gi*, citrum EV |
suspende P, suspendet EV |

(22)6Mora ut diu durent:
ex moris sucum facito, et cum
sapa misce, et in vitreo vase cum
moris mitte: custodies multo tempore.

§6 in E legitur post §9, in V post §5 |
Mora EV in indice, hic om. EV, post durent add. P |
moris c, moribus EV |
misce et in uitrio uase (uaso V) cum mora (morā V, moris
P) EV |

(23)7Holera ut diu servantur: holera electa non satis matura in vas pictum repone.	uas pictum <i>sic</i> EV
(24)8Rapae ut diu serventur: ante accuratas et compositas asperges myrtae baxis cum melle et aceto.	ante accuratas <i>sic</i> EV, antea (anna R) curatas <i>Sch, at cf. exc. §24</i> asperges <i>Gi</i> , perdes EV
9Aliter: sinapi tempera melle, aceto, sale, et super compositas rapas infundes.	rapas <i>ς</i> , rapes EV
(25)10Tubera ut diu servantur: tubera, quae aquae non vexaverint, componis in vas alternis, alternis scobem siccā mittis, cooperis et gypsas, et loco frigido pones.	aquae (e <i>erasa</i>) V, aqua E mittis cooperis <i>Vo</i> , mittis ris EV; <i>cf. p. 17. 6</i> cooperies, <i>Colum. 12, 44</i> operculum imponere, <i>Pallad. 3, 25, 8. 9. 11 al.</i>
(26)11Duracina Persica ut diu durent: eligito optima, et mitte in muriā. postera die exime, et spongiabis diligenter, et collocabis in vas. fundes salem, acetum, satureiam.	postera <i>sic</i> EV et is fongiabis EV
(29)XIII. Sales conditos ad multa: Sales conditi <faciunt> ad digestionem, ad ventrem movendum, et omnes morbos et pestilentiam et omnia frigora prohibent generari, sunt autem et suavissimi ultra quam speras. Sales communes frictos lib. I, sales Hammoniacos frictos lib. II, piperis albi unc. III, zingiberis unc. II, ammeos unc. I semis, thymi unc. I semis, apii seminis unc. I semis (si apii semen mittere nolueris, petroselini mittis unc. III), origani unc. III, erucae seminis unc. I semis, piperis nigri unc. III, croci unc. I, hysopi Cretici unc. II, folii unc. II, petroselini unc. II, anethi unc. II.	§13 (29) <i>post 14 (27) ordinavit Sch, vide an recte</i> sales V, salis E multa ex mulia E conditi <i>Tor</i> , conditos EV faciunt <i>add. Vo</i> pestilentiā V, -iae E lib. V, libra E hammoniacos <i>Hum</i> , ammonicos VE libras E, lib. V uncias E, unċ V gingiber (geng- V) EV semis timi <i>sic</i> EV I·s·apii EV I·s·si apii EV eruc(a)e semen unc·I·s·EV chrochi P, cheochi EV folium unc. II petrosilenum EV

(27)XIV. Olivas virides servare ut quovis tempore oleum facias: olivas de arbore sublata in illud mittis, et erunt tales quovis tempore quasi mox de arbore demptae. de quibus, si volueris, oleum viride facies.

illud EV *corruptum nisi oleum intellegi voluit (cf. Plin. nat. 15, 16), muriam Hum. ex Plin. nat. 15, 21 |*
demtē E, redemptae V |
uiridem EV |

11(30)1XV. Cuminatum in ostrea et conchylia: piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, folium, malabathrum, cuminum plusculum, mel, acetum et liquamen.

2A l i t e r : piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, cuminum plusculum, mel, acetum, liquamen.

mentam E, mentē V, *item* [l. 12](#) et [14](#) |

(31)1XVI. Laseratum: laser Cyrenaicum vel Parthicum tepida dissolvis cum aceto <et> liquamine temperatum, vel piper, petroselinum, mentam siccam, laseris radicem, mel, acetum, liquamen.

parthicum ç, partitum EV |
et *add. Gi* |

2A l i t e r : piper, careum, anethum, petroselinum, mentam siccam, silfi, folium, malabathrum, spicam Indicam, costum modicum, mel, acetum, liquamen.

(32)1XVII. Oenogarum in tubera: piper, ligusticum, coriandrum, rutam, liquamen, mel et oleum modice.

2A l i t e r : thymum, satureiam, piper, ligusticum, mel, liquamen et oleum.

(33)XVIII. Oxyporum: cumini unc. II, zingiberis unc. I, rutae viridis unc. I, nitri scripulos VI, dactylorum pinguum scripulos XII, piperis unc. I, mellis unc. IX. cuminum aut Aethiopicum aut

Oxyporum EV *hic*, Oxyporium EV *in ind.* |
praeceptum redit [3 18, 3](#) |
cumini E, cummuni V |
zingiberis *sic* EV |
mellis (i ex e) V |

Syriacum aut Libycum aceto infundes,
sicca et sic tundes. postea melle
comprehendis. cum necesse fuerit, <ex>
oxygaro uteris.

aut aethiopicum EV [p. 21, 10](#), uel &hiopicum *hic* E, uel
hiopicū *hic* V |
ex oxygaro Vo, oxygaro (*ex oxigario corr.* V) EV |

(34)XIX. Hypotrimma: piper,
ligusticum, mentam aridam nucleos
pineos, uvam passam, caryotam, caseum
dulcem, mel, acetum, liquamen, oleum,
vinum, defritum aut caroenum.

Hypotrimma EV *in indice*, ypotrima EV *hic* |
oleum uinum E, uinū oleū (*sed signis /· et /: ordo
correctus*) V |
carenum *Hum*, cariotam EV, cariotum *Sch* |

(35)XX. Oxygarum digestibile:
piperis semunciam, 12silis Gallici
scripulos III, cardamomi scripulos VI,
cumini scripulos VI, folii scripulum
I, mentae siccae scripulos VI
tunsa cribrataque melle colligis. cum
opus fuerit, liquamen et acetum addis.

digestibilem EV *hic*, -le *in ind.* |
silis *Hum*, silfi EV |
iscripulum I E, iscripulo uno V |
menta sicca EV |
cribrataque V, cribrataque E |

2A Iter: piperis unc. I, petroselini, carei,
ligustici unc. singulas. melle colliguntur.
cum opus fuerit, liquamen et acetum
addes.

colliguntur *Sch*, colligunt ut EV |

(36)XXI. Moretaria: mentam, rutam,
coriandrum, feniculum,
omnia viridia, ligusticum, piper, mel,
liquamen. si opus fuerit, acetum addes.

Moretaria E *hic*, Mortaria V *hic et EV in indice* |
uiridia E, uiria V |
ligusticum ç, libusticum E, libuticū V |

LIB. II. SARCOPTES

[I.](#) isicia. [II.](#) hydrogarum et apothermum et amulatum. [III.](#) vulvulae,
botelli. [IV.](#) Lucanicae. [V.](#) farcimina.

LIB. II *cap. I* isicia sic EV *et hic et I. 13 bis, post fere semper* esici- | II Hidrogarum et apotermu et
amolatu EV | IV lucanicae E, -niae V |

(37)1I. ISICIA. 1. Isicia fiunt marina de
cammaris et astacis, de lolligine, de sepia, de
lucusta. isicium condies pipere, ligustico,
cumino, laseris radice.

(38)2 Isicia de lollogine:

sublatis crinibus in fulmento tundes, sicuti
adsolet. pulpa et in mortario et in liquamine
diligenter fricatur, et exinde isicia plassantur.

esiciũ V, esicum E |
crinibus E, criminib. V |
pulpa P, pulma EV |
et in EV, et cum *Sch* |
fricatur ç, frigatur EV, friatur *Sch* |
plassantur *sic* EV, *etiam* v. 21 |

(39)3 Isicia de scillis vel de

cammaris amplis: cammari vel scillae de
testa sua eximuntur, et in mortario teruntur
cum pipere et liquamine optimo. pulpa isicia
plassantur.

scillis et scille E, iscillis et iscille V |
pipere E, piper V |
pulpa *Sch*, pulpe EV |

(40)40 mentata ita fiunt: assas iecur
porcinum et [eum] enervas. ante tamen teres
piper, rutam, liquamen, et sic superinmittis
iecur et teres et [misces. suitur pulpa](#)
[omentata](#), et singula involvuntur folia lauri, et
ad fumum suspenduntur quamdiu voles. cum
manducare volueris, tolles de fumo et denuo
assas.

eum EV, id eum P; *addidit rusticus*
lector (*debut* id) cf. eas [23, 14. 27, 11](#) al. |
suitur *Gi*, sicut EV, [cf. 7, 8. 9 10, 1](#) |
defumum EV |

(41)5<Aliter> isicium: adicies in
mortarium piper, ligusticum,
origanum, 13fricabis, suffundes liquamen,
adicies cerebella cocta, teres diligenter,
ne assulas habeat. adicies ova quinque et
dissolves diligenter, ut unum corpus efficias.
liquamine temperas et in patella aenea
exinanes, coques. cum coctum fuerit, versas
in tabula munda, tessellas concides. adicies in
mortarium piper, ligusticum, origanum,
fricabis in se,
commisces, <mittes> in caccabum, facies ut
ferveat. cum ferbuerit, tractum confringes,
obligas, coagitabis, et exinanes in boletari.
piper asperges et appones.

Aliter esicium *Gi*, et sicism EV |
astulas EV |
habeat EV, -ant *Sch* |
tesselles *corr. in* -as V, tesselas E |
mittes *add. Vo* |
caccabum E, accubum V |
ferbuerit E, feruu- V, *sic saepissime* |
tractu EV |

(42)6 Isicia ex sphondylis:

elixatos sphondylos conteres et nervos
eorum eximes, deinde cum eis alicam
elixatam <et> ova conteres, pipere <posito>

praeceptum 2 1, 6 repetitur [3 20, 7](#) |
fondilis et fondilos EV |
contere EV *hic*, -es p. 22, 6 |
et *om* EV *hic*, *habent* p. 22, 7 |
posito *add. Gi*, cf. *tamen* p. 22, 7 *pleniora* |

in omento assabis, oenogaro perfundes, et pro isicus inferes.

in omento *Hum*, momento EV, cf. p. 22, 8 |
oenagaro E |
perfundes *Hum*, profundes (p- E) EV, cf. p. 22, 9 continges |

(43)7 Isicia omentata: pulpam concisam teres cum medulla siliginis in vino infusi. piper, liquamen, si velis, et bacam myrtae exenteratam simul conteres. pusilla isicia formabis, intus nucleis et pipere positis involuta omento subassabis cum caroeno.

siliginis *Tor*, siligine EV |
infusi EV, vix opus erit scribere -sae;
infusa *Helmreich* |
myrtae *Sch*, mirta (*erasa supra a virgula in V*) EV,
mirteam P |
extenteratam EV |
omento (ex em- E) EV |
careno (e ex o V) EV |

(44)II. HYDROGARATVM ET APOTHERMVM ET AMVLATVM. 1. Isicia plena: accipies adipis fasiani recentes, praeduras et facis ex eo tessellas. cum pipere, liquamine, caroeno in isicio includes, ex hydrogaro coques et inferes.

Hydrogaratum *Hum*, Hidrogarum EV et hic et in *indice* |
apotermũ V, apthermum E 21 ex *Sch*, et EV |

(45)2 Hydrogarata isicia sic facies: teres piper, ligusticum, pyrethrum minimum, suffundes liquamen, temperas aqua cisternina, dum inducet, exinanes in caccabo, et cum isicio ad vaporem ignis pones, et caleat, et sic sorbendum inferes.

mininum E |
aqua cisternina *Hum*, aquam cisterninam (cisternam E) EV |
inducet sic EV, scil. tritura; possis ducet |

(46)3 In isicia de pullo: olei floris 14lib. l, liquaminis quartarium, piperis semunciam.

cum isicio *Sch*, cum esicia EV, tum isicia α |
de pullo α, topullo EV, cf. [Exc. §2](#) |
olei E, oleo corr. in -ei V |
semuncia V, semiuncia E |

(47)4 Aliter de pullo: piperis grana XXXI conteres, mittis liquaminis, optimi calicem, caroeni tantundem, aquae XI mittes, et ad vaporem ignis pones.

intellege Aliter in esicia de pullo |
undecim EV, VI *Sch* |
mittes E, -is V |

(48)5 Isicium simplex: ad unum liquaminis acetabulum aquae septem mittes, modicum apii viridis, triti piperis cocleare. isiciola incoques, et sic ad ventrem

inquoques (conc- *Sch*) et sic (si *Lister*) EV |
feces V, facies E |

solvendum dabis. hydrogaro faeces conditi
addes.

(49)6 Isicia de pavo primum locum
habent ita si fricta fuerint ut callum vincant.
Item secundum locum habent de fasianis
item tertium locum habent de cuniculis, item
quartum locum habent de pullis, item
quintum locum habent de porcello tenero.

fuerint E, -it V |

(50)7 Isicia amulata ab aheno sic
facies: teres piper, ligusticum, origanum,
modicum silfi, zingiber minimum, mellis
modicum; liquamine temperabis, misces;
adicies super isicia, facies ut ferveat. cum
bene bullierit, amulo obligas spisso, et
sorbendum inferes.

amulata *Hum*, multa EV |
aheno *Sch*, alieno EV cf. [§420](#) |
bullierit *Hum*, boluerit V, oluerit E |
inferes *Sch*, feres EV |

(51)8 Amulatum aliter: piper teres
pridie infusum, cui subinde liquamen
suffundes ita ut bene tritum ac lutulentum
facias piperatum. cui defritum admisces,
quod fit de cotoniis, quod sole torrente in
mellis substantiam cogitur. quod si non fuerit,
vel Caricarum defritum mittes, quod Romani
'colorem' vocant. ac deinceps amulum
infusum adicies vel oryzae sucum et
lento igni fervere facias.

amulatum *Hum*, amulum EV |
infusu V, infasu E |
lutulentum *sic* E |
facias V, facies E |
cotoniis P, coctomiis (-mus E) EV |
caricarum *Hum*, camcarum V, carum *corr.*
in camcarum E, caunearum *Sch* |
colorem *sic* EV, loram (cf. *Plin. nat. 14, 86*) *Tor. vix*
recte, aut ante quod inserendum vel |
ac deinceps P, accede inceptus EV, accipe deinceps
 α ; *latere aliud videtur veluti* ac cepam siccam |
orize *sic* EV |
igni ς , igniti EV |

(52)9 Amulatum aliter: ossucla de pullis
exbromas. deinde mittis in caccabum porros,
anethum, salem. cum
cocta fuerint, addes piper, apii semen,
deinde oryzam infusam teres, addes
liquamen et passum vel defritum. omnia
misces et cum isiciis inferes.

ossucla de pullis exbromas *sic* EV |
fuerint P, fuerit EV |
addes *sic* EV |
oridiam EV |

(53)10 Apothermum sic
facies: 15 alicam elixa cum nucleis

Apotermu EV |
elixa cum *Gi*, elixa *Sch*, elixā V, elixatam E |

et amygdalis depellatis et in aqua infusis et lotis ex creta argentaria, ut ad candorem pariter perducantur. cui ammiscebis uvam passam, caroenum vel passum, desuper <piper> confractum asparges et in boletari inferes.

(54)III. VVLVVLAE BOTELLI. 1. Vulvulae isiciatae sic fiunt: piper tritum et cuminum, capita porrorum brevia duo ad molle purgata, ruta, liquamen admiscetur pulpae bene tunsae et fricatae. denuo ipso subtrito ita ut commisceri possit, mittas piperis grana et nucleos, et calcabis cabis in † materia bene lota. et sic coquantur ex aqua, oleo, liquamine, fasciculo porrorum et anetho.

(55)2Botellum sic facies: sex ovi vitellis coctis, nucleis pineis concisis cepam, porrum concisum, ius crudum misces, piper minutum <asparges>, et sic intestinum farcies. adicies liquamen et vinum, et sic coques.

(56)IV. LVCANICAE. Lucanicas similiter ut supra scriptum est: [Lucanicarum confectio] teritur piper, cuminum, satureia, ruta, petroselinum, condimentum, bacae lauri, liquamen, et admiscetur pulpa bene tunsae, ita ut denuo bene cum ipso subtrito fricetur. cum liquamine admixto, pipere integro et abundanti pinguedine et nucleis inicies in intestinum perquam tenuatim productum, et sic ad fumum suspenditur.

(57)1V. FARCIMINA. Ova et cerebella teres, nucleos pineos, piper, liquamen, laser modicum, et his intestinum implebis. elixas; postea assas et inferes.

amindalis depilatis EV |
cui ammiscebis Vo, cum iam (cū iam iam V) miscebis (c ex s in V) EV |
piper add. Gi (cf. [7 14, 2](#)) |
et om V¹ |

Bulbule esiciata (esiciata V) et sic EV |
rutam EV |
denuo denuo V, denuo (e † denuo add. E²) E |
cōmisceri V |
mittas α, mittat EV |
nucleos Tor, nuclei EV |
materia (matrice Lister) bene lota EV, mortario bene loto Hum |

sic VE², om. E¹ |
sex ovi Sch, ex oui E, exeouis V |
ius Hum, tus EV |
asparges add. Gi |
farcies α, facies EV |

Luc. confectio glossam del. Sch |
bacae ex baca E, bace V |
integro E, -gre V |
tenuatim E, -tī ex -tun corr. V |
productum Hum, perductum EV |
ad E¹, ad (sed a radendo in i mutata) V |

(58)2A l i t e r : coctam alicam et tritam cum pulpa concisa et trita una cum pipere et liquamine et nucleis. farcies intestinum et elixabis, 16deinde cum sale assabis et cum sinapi inferes, vel sic concisum in disco.

tritã α, trita EV |
piper EV |
farcies in testinum E, farcie sint testinũ V |
cum sale EV, cumino sale *Sch* |
sic *i. elixum, non assatum* |

(59)3A l i t e r : alicam purgas et cum liquamine intestini et albamine porri concisi minutatim simul elixas. elixa tolles, pinguedinem concides et copadia pulpae, in se omnia commisces. teres piper, ligusticum, ova tria, haec omnia in mortario permisces cum nucleis et pipere integro. liquamen suffundes, intestina imples, elixas et subassas, vel elixa tantum: appones.

albamine E, abamine V |
porri E, porro V |
elixas. Elixas tolles P, elixas elixato tolles EV |
conpadia V |
piper integro EV |
elixam tantum EV, elixas tantum P |

(60)4A l i t e r c i r c e l l o s i s i c i a t o s : reple intestinum impensa isicii et circellum facies rotundum; fumas. cum miniaverit, subassas, exornas, oenogaro fasiani perfundes, sed cuminum addes.

inpensam EV |
miniauerit EV, fumauerit *Hum* |
de re cf. p. 14, 7 |
perfundes *Sch*, profundes EV |
cuminum EV, cuminatum *Gi* |
addes *Hum*, ates EV |

LIB. III. CEPVROS

I. ut omne holus smaragdinum fiat. II. pulmentarium ad ventrem. III. asparagos. IV. cucurbitas. V. citrium. VI. cucumeres. VII. pepones, melones. VIII. malvas. IX. cymas et cauliclos. X. porros. XI. betas. XII. holisera. XIII. rapas sive napos. XIV. raphanos. XV. holus molle. XVI. herbae rusticae. XVII. urticae. XVIII. intuba et lactucae. XIX. cardui. XX. [funduli sive] sphongili. XXI. caroetae.

Incipit eiusdem cepuros de oleribus lib. III *sic* EV (*item in fine libri*); *verba* de oleribus *recte capiti I denuo praefixerunt* EV | *cap.* V cidrium EV | VII pepones E, pemones V | IX culiclus V, auliclos E | XV olus molles EV | XVIII intibae et EV | XX funduli siue spondili EV | XXI caroetae E, careotae V |

(61)I. DE HOLERIBVS. Vt omne holus smaragdinum fiat: omne holus smaragdinum fiat, si cum nitro coquatur.

fiat V, fit E |
nitro coquatur E, nitroquatur V |

(62)1II. PVLMENTARIVM AD
VENTREM: 1. betas minutas et porros
requietos elixabis, in patina compones.
teres piper, cuminum, suffundes
liquamen, passum, ut quaedam dulcedo
sit. facias ut ferveat. cum ferbuerit,
inferes.

2Similiter: polypodium in tepidam
mittes. ubi mollierit, rades, et minutum
cum pipere et cumino
trito in patinam ferventem mittes et
uteris.

(63)3Aliter ad ventrem:
facies 17betaciorum fascies; deterge,
ne laves. in eorum
medium nitrum asperges
et alligas singulos fascies. mittes in
aquam. cum coxeris, condies patinam,
cum eadem passum vel caroenum et
cuminum et piper asperges et oleum
modicum. ubi ferbuerit, polypodium
et frusta nucum cum liquamine
teres, <in> ferventem patinam
fundes, cooperies.
statim depones et uteris.

(64)4[Aliter
betacios Varronis. Varro:
‘betacios, sed nigros, quorum deteras
radices et mulsa decoctas cum sale
modico et oleo vel sale, aqua et oleo in
se coctas iusculum facere
et potari, melius etiam si in eo pullus sit
decoctus’.]

(65)5Aliter ad ventrem: apios
virides cum suis radicibus lavabis et
siccabis ad solem. deinde albamen et
capita porrorum simul elixabis
in caccabo novo, ita ut aqua ad tertias
deferbeat [id est ut ex tribus eminis

ferbuerit E, feruuerit (*erasa* u *priore*) V |

cuminum tritum EV |
patenam E, -ena V |

fascies *Hum*, facies EV |
deterge, ne] detergine EV, deterges *Hum*, at cf.
simillimum praeceptum Marcell. med. 30, 47 |
nitrum *Hum*, nigrum EV |
caroenim E, -nĩ (*sic*) V |
et piper *Hum*, et super EV |
frustra EV |
in *Hum*, *om.* EV |
et *Hum*, ut EV |

Varronis ζ, uarrones EV |
*Varro vere fragmentum esse arguere videtur
sententiarum structura imperfecta; saturae* περι
ἐδεσμάτων iam attribuit Hum; addidit doctus lector |
mulsu decoctas EV |
coctas *Gi*, cocta EV, coctos *Sch*, cocto *Tor* |
potari *sic* EV |
melius *eqs: iocus interlocutoris apud Varronem* |

albamen *Hum*, albã EV, allia *Tor* |
ca///cabo (c *erasa*) V |
id est—remaneat *glossam agnovit Hum*, cf. [1 12, 1](#) |
cum simul *sic* EV; i. ‘*simulac*’ |
appones EV, abpones *Sch* (cf. [1. 7](#) et p. [18, 2](#) depones) |

aquae una remaneat]. postea teres piper,
liquamen et aliquantum mellis humore
temperabis, et aquam apiorum
decoctorum colabis in mortario, et
superfundes apio. cum
simul ferbuerit, appones, et, si libitum
fuerit, apios adicies.

(66)III. ASPARAGOS.

Asparagos siccabis, rursum in
calidam summittes: callosiores reddes.

siccabis V, -it E |

rursum ꝛ, sursum *bis* EV (*qui verba* sursum in
calidam *repetunt*) |

summittas (-itas V) EV |

Callosiores EV *qui hinc novum praeceptum ordiuntur* |

(67)IV. CVCVRBITAS. 1. Gustum de
cucurbitis: cucurbitas
coctas expressas in patinam compones.
adicies in mortarium piper, cuminum, silfi
modice, [id est laseris radicem], rutae
modicum, liquamine et aceto
temperabis, 18mittes defritum modicum
ut coloretur, ius exinanes in patinam.
cum ferbuerint iterum ac
tertio, depones et piper minutum
asparges.

gustum de cucurbatas cucurbitas coctas EV |

piper ꝛ, pipere EV |

id—radicem EV, *del.* ꝛ |

rutam modicum EV |

defreto EV |

ferbuerint E, feruuerit V |

(68)2Aliter cucurbitas iure
colocasierum: cucurbitas coques ex
aqua in modum colocasierum. teres
piper, cuminum, rutam, suffundes
acetum, liquamen,
temperabis, <mittes> in caccabum, cui
adicies et eas cucurbitas incisas,
expressas in ius mittes ut ferveant. amulo
obligas, piper asparges et inferes.

iure colocasierum EV |

mittes *add. Gi, qui et vidit post adicies excidisse verbum
aut verba* |

(69)3<Aliter> cucurbitas more
Alexandrino: elixatas cucurbitas
exprimis, sale asparges, in patina
compones. teres piper, cuminum,
coriandri semen, mentam viridem, laseris
radicem, suffundes acetum,
adicies caryotam, nucleum, teres,

Aliter *add. Hum* |

cariotam E, caroetã V |

aceto *Tor. et oleo Hum, acetum et oleum* EV |

melle, aceto, liquamine, defrito
et oleo temperabis, et cucurbitas
perfundes. cum ferbuerint, piper
asparges et inferes.

(70)4Aliter cucurbitas elixatas:
ex liquamine, oleo, mero.

(71)5Aliter cucurbitas frictas:
oenogaro simplici et pipere.

frictas *bis scripsit* V |
piperem EV |

(72)6Aliter cucurbitas elixatas
et frictas: in patina compones,
cuminatum superfundes, modico oleo
super adiecto. fervere facies et inferes.

(73)7Aliter cucurbitas frictas
tritas: piper, ligusticum, cuminum,
origanum, cepam, vinum, liquamen et
oleum. amulo obligabis in patina, et
inferes.

(74)8Aliter cucurbitas cum
gallina: duracina, tubera, piper,
careum, cuminum, silfi, condimenta
viridia, mentam, apium, coriandrum,
puleium, † caromentam, mel, vinum,
liquamen, oleum et acetum.

mentam *çepam* E, menta V |
caromentam (-mentam V) EV, calamintham *Hum* et
V, *om.* E |

(75)V. CITRIVM. Sil montanum, silfi,
mentam siccam, acetum, liquamen.

citrium V, citrum E, cidrium EV *in indice* |

(76)1VI. CVCVMERES. 1. Cucumeres
rasos: sive ex liquamine, sive
ex oenogaro: sine ructu et gravitudine
teneriores senties.

oenogaro VE², onegaro E¹ |

(77)2Aliter cucumeres
rasos: elixabis cum cerebellis
elixis, cumino et melle modico, <vel> apii

elixis V, elixabis E |
cumino E, cucumino (cu-*erasis*) V |
vel apii semine *Hum*, apii semen EV |
ovis *Sch*, bis EV |

semine, liquamine et oleo. ovis obligabis,
piper asparges et 19inferes.

(78)3A l i t e r cucumeres: piper,
puleium, mel vel passum, liquamen et
acetum. interdum et silfi accedit.

et acetū *bis scriptum in V* |

(79)VII. PEPONES ET MELONES. Piper,
puleium, mel vel passum, liquamen,
acetum: interdum et silfi accedit 4

Pepones E, Pemones V; *item in indice* |
uel *om.* V¹ |

(80)VIII. MALVAS. Malvas minores <in>
oenogaro ex liquamine oleo, aceto. —
Malvas maiores in oenogaro, pipere,
liquamine, caroeno vel passo.

<in *Gi*> oenogaro *Hum*, degrano EV, de garo *Tor* |
acetum EV |
in oenogara piper EV |

(81)1IX. CYMAS
ET CAVLICVLOS. 1. C y m a s : cuminum,
salem, vinum vetus et oleum. si voles,
addes piper et ligusticum, mentam,
rutam, coriandrum, folia cauliculorum,
liquamen, vinum, oleum.

coliclos EV *hic; cf. index* |
et V, *om.* E |
menta V |
colicorum EV |
culiculos E²V, col- E¹ |
foliarum EV |

(82)2A l i t e r : cauliculos elixatos
mediabis summa foliorum teres cum
coriandro, cepa, cumino, pipere, passo
vel caroeno et oleo modico.

piper EV |

(83)3A l i t e r : cauliculi elixati in
patina compositi condiuntur liquamine,
oleo, mero, cumino. piper asparges,
porrum, cuminum, coriandrum viride
super concides.

cauliculi E, cul- V, *item* [16.](#) [17](#) |
elixati E, exati V |
compositi E, -ta V |
piper *Hum*, super EV |

(84)4A l i t e r : cauliculi conditi ut supra
cum elixis porris coquantur.

(85)5A l i t e r : cauliculos condies ut
supra, admisceas olivas virides
et simul ferveant.

admisceas E, -cis V |
olibas EV |
simul *sic* EV |

(86)6Aliter: cauliculis conditis ut supra superfundes alicam elixam cum nucleis et uva passa; piper asparges.

culiculis E, -los V |
piper Vo, super EV |

(87)1X. PORROS. 1. Porros maturos fieri: pugnum salis, aquam et oleum: mixtum facies et ibi coques et eximes. cum oleo, liquamine, mero [et] inferes.

liquamine *bis scriptum in EV* |
et inferes EV, condies et inf. *Gi*; et *delendum* (cf. [I. 24](#))
aut abl. supplendus ut et passo inf. |

(88)2Aliter
porros: opertos foliis cauliculorum [et] in prunis coques, ut supra, et inferes.

opertos E, apertos V, operias *Sch*; *maluimus delere* et |
coliculorum et in EV |

(89)3Aliter porros: [in † baca](#) coctos ut supra inferes.

baca EV, caccabo *Hum. an aqua? cf. Plin. nat. 20, 49* |
inferes V, et inferes E |

(90)4Aliter porros: <si> in aqua elixati erunt, fabae nondum conditae plurimum admisce conditurae, in qua eos manducaturus es.

si in *Sch*, in EV, cum in *Hum* |
aquam EV |

20(91)1XI. BETAS. Concides porrum, coriandrum, cuminum, uvam passam † farinam, et omnia in medullam mittes. ligabis et ita inferes ex liquamine, oleo et aceto.

farinam EV, Varianam *Sch ex Plin. 14, 29*,
Phariam *Baseggio* |

(92)2Aliter betas elixas: ex sinapi, oleo modico et aceto bene inferuntur.

exsinapi E, et in api V |

(93)XII. HOLISERA. holisera in fasciculum redacta <a> manu ex liquamine, oleo et mero bene inferuntur, vel cum piscibus assis.

olisera *bis EV, hic et in indice* |
a *add. Vo, cf. I. 31* |
oleo E, et oleo (et *erasum*) V |

(94)1XIII. RAPAS SIVE NAPOS. 1. Rapas sive napos: elixatos exprimes, deinde teres cuminum plurimum, rutam minus, laser parthicum, mel, acetum, liquamen, defritum et oleum modice. fervere facies et inferes.

rutam E, ratā V, *an rutae?* |

(95)2Aliter rapas sive napos: elixas, inferes. oleum superstillabis; si voles, acetum adde.	super istillabis EV
(96)XIV. RAFANOS. Rafanos cum piperato, ita ut piper cum liquamine teras.	rafanos <i>bis</i> EV, <i>hic et in indice</i> teras E, tereas V, <i>cf. p. 30, 2</i>
(97)XV. HOLVS MOLLE. 1. Holus molle ex holisatro: coctum ex aqua nitrata expressum concides minutatim, et teres piper, ligusticum, satureiam siccam cum cepa sicca, liquamen, oleum et vinum.	holus molle <i>bis</i> EV <i>hic</i> , olus molles <i>in indice</i> EV olisatro EV coctum <i>Sch</i> , cocto EV minutatim <i>Hum</i> , minutum EV, minutim <i>Tor</i>
(98)2Aliter holus molle: apium coques ex aqua nitrata, exprimes et concides minutatim. in mortario teres piper, ligusticum, origanum, cepam, vinum, liquamen et oleum. coques in pultario, et sic apium commisces.	
(99)3Aliter holus molle ex foliis lactucarum cum cepis: coques ex aqua nitrata, expressum concides minutatim. in mortario teres piper, ligusticum, apii semen, mentam siccam, cepam, liquamen, oleum et vinum.	ex aquæ ex aqua E expressum <i>Hum</i> , expressa EV Hulus <i>Sch</i> , Aliter. Holus EV arescat EV, acescat <i>cod. Hummelbergii</i> absenti EV
(100)—[Aliter] Holus molle ne arescat, summa quaeque amputantur, et purgamenta et caules madefactos in aqua apsinthi contegito.	
(101)XVI. HERBAE RVSTICAE. Liquamine, oleo, aceto a manu vel in patina pipere, cumino, bacis lentisci.	piper EV
21(102)XVII. VRTICAE. Vrticam feminam, sole in ariete posito, adversus aegritudinem sumes, si voles.	
(103)1XVIII. INTVBA ET LACTVCAE. 1. Intuba ex liquamine, oleo	INTVBAE ET (V)E EV <i>cf. ind.</i> ex liq. E, et liq. V

modico, † medere cepa concisa. pro
lactucis vero 4 hieme intuba ex
embammate vel melle et aceto acri.

oleo V, et oleo E |
modico medere EV, modico modicaque
(modice *Hum*) *Tor*, modico comedere *Sch* |
incube (t ex c *corr.* E²) exembammate E, intibę ex
enbãmate V |
acri E, agri V |

(104)2Lactucas cum oxyporio et aceto
et modico liquamine.

oxyporio et E, exyporio (*om.* et) V |
[3 18, 2](#) cf. [1, 18](#) de oxyporo |

(105)3Ad digestionem et
inflationem et ne lactucae
laedant: cumini unc. II, zingiberis unc.
I, rutae viridis unc. I, dactylorum
pinguium scripulos XII, piperis unc. I,
mellis unc. IX; cuminum
aut Aethiopicum aut Syriacum aut
Libycum. tundes cuminum et postea
infundes in aceto, cum siccaverit; postea
melle omnia comprehendes.
cum necesse fuerit, dimidium cocleare
cum aceto et liquamine modico misces
aut post cenam
dimidium cocleare accipies.

digestione V |
cumini V, cuminum E |
gingiberis E² ex -ber E¹, gengibV |
cuminum aut EV, cf. p. [11, 23](#) |
tundes V, tundis E |
cuminum *delendum?* infundes V, -dis E |
necesse E, nece V |
cocleare cum *Sch*, coclearium E, cloclearũ V, cochlearium
cum *Tor* |
coclearem E, cloclearẽ V |

(106)1XIX. CARDVI. 1. Carduos:
liquamine, oleo et ovis concisis.

2Aliter carduos: rutam, mentam,
coriandrum, feniculum, omnia viridia
teres. addes piper, ligusticum, mel,
liquamen et oleum.

faeniculum ç, fenicum EV |

3Aliter carduos elixos: piper,
cuminum, liquamen et oleum.

(107)1XX. SPHONDYLI [vel
fundili]. 1. Sphondyli fricti ex
oenogaro simplici.

Sphondili (Sf- V) uel fundili. Sphondili (Sf- V) EV, cf.
index |
funguli suo *Marte substituit Hum*, *potius vulgaris*
glossa vel fundili *delenda. deinceps* V *exhibet*
semper sfond-, E *vel sphond-* (sphund-
E² [21](#)) *vel sfond- vel spond-* |

2Aliter: Sphondyli elixi ex sale,
oleo, mero, coriandro viridi conciso
et pipere integro.

piper EV |

(108)3Aliter:
sphondylos elixos perfundes
amulato infra scripto: apii semen, rutam,
mel, piper teres, passum, liquamen et
oleum modice. amulo obligas, piper
asperges et inferes.

elixos E³, -xo E¹V |

(109)4Aliter sphondylos: teres
cuminum, rutam, liquamen, caroenum
modice, oleum, coriandrum viride et
porrum. et sphondylos inferes pro salso.

uiridem EV |
salso *sic* EV |

22(110)5Aliter: sphondylos
elixatos praedurabis, mittes in
caccabum oleum liquamen,
piper. passo colorabis et obligas.

passo *Hum*, passum EV |

(111)6Aliter sphondylos oleo,
liquamine complebis, vel oleo et sale
assabis. piper asperges et inferes.

oleo liq. P, oleum liq. EV |

(112)7[Aliter: sphondylos
elixatos conteres et nervos eorum
eximes. deinde cum
eis alicam elixatam et ova conteres,
liquamen, piper isicia ex his facies cum
nucleis et pipere in omento.
assabis, oenogaro continges et pro isiciis
inferes].

praeceptum 3 20, 7 male repetitur ex 2 1, 6 |
alicam E, -ca V |
augmento EV *i. omento cf. p. 13, 12* |
oenogairo V |

(113)XXI. CAROETAE SEV
PASTINACAE. 1. Caroetae
frictae oenogaro inferuntur.

Caroetae (Caro oetae V) seu pastinace (-ci E). Caroetae
(Carotē E) fricta *sic* EV |
oenogaro E |

(114)2Aliter caroetas: sale oleo
puro et aceto.

(115)3Aliter: caroetas
elixatas concisas in cuminato oleo
modico coques et inferes.
cuminatum colorium facies.

colorium *Sch*, coliorum EV, colicorum *Tor*;
*addendum*ne passo vel croco? |

LIB. IV. PANDECTER

I. sala cattabia. II. patinae piscium holerum pomorum. III. minutal de piscibus vel
esiciis. IV. tisana vel sucum. V. gustum.

PANDECTER *sic quater* EV | I cattabia *sic* EV | II pastine EV | holerum E, oleum V |

(116)I. SALA CATTABIA. (?) 1. Sala cattabia: piper,
mentam, apium, puleium aridum, caseum, nucleos pineos,
mel, acetum, liquamen, ovorum vitella, aquam recentem
panem ex posca maceratum exprimes, caseum bubulum,
cucumeres in caccabulo compones, interpositis nucleis.
mittes concisi capparitis minuti.... iocusculis gallinarum.
ius perfundes, super frigidam collocabis et sic appones.

cattabia EV *semper hic et
deinceps*; caccabia (*melius -
bina*) *Hum*, cottabia *Baseggio* |
nucleo EV |
aquã α, quam EV |
interponesitis E |
concisi capparitis minuti iocusculis
(loc- V) EV *quae certe lacunosa sunt*;
concisas cepas aridas minute
iocuscula (cum -lis *Gi*) *Hum ex p. 23,
2* |
perfundes *Sch*, profundes EV |

(117)2Aliter sala cattabia Apiciana: adicies in
mortario apii semen, puleium aridum, mentam aridam,
zingiber, coriandrum viride, uvam passam enucleatam, mel,
acetum, oleum 23et vinum. conteres. adicies in caccabulo
panis Picentini frusta, interpones pulpas pulli, glandulas
haedinas, caseum Vestinum, nucleos pineos,
cucumeres, cepas aridas minute concisas. ius
supra perfundes. insuper nivem sub ora asparges et inferes.

puleio EV |
coriandrum E, -dro V |
uiridem EV |
picemtini V |
frustra EV, III frustra ç (*male ex -ni*) |
pineos nucleos E |
perfundes V, fundes *corr. in perf-* E |
niuem ç nuem EV |
sub ora (hora E): '*a latere et in
margine*' *Hum* |

(118)3Aliter sala cattabia:
panem Alexandrinum excavabis, in posca macerabis. adicies
in mortarium piper, mel, mentam, alium, coriandrum viride,
caseum bubulum sale conditum, aquam, oleum.
insuper nivem, et inferes.

alexandrinum V, àle- E |
mel E, *om.* V |
uiridem EV |
nivem *Baseggio*, uinum EV |

(121)1II. PATINAE PISCIVM HOLERVM POMORVM. 1. Patina cotidiana: cerebella elixata teres cum pipere. cuminum, laser cum liquamine, caroeno, lacte et ovis. ad ignem lenem vel ad aquam calidam coques.

Patine EV *hic*, Pastine EV *in indice* |
holerum *utrubique* E, oleū *et hic et in indice* V |
piper EV |
carenum EV |
ouis E, obis *corr.* in ouis V |
lenē V, leūem E {*above ȳ: n} |
aquā V, quam E |

(122)2Aliter patina versatilis: nucleos, nuces fractas; torres eas et teres cum melle, pipere, liquamine, lacte et ovis. olei modicum.

praeceptum 4 2, 2 *redit fere* [4 2, 16](#) |
torres *Hum*, teres EV *cf. p. 27, 11* |

(123)3Aliter patina: thyrsus lactucae teres cum pipere liquamine, caroeno, aqua, oleo. coques, ovis obligabis; piper asparges et inferes.

tyrsus EV |
aquam EV |
asparges V, -is E |

(124)4Aliter patina fusilis: accipies holisatra, purgas, lavas, coques, refrigerabis, restringes. accipies cerebella IV, enervabis, coques. adicies in mortario piperis scripulos VI, suffundes liquamen, fricabis. postea adicies cerebella, fricabis iterum. adicies holisatra et simul conteres. postea franges ova VIII, adicias cyathum liquaminis, vini cyathum, passi cyathum, contrita simul temperabis. patinam perunges, impones in thermospodio. postea cum coctum fuerit, piper asparges et inferes.

restringues EV, et friges *Hum* |
piper EV |
intermospodio V, intermospodio E |
cum *Sch*, *cf. 6 9, 15*, quod EV,
quam *Hum*. 26 |
asparges V, -is E |

(125)5Aliter patina de asparagis frigida: accipies asparagos purgatos, in mortario fricabis, aqua suffundes, perfricabis, 24per colum colabis. Et mittes <in caccabum> ficedulas curatas. teres in mortario piperis scripulos VI, adicies liquamen, fricabis, <postea adicies> vini cyathum unum, passi cyathum unum, mittes in caccabum olei uncias III, illic ferveant, perunges patinam, in ea ova VI cum oenogaro misces, cum suco asparagi impones cineri calido, mittes impensam supra scriptam. tunc ficedulas compones coques, piper asperges et inferes.

asparagis V, aspargis E |
in caccabum *add. Gi* |
ficedulas EV |
curatas *Hum*, curtas EV |
sex *Hum*, sed EV |
postea adicies *add. Gi, ex 1. 22 p. 23, 22* |
I passi E uni passi V |
asparagi α, -gis EV |
impensam V -as E |
ficedulas *sic* EV |
compones V, compones (*corr ex -poe nes*) E |

(126)6 Aliter patina de asparagis adicies in mortario asparagorum praecisuras, quae proiciuntur, teres, suffundes vinum, colas teres piper, ligusticum, coriandrum viride, satureiam, cepam, vinum, liquamen et oleum sucum transferes in patellam perunctam et, si volueris, ova dissolves ad ignem, ut obliget piper minutum asperges <et inferes>

(127)7 Patinam ex rusticis, sive tamnis sive sinapi viridi sive cucumere sive cauliculis item facies si voluens, substernes pulpas piscium vel pullorum.

(128)8 [Aliter] Patina de sabuco calida et frigida accipies semen de sabuco, purgabis, ex aqua decoques, paulum ex siccabis, patinam perunges et in patinam compones ad surcellum adicies piperis scripulos VI, suffundes liquamen, <fricabis>, postea adicies liquaminis cyathum unum, vini cyathum, passi cyathum, teres, tandem in patinam mittes olei unc IV, pones in thermospodio et facies ut ferveat. cum ferbuerit, franges postea ova VI, agitabis et patinam sic obligabis cum obligaveris, piper asperges et inferes.

(129)9 Patinam de rosis accipies rosas et exfoliabis 25 album tolles, mittes in mortarium, suffundes liquamen, fricabis postea mittes liquaminis cyathum unum semis, et sucum per colum colabis accipies cerebella IV, enervabis et teres piperis scripulos VIII suffundes ex suco, fricabis postea ova VIII frangis, <mittis> vini cyathum unum semis et passi cyathum unum, olei modicum postea patinam perunges et eam impones cineri calido, et sic impensam supra scriptam mittes. cum cocta fuerit in thermospodio piperis pulverem super asperges et inferes.

asperges V, aspergis E |
quae proiciuntur *quasi glossam del Sch* |
uiridem EV |
transferes V, -ens E |
et inferes *add. Gi* |

rusticis *herbis quae secuntur* tannis
EV |
cucumeres EV |
item *Vo*, ita EV |

Aliter patina EV |
sabuco V, sabulo E |
sabuco V, sambuco E |
paulum *Sch*, speculum EV |
ad surcellum *'ad ignem sarmenticum, cf. Macrob. Sat. 7, 16, 23' Sch; intellegimus* surculatum, surcello agitatam |
suffunde EV |
fricabis *add. Hum 'ex scripto codice', nisi ille hunc locum conmiscuit cum p. 23, 21, vel p. 25, 2. 30, 3, neque enim in ullo inter 5 codice legitur hic* fricabis |
tandem *Sch*, tantum EV |
olei V oleum E |

rosis *Hum* coris EV |
rosas *Tor* rosis EV |
tolles V tollis E |
unu s V, IS E |
ex V, et E |
mittis *add. Vo* |
perunges E, perunges et eam
perunges V |
cinere EV *cf. p. 24, 6* |

(130)10 Patina de cucurbitis: cucurbitas elixas et frictas in patina compones, cuminatum superfundes, modico oleo super adiecto, fervere facias et inferes.

cucurbitis ç, -tas EV |

(131)11 Patina de apua: apuam lavas, ex oleo maceras, in Cumana compones, adicies oleum, liquamen, vinum alligas fasciculos rutae et origam et subinde fasciculos apa + babbidiabis. cum cocta fuerit, proicies fasciculos, et piper asperges et inferes.

apua abuam EV |
rute et origanum et subinde
<fasciculos rute et origanum et
subinde *iteravit* V> fasciculos apa
babbidiabis (apababbidiabis V) dum
(cum ç) cocta EV, *unde* fasc cum
apua (et apuam *Gi*) elixabis.
cum *Hum* | *fortasse* fasc et apuam
<elixabis et aceto> baptizabis cum |

(132)12 Patina de apua sine apua: pulpas piscis assi vel elixi minutatim facies ita abundanter, ut patinam qualem voles implere possis. teres piper et modicum rutae, suffundes liquamen quod satis erit [et olei modicum](#), et commisces in patina cum pulpis, sic [et ova cruda confracta](#), ut unum corpus fiat. desuper leniter compones urticas marinas, ut non cum ovis misceantur. impones ad vaporem, ut cum ovis ire non possint, et, cum siccaverint, super aspergis piper tritum et inferes ad mensam. nemo agnoscet quid manducet.

de abua sine abua EV |
quale EV |
possit EV |
erit VE², erat E¹ |
patina E, tina V |
unū corpus V corpus unum E |
leniter E euiť V |
ire EV, coire *Sch* ex [9 4, 2](#) |
non E, *om* V |
et *Hum*, ut EV |

(133)13 Patinam ex lacte: nucleos infundes et siccas echinos recentes iam praeparatos habebis. accipies patinam, et in eam compones singula infra scripta. mediana 26 malvarum et betarum et porros maturos, apios, holus molle et viridia elixa, pullum carptum ex iure coctum, cerebella elixa, Lucanicas, ova dura per medium incisa. mittes longaones porcinos ex iure Terentino farsos, coctos, concisos, iecinera pullorum, pulpas piscis aselli fricti, urticas marinas pulpas ostreorum, caseos recentes. alternis compones, nucleos et piper integrum asparges. ius tale perfundes: piper, ligusticum, apii semen, silfi. coques. at ubi cocta fuerit, lacte colas, cui cruda ova commisces, ut unum corpus fiat, et super illa omnia perfundes. cum cocta fuerit, <addes> echinos recentiores, piper asperges et inferes.

echinos *Baseggio*, eos EV |
iam praeparatos *Baseggio*,
inpraeparatos EV |
habebis ç habetis (ab- F) EV |
scripta EV |
holus molles EV |
carptum ex *Sch* ex [6 9, 13](#), raptum et
EV |
lucanicas *Sch*, lucania EV |
coctos V, -us E |
pollorum EV |
aselli *Hum*, ascelli EV |
at E, ad V, *item* [l. 19](#) |
lactem EV |
addes *vel* mittes *add.* Vo |

(134)14 [Patina](#) Apicianam sic facies: <accipies> frustra suminis cocti, pulpas piscium, pulpas pulli, ficedulas vel pectora turdorum cocta et quaecumque optima fuerint; haec omnia concides diligenter praeter ficedulas. ova vero cruda cum oleo dissolvis. teres piper, ligusticum, suffundes liquamen, vinum, passum, et in caccabum mittis ut calefiat, et amulo obligas. antea tamen pulpas concisas universas illuc mittes, et sic bulliat. at, ubi coctum fuerit, levabis cum iure suo et in patellam alternis de trulla refundes cum piperis granis integris et nucleis pineis, ita ut per singula coria substernas diploidem, [dein](#) laganium similiter; quotquot lagana posueris, tot trullas impensae desuper adicies. unum vero laganium fistula percuties et super impones. piper asparges. ante tamen illas pulpas ovis confractis obligabis, et sic in caccabum mittes cum impensa. patellam aeneam qualem debes habere [infra ostenditur](#).

(135)15 [Patina cotidiana](#): accipies frustra suminis cocti, pulpas piscium coctas, pulpas pulli coctas. haec omnia concides diligenter. accipias patellam aeneam, ova confringes in caccabum et dissolves. adicies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquamen, vinum, passum, oleum modice, reexinanes in caccabum, facies ut ferveat. cum fervuerit, et obligas. pulpas, quas subcultrasti, in ius mittis. substerne diploides.... patinam aeneam, et trullam plenam pulpae, et disparges oleum, <et> laganium pones similiter. quotquot lagana posueris, tot trullas impensae adicies. unum laganium fistula percuties, a superficie [versas in discum, in superficiem pones](#). piper asperges et inferes.

(136)16 [Patina versatilis vice dulcis](#): nucleos pineos, nuces fractas et purgatas, attorrebis eas, teres cum melle, pipere, liquamine, lacte, ovis, modico mero et oleo.

echinos *Tor*, echino V, enchino (-ono E¹) E |

accipies *add. Vo ex* [l. 28](#) |
frustra EV |
dissolueñdis E |
patella EV |
grana integra EV |
an pro singulis coriis? |
dein *Sch*, in EV, inde *Furlanetto* |
quotquot ç, quodquo EV |
impensae *Hum. ex p.* [27, 7](#), imples EV |
impensam E, impensã (m *adrasa in n*) V |
aeneã V, aeneum E |
infra] *ubi?* |

frustra EV |
cocti [l. 13](#), coctam E, coctum V, cocta ç |
concides *Hum ex* [l. 15](#), condies EV *cf. p.* [30, 28](#) |
accipias V, -es E |
mortarium V, -io E |
fortasse ferveat, et amulo obligas. cum fervuerit, pulpas |
substerne E, -nere V |
diplodies EV; *deest verbum*; *an* diploides: <confundes>? |
et ç *om.* EV |
quotquot E, quodquo V |
lagana α *cf.* [26, 23](#), lagas EV |
in superficiem E, insuper insupficiem V |

praeceptum 4 2, 16 *fere i.q.* [4 2, 2](#) |
dulcis *Hum*, dolci V, dulce E |
attorebis α, attorebas EV |

(137)**17**Patellam tyrotaricham ex quocumque salso volueris: coques ex oleo, exossabis. et cerebella cocta, pulpas piscium, iocuscula pullorum, ova dura, caseum mollem exaldatum, haec omnia calefacies in patella. teres piper, ligusticum, origanum, rutae bacam, vinum, mulsum, oleum, <in> patella ad lentum ignem <pones> ut coquatur. ovis crudis obligabis, adornabis, cuminum minutum asparges et inferes.

(138)**18**Patellam siccam: isicia de thursione: enervabis, concides minutatim. teres piper, ligusticum, origanum, petroselinum, coriandrum, cuminum, rutae bacam, mentam siccam, ipsum thursionem. isicia deformabis. <Adicies> vinum, liquamen, oleum. coques. coctum in patellam collocabis, ius in ea facies: piper, ligusticum, satureiam, cepam, vinum, liquamen, oleum. <In> patellam pones ut coquatur. ovis obligabis, piper asparges et inferes.

(139)**19**Patellam ex holisatro: elixas ex aqua nitrata, exprimis in patellam. teres piper, ligusticum, coriandrum, 28satureiam, cepam, vinum, liquamen, acetum, oleum transferes in patellam, coques, amulo obligas. thymum et piper minutum asparges et de quacumque herba, si volueris facies ut supra.

(140)**20**Patina de apua fricta: apuam lavas, ova confringes et cum apua commisces. adicies liquamen, vinum, oleum, facies ut ferveat, et cum ferbuerit, mittes apuam. cum duxerit, subtiliter versas. facies ut coloret, oenogarum simplex perfundes piper asparges et inferes.

(141)**21**Patina ex lagitis et cerebellis: friges ova dura, cerebella elixas et enervas, gigeria pullorum coques. haec omnia divides praeter piscem, compones in patina, praemixta salsum coctum in medio pones. teres piper, ligusticum, suffundes <passum>, ut dulce sit. piperatum mittes in patinam, facies ut ferveat cum ferbuerit, ramo rutae agitabis et amulo obligabis.

thirotarricam EV |
salso EV, pisce salso *cod.*
Hummelbergii, at cf. p. 28, 12. 16 al. |
pulpas V¹, pulpis EV² |
in et pones *add. Gi* |
adornabis *Baseggio*, adordinabis EV |

siccam esicia EV, esitiatam *Gi; adi. desidero quale* Siculam |
tursone EV |
eneruabis
EV, *exspectabam* exossabis |
turtionem EV |
an inde formabis? |
adicies *add. Gi* |
in *Hum (an ex suo codice?)*, *om.* EV |

patellam E, -a V |

admodum simile praeceptum de lagitis 4 2, 26 |
apua lauas EV |
apia EV |

lagitis EV², lagatis V¹ |
dura *sic* EV |
gigeria *Hum*, cizeria E, cizema V |
quoques V, coquis E |
passum vel mulsum add. Hum |
dulce E, dulcis V |

(142)**22**Patina mulloꝝ loco salsi: mullos rades, in patina munda compones, adicies <olei quod satis est et salsum interpones. facies> ut ferveat. cum ferbuerit, mulsum mittes aut passum. piper asparges et inferes.

mullos EV², mullo V¹ |
olei—facies *add. Sch* ex [l. 20](#) |

(143)**23**Patina piscium loco salsi: pisces qualeslibet curatos friges, in patinam compones, adicies olei quod satis est et salsum interpones. facies ut ferveat. cum ferbuerit, mittes mulsam et ius agitabis.

Patina V, -am E |
loco salsi E, locos alfi V |
mulsam *sic* EV |
ius agitabis ꝑ, insagitabis EV, *an* in se agitabis? *cf. p.* [30, 16](#) |

(144)**24**Patina piscium: pisces qualeslibet rades et curatos mittes. cepas siccas Ascalomas vel alterius generis concides in patinam et pisces super compones. adicies liquamen, oleum. cum coctum fuerit, salsum coctum in medio pones. addendum acetum asparges et coronam bubulam.

curatos *Hum*, duratos EV |
ascalomas *a*, -nas EV |
coronam EV, cunilam *Sch* ex *Plin* 19, 165 bubulā V, -lum *corr. in* -lam E |

(145)**25**Patellam Lucretianam: cepas pallachanas purgas (viridia earum proicies), in patinam concides liquaminis modicum, oleum et aquam dum coquitur, salsum crudum in medium ponis. at ubi cum salso prope cocta fuerit, mellis cocleare asparges, aceti et 29defriti pusillum. gustas. si fatuum fuerit, liquamen adicies, si salsum, mellis modicum. et coronam bubulam aspergis, et bulliat.

pallachanas (pala- E) EV, [cf. 9 1, 1](#) et *Plin. nat.* 19, 105 |
et VE², ex E¹ |
mellis *Tor* melle EV |
defreti E, -thi V |
fuerit *Hum*, efuerit EV, exuerit ꝑ, exierit *Sch* |
et bulliat *Sch*, ut bulliat EV |

(146)**26**Patinam de lagitis: lagitas rades, lavas, ova confringis et cum lagitis commisces. adicies liquamen, vinum, oleum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, oenogarum simplex perfundis. piper asperges et inferes.

cf. [4 2, 20](#) |
conmiscis EV |

(147)**27**Patina zomoteganon: a crudo quoslibet pisces lavas, in patina compones. adicies oleum, liquamen, vinum, cocturam, fasciculum porri, coriandri. dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum <et coctum> fasciculum, de suo sibi fricabis, suffundes ius de suo sibi, ova cruda dissolves, temperas. exinanies in patinam, facies ut obligetur. cum tenuerit, piper asparges et inferes.

idem praeceptum praebent excerpta Vinithari in codice Salmasiano §13 |
zomoteganona (-ne E) crudos EV, pisces inotogonon *exc. Salm. bis in indice*, pisces inotocano §11, pisces inotogono a crudo §13, *cf.* [§361](#) |
lavas *exc., om.* EV |
cocturam *Brandt*, coctum EV, *om. exc.* |
ligusticum *exc.*, libustici E²V, liuestici

(148)**28**Patina solearum: soleas battues et curatas compones in patina. adicies oleum, liquamen, vinum. dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum, fricabis, suffundes ius, ova cruda et unum corpus facies. super soleas refundes, lento igni coques. cum duxerit, piper asparges et inferes.

(149)**29**Patina de piscibus: piperis unciam, caroeni heminam, conditi heminam, olei unc. II.

(150)**30**Patina de pisciculis: uvam passam, piper, ligusticum, origanum, cepam, vinum, liquamen, oleum. transferes in patellam. cum cocta fuerit, adicies in ipsam pisciculos coctos. amulo obligas et inferes.

30(151)**31**Patina de piscibus dentice, aurata et mugile: accipies pisces, curatos subassabis, postea eos in pulpas carpes. deinde ostrea curabis. adicies in mortarium piperis scripulos VI, suffundes liquamen, fricabis, postea adicies liquaminis cyathum unum, vini cyathum unum, mittes in caccabum et olei unc. III et ostrea. oenogarum facies fervere. cum ferbuerit, patinam perunges et in pulpam supra scriptam mittes et in condituram de ostreis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, franges ova XI, infundes super ostrea. cum strinxerint, piper asparges et inferes.

E¹ |
origanum et coctum Vo ex exc. (et fasciculos quos elixasti), origani EV |
fricabis E, frigabis V, om. exc. |
obligetur (-&' V) EV, obliget exc. |
tenuerit EV, bene tenuerit exc. |
aspergis E, aspargas V |

§28 idem praeceptam in exc.
Salm. §19 |
solearum EV, soliarum ex obis exc. |
battues et curatas EV, rades purgas exc.; cf. Plin. nat. 9, 68 ferula verberatus |
post vinum addunt exc. fasciculum porri et coriandri semen |
ligusticum EV, modicū exc. |
fricabis EV, om. exc. |
ius EV, iux suo sibi exc. |
ova cruda EV, adicies iuri dicim cruda ova exc. |
et in unum exc., ut unum EV |
facies EV exc. |

uuam E, uuas V |

dentice aurata et mugile Hum,
denticem auratam et mugillem EV |
carpeas EV (i. carpes archetypi) cf. p. 20, 16 |
et ostrea ç, ea hostrea EV |
feruiere E |
perungis EV |
XI Sch XL V, quadraginta E; p. 24, 25 in simili iure ova VI |

(152)**32**Patina de pisce lupo: teres piper, cuminum, petroselinum, rutam, cepam, mel, liquamen, passum, olei guttas.

(166)**33**Patina de sorbis calida et frigida: accipies sorba, purgas, in mortario fricabis, per colum colabis, cerebella enervabis IV cocta, mittes in mortario piperis scripulos VIII, suffundes liquamen, fricabis. adicies sorba, in se contemperabis, franges ova VIII, adicies cyathum liquaminis unum. patinam mundam perunges et in thermospodio pones, et sic eam impensam mittes, ac subtus supra thermospodium <calidam> habeat cum cocta fuerit, piper minutum asparges et inferes.

(167)**34**Patina de Persicis: Persica duriora purgabis, frustatim concides, elixas, in patina compones, olei modicum superstillabis et cum cuminato inferes.

(168)**35**Patina de piris: pira elixa et purgata e medio teres cum pipere, cumino, melle, passo, liquamine, oleo modico. ovis missis patinam facies, piper super asparges et inferes.

(169)**36**Patina urticarum calida et frigida: urticam accipies, lavas, colas per colum, exsiccabis in tabula, eam concides. teres piperis scripulos X, suffundes liquamen, fricabis. postea adicies liquaminis cyathos II, olei uncias VI. caccabus ferveat. cum ferbuerit, coctum tolles ut refrigescat postea patinam mundam perunges, franges ova VIII et agitabis. perfundes, subtus supra cinerem calidam habeat. <cum> cocta <fuerit>, piper 31 minutum asparges et inferes.

(170)**37**Patina de Cydoneis: mala Cydonia cum porris, melle, liquamine, oleo, defrito coques et inferes, vel elixata ex melle.

(171)**1**III. MINVTAL DE PISCIBVS VEL ISICIIS. 1. Minuta marina: <pones> pisces in caccabum, adicies liquamen, oleum, vinum, cocturam. porros capitatos, coriandrum minutatim concides, isiciola de pisce minuta facies et pulpas piscis cocti concenterpis, urticas marinas bene lotas mittes. haec

sorbas EV |
frangis EV |
unum ꝛ uinum EV |
calidam *add.* Vo ex [l. 33](#) |
aspargis EV |

persicis E, piscis V |
frustratim EV |

super E²V, *om.* E¹ |

concides V, condies E, *cf. p.* [26, 30](#) |
perungues *sic* EV |
agitabis V, -tas E |
calidam *sic* EV |
cum cocta fuerit *Gi* ex [l. 19](#), coctam EV |

cidoneis, *at* 2 cydonia EV |
defrito *Brandt*, defricato EV |

<pones> *add. Gi* |
pulpas pisces E, pul pasces (pis ss. *man. rec.*) V |
concenterpis *Hum*, concapis EV, cum cepis ꝛ *male* |

omnia cum cocta fuerint, teres piper, ligusticum, origanum, fricabis, liquamen suffundes, ius de suo sibi, exinanes in caccabum. cum ferbuerit, tractam confringes, obligas, coagitas. piper asparges et inferes.

coagitas *Gi ex* [l. 27](#), cum ferbuerit (feruu- V) agitas EV | aspargis EV |

(172)2Minutal Terentinum: concides in caccabum albamen de porris minutatim, adicies oleum, liquamen, cocturam, isiciola valde minuta, et sic temperas ut tenerum sit. isicium Terentinum facies: inter isicia confectionem inuenies. ius tale facies: piper, ligusticum, origanum, fricabis, suffundes liquamen, ius de suo sibi, vino et passo temperabis. mittes <in> caccabum. cum ferbuerit, tractam confringes, obligas. piper asparges et inferes.

ualde minuta *Sch*, uel deminuta (-ta ex -tŕi *corr.* V) EV | inter esiciam EV | inuenies: *in nostra epitoma non legitur* | in *ç, om.* EV | tracta EV | piperis aspargis EV |

(173)3Minutal Apicianum: oleum, liquamen, vinum, porrum capitatum, mentam, pisciculos, isiciola minuta, testiculos caponum, glandulas porcellinas. haec omnia in se coquantur. teres piper, ligusticum, coriandrum viride vel semen, suffundis liquamen, adicies mellis modicum et ius de suo sibi, vino et melle temperabis. facies ut ferueat. cum ferbuerit, tractam confringes, obligas, coagitas. piper asparges et inferes.

caponum α , capronum EV *cf. Varro rust. 3, 9, 3*; caprorum *suo iure spreuit Sch* | quoquatur EV | facies E, -as V | aspargis EV |

(174)4Minutal Matianum: adicies in caccabum oleum, liquamen, cocturam, concides porrum, coriandrum, isicia minuta. spatulam porcina coctam tessellatim concides cum sua sibi tergilla. facies ut simul coquantur. media coctura mala 32Matiana purgata intrinsecus, concisa tessellatim mittes. dum coquitur, teres piper, cuminum, coriandrum viride vel semen, mentam, laseris radicem, suffundes acetum, mel, liquamen, defritum modice et ius de suo sibi, aceto modico temperabis. facies ut ferueat. cum ferbuerit, tractam confringes et ex ea obligas. piper asparges et inferes.

matianum *sic* EV | coctã, -am ex -im *corr.* E | maziana EV | uiridem EV | suffundes E, -is V | asparges V, -is E |

(175)5Minutal dulce ex citriis: adicies in caccabo oleum, liquamen, cocturam, porrum capitatum, concides coriandrum minutatim, spatulam porcina coctam et isiciola minuta. dum coquitur, teres piper, cuminum, coriandrum <viride> vel semen, rutam viridem, laseris radicem, suffundis acetum, defritum, ius de suo sibi, aceto temperabis. facies ut ferueat. cum ferbuerit, citrium purgatum intro foras, tessellatim concisum et

cocturum EV | et isiciola *ç*, et siciola EV | dum V, *item, sed d in loco adrasso*, E | cumino EV | viride(m) *add. Tor* | *post uel erasae duae litterae (ap ?) in V* | ruta EV |

elixatum in caccabum mittes. tractam confringes et ex ea obligas. piper asperges et inferes.

radicem *bis scripsit* E |
purgatum V, -utum E |
tracta V, tractatum E |
aspergis EV |
inferes V, -as *corr. in* -es E |

(176)6Minutal ex praecoquis: adicies
in caccabum oleum, liquamen,
vinum, concides cepam Ascaloniam aridam, spatulam
porcinam coctam tessellatim concides. his omnibus coctis
teres piper, cuminum, mentam siccam, anethum, suffundis
mel, liquamen, passum, acetum modice, ius de suo sibi,
temperabis. praecoqua enucleata mittis, facies ut ferveant,
donec percoquantur. tractam confringes, ex ea obligas.
piper asperges et inferes.

praecoquis *Hum*, praecoques EV, -
que α |
caccabo EV |
concides (i ex e in E) EV |
ascaloniam E, ascoliniam V |
concides EV², *om.* V¹ |
omnib. V, hominibus E |
cumi inum E |
praecoqua *Hum*, praecoqui EV |
tractam *Tor*, fracta EV |
confringis E, -es V |
ex EV, et ex *Sch* |
aspergis EV |

(177)7Minutal ex iecineribus et pulmonibus
leporis: invenies inter lepores quemadmodum
facies. [adicies](#) <in> caccabum liquamen, vinum,
oleum, cocturam, porrum et coriandrum concisum, isicia
minuta, spatulam porcinam coctam tessellatim concisam, et
in eundem caccabum inmittes. dum coquitur, teres
piper, ligusticum, origanum, ius de suo sibi, 33vino et passo
temperabis. facies ut ferveat. cum
ferbuerit, tractam confringes et ex ea obligas.
piper asperges et inferes.

inter lepores *scil.* [88, 5](#) |
adicies V, adies E |
in *om.* EV *hic* |
coctura EV *hic* |
porrorum EV *hic*, *cf. p.* [31, 29](#) |
inmittes (inme- E1) EV *hic* |
ligustium E |
fractā (fratitam E1) EV |
aspergis EV |

(178)8Minutal ex rosis: eodem iure supra scripto, sed
passum plus adicies.

adicies V, -as E |

(179)IV. TISANAM VEL SVCVM. 1. Tisanam sic facies:
tisanam lavando fricas, quam ante diem infundes. impones
supra ignem [calidum]. cum bullierit, mittes olei satis et
anethi modicum fasciculum, cepam siccam, satureiam
et coloeffium, ut ibi coquantur propter sucum. mittes
coriandrum viride et salem simul tritum et facies ut ferveat.
cum bene ferbuerit, tolles fasciculum et transferes in alterum
caccabum tisanam sic, ne fundum tangat propter
combusturam. lias <bene> et colas in

fere idem praeceptum redit [55, 1](#) |
calidum *inepta correctio*, *cf. ad p.* 40,
23 |
coloeffium *Tor*, coloedium EV *hic*,
coleuium (-inum E¹) *p.* 40, 25 EV,
colocasium *Hum* |
sale EV |
lyas *Hum*, ligas EV |
bene EV *p.* 40, 29, *om.* EV *hic* |

caccabulo super acronem coloeffium. teres piper, ligusticum, pulei aridi modicum, cuminum et silfi frictum, ut bene tegatur. suffundis <mel>, acetum, defritum, liquamen, refundis in caccabum super coloeffium acronem. facies ut ferveat super ignem lentum.

(180)2Tisana m barricam: infundis cicer, lenticulam, pisam. defricas tisanam et cum leguminibus elixas. ubi bene bullierit, olei satis mittis et super viridia concidis porrum, coriandrum, anethum, feniculum, betam, malvam, cauliculum mollem. haec viridia minutatim concisa in caccabum mittis. cauliculos elixas et teres feniculi semen satis, organum, silfi, ligusticum. postquam triveris, liquamine temperabis, et super legumina refundis et agitas. cauliculatorum minutas super concidis.

33V. GVSTVM. (181)11. Gustum versatile: albas betas minutas, porros requietos, apios, bulbos, cocleas elixas, gigeria pullorum <et> ascellas, isicia coques ex iure. perungis patinam et folia malvarum substernis et praemixta holera componis sic ut laxa <mentum habeant>, permisces bulbos inversos, Damascena, cocleas, isicia, Lucanicas breves concidis, liquamine, oleo, vino, aceto ponis ut ferveat. cum ferbuerit, teres piper, ligusticum, zingiber, pyrethrum modicum, fricabis, suffundis et facies ut bulliat patina. ova complura confringis et ius mortarii reliquum commoves, commisces, patinam obligabis. dum ducit, oenogarum ad eam sic facies: teres piper, ligusticum, fricabis, suffundis liquamen et vinum, passo temperabis vel vino dulci. temperabis in caccabulo, mittis olei modicum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. patinam versas in lancem, folia malvarum ante tollis, oenogaro perfundis, insuper piper aspargis et inferes.

super EV p. 40, [30](#), supra EV hic |
coloeffium EV, cf. p. 40, 30 |
mel EV p. 41, 2, om. EV hic |
super Gi, sed EV et hic et p. 41, 3 |
coloeffium EV cf. p. 41, 3 |
facias EV |

barricam EV, taricham Hum,
farricam Sch; deest hoc nomen p. [41](#),
[4](#) ubi idem praeceptum redit |
pisa EV |
defricas EV p. 41, 5, defrixas EV hic |
feniculum EV p. 41, 7, nuculum
EV hic |
culiculum molle et uiridi minuta
concisa EV, cf. p. 41, 8 |
haec EV p. 41, [8](#), et EV hic |
elixas p. 41, 9, -xos EV hic |
triuersis p. 41, 10, tribueris EV hic |
et agites ç, iagites EV (i.
7agites archetypi), agitas p. 41, 11 |
coliculatorum EV |
minutas EV et hic et p. 41, 12,
minuta Hum, minutias Tor |

requetos V, requietas E |
cocleas elixas V, coclios alixas E |
gigeria pullorum Hum, gingibera
pullorum V, iap- an lapullorum E |
et add. Vo, cf. [l. 19](#) |
axillas Tor. i. ascellas cf. l. 19, aucellas
EV |
proungis EV |
folia V, filia E |
praemixta E²V, perm- E¹ |
laxamentum habeant Gi ex p. [53](#),
[10](#) al., laxa EV |
bulbos V, pulbos E |
damascenas EV |
conmiscis EV |
ducit Hum, ducis EV |
dulce VE², dulces E¹ |
mittis olei modicum V, olei modicum

(182)**2**Gustum de holeribus: condies bulbos liquamine, oleo et vino. cum cocti fuerint, iecinera porcelli et gallinarum et ungellas et ascellas divisas <adicies>. haec omnia cum bulbis ferveant. cum ferbuerint, teres piper, ligusticum, suffundis liquamen, vinum et passum, ut dulce sit, ius de suo sibi suffundis, revocas in bulbos. cum ferbuerint, ad momentum amulo obligas.

mittis E |
uersas V, uersa E |
profundis EV |

holeribus (ol- V) EV *vix recte*;
exspectamus bulbis |
et *om.* E¹ |
fuerint E²V, -it E¹ |
ascellas (axillas *iam Tor*) *Vo*, scellas
EV, aucellas *Hum* |
adicies *add. Gi* |
bubis ferueat EV |

(183)**3**Gustum de cucurbitis farsilibus: cucurbitas a latere subtiliter ad modum tessellae oblongae decidis et excavas et mittis in frigidam. impensam ad eas sic facies: teres piper, ligusticum, origanum, suffundis liquamen, cerebella cocta teres, ova cruda dissolves et mittes ut unum ³⁵corpus efficias; liquamine temperabis. et cucurbitas supra scriptas non plene coctas ex ea impensa imple. de tessella sua recludis, surclas et coctas eximis et frigis. oenogarium sic facies: teres piper, ligusticum, suffundis vinum et liquamen passo temperabis, olei modicum mittis in caccabum et facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas, et cucurbitas frictas oenogaro perfundis et piper aspargis et inferes.

cucurbitas EV |
decidas EV |
eas *Sch*, eam EV |
mittes EV, misces *Sch exp. 48*,
14 pariter mittes *Tor* |
ex E, et ex V |
eximes E, exhimes (ime *in loco*
adraso) V |
facies V, -as E |
et cucurbitas—oenogaro per *et* et
piper—inferes *et v. 8* De
praeco *in V scripsit manus altera in*
spatiis adrasis |

(184)**4**Gustum de praecoquis: duracina primotina [pusilla praecoquia] purgas, enucleas, in frigidam mittis, in patina componis. teres piper, mentam siccam, suffundis liquamen, adicies mel, passum, vinum et acetum. refundis in patinam super praecoqua, olei modicum mittis et lento igni ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. piper aspargis et inferes.

precoquiis dureina (-acina c)
primotica EV |
pusilla praecoquia EV, *sed glossa*
videtur apposita ad primotica |
conterēs (ss. ponis) E |
patina EV |
praecoquia EV |

LIB. V. OSPREON

I. pultes. II. lenticula. III. pisa. IV. concicla. V. tisana et alica. VI. fabaciae virides et Baianae. VII. faenum Graecum. VIII. faseoli et cicer.

lib. V *in tit.* ospreo E, ostreo V, *at in calce libri* ospreo EV | *cap.* VI fabacia EV | balanae E | VII fenum V, feno (ũ s. o) E |

(186)I. PVLTES. 1. Pultes Iulianae sic coquuntur: alicam purgatam infundis, coques, facies ut ferueat. cum ferbuerit, oleum mittis, cum spissaverit, lias diligenter. adicies cerebella duo cocta et selibram pulpaе quasi ad isicia liatae, cum cerebellis teres et in caccabum mittis. teres piper, ligusticum, feniculi semen, suffundis liquamen et vinum modice, mittis in caccabum supra cerebella et pulpam. ubi satis ferbuerit, cum iure misces. ex hoc paulatim alicam condies, et ad trullam permisces et lias. ut quasi sucus videatur.

(187)2Pultes cum iure oenococti: pultes oenococti iure condies, copadia, similam sive alicam 36coctam hoc iure condies, et cum copadiis porcinis apponis aenococti iure conditis.

(188)3Pultes tractogalatae: lactis sextarium et aquae modicum mittes in caccabo novo et lento igni ferueat. tres orbiculos tractae siccas et confringis et partibus in lac summittis. ne uratur, aquam miscendo agitabis. cum cocta fuerit, ut est, super agninam mittis.

(189)ex melle et musteis cum lacte similiter facies, salem et oleum minus mittis.

(185)4Pultes: alicam purgatam infundis, coques. cum ferbuerit, oleum mittis. cum spissaverit, adicies cerebella duo cocta et selibram pulpaе quasi ad isicia liatae, cum cerebellis teres et in caccabum mittes. teres piper, ligusticum, feniculi semen, suffundis liquamen et meri modicum, et mittis in caccabum supra cerebella et pulpam. ubi satis ferbuerit, cum iure misces. ex hoc paulatim alicam condies, et lias ut quasi sucus videatur.

(190)1II. LENTICVLA. 1. Lenticula ex sfondylis [sive fondilis]: accipies caccabum

[5 1, 1](#) fere idem praeceptum redit [5 1, 4](#) |
alica purgata EV |
lias *Sch*, ligas EV |
liate *sic* EV |
ferbuerit *Hum*, fuerit EV cf. p. [36, 14](#) |
lias *sic* EV |

oenococti EV, oenogari cocti *Tor* |
pultes bene (beno V) cocti EV, pultes oenogari bene (bene *om.* *Hum*) cocti |
oeno cocti EV, oenogari cocti *Hum*; cf. [8 7, 11. 16 Exc. §21](#) *Petron.* 47, 10. 74, 4 |

tractogalatae *Hum*, tractogalę EV, cf. [6 9, 13](#) |
mittes V, -is E |
sorbiculos EV |
agitabis ç, sagittabis EV |
agninam *Gi*, ignem EV, inguen *Sch* |

ex melle et *Gi*, melle ex EV |

alica E, alică (*virgula erasa*) V |
dum EV |
liate *sic* EV |
ferbuerit *Hum*, fuerit EV, cf. p. [35, 23](#) |
misces V¹ -is V²E |
et lias p. 35, 24, sed us EV *hic* |

ex fondilos siue fondilis (*post ex erasa s in E*) EV |
mittes coques *add. Hum* |

mundum, <mittes, coques>. adicies in mortarium piper, cuminum, semen coriandri, mentae, rutae, puleium, fricabis, suffundis acetum, adicies mel, liquamen et defritum, aceto temperabis, reexinanes in caccabo. sfondylos elixatos teres et mittis ut ferveant. cum bene ferbuerint, obligas. adicies in boletari oleum viride.

(191)²Lenticulam de castaneis: accipies caccabum novum, et castaneas purgatas diligenter mittis. adicies aquam et nitrum modice, facies ut coquatur. cum coquitur, mittis in mortario piper, cuminum, semen coriandri, mentae, rutae, laseris radicem, puleium, fricabis. suffundis acetum, <adicies> mel, liquamen, aceto temperabis, et super castaneas coctas refundis. adicies oleum, facies ut ferveat. 37cum bene ferbuerit, tudiclabis [ut in mortario teres]. gustas: si quid deest, addes. cum in boletar miseris, addes oleum viride.

(192)³Aliter lenticulam: coquis. cum despumaverit, porrum et coriandrum viride supermittis. <teres> coriandri semen, puleium, laseris radicem, semen mentae et rutae, suffundis acetum, adicies mel, liquamine, aceto, defrito temperabis, adicies oleum, agitabis. si quid opus fuerit, mittis. amulo obligas, insuper oleum viride mittis, piper aspargis et inferes.

(193)¹III. PISA. 1. Pisam coques. cum despumaverit, porrum, coriandrum et cuminum supra mittis. teres piper, ligusticum, [careum hoc est caravita] careum, anethum, ocimum viride, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis, facies ut ferveat cum ferbuerit, agitabis. si quid defuerit, mittis et inferes.

inmortarium V, imor- E |
menta EV |
pulei EV, at cf. [l. 27](#) et p. [37, 5](#) |
spyondilos EV |
ferbuerint V, -it E |
uiridem EV |

de castaneis *bis scriptum in EV* |
coquitur V, -atur E |
mentae E, mentã V |
adicies *add. Gi* |
tudiclabis *Hum (cf. Varro Men. 287 Cels. 4, 25, 6 Marcell. med. 14, 44 Plin. med. p. 104, 1. 6),*
tutunclabis EV, turundabis *Sch; cf. p. 38, 26* |
ut (*sic EV*)—teres *ut glossema inclusit Vo* |
gustas V, guttas E |
addes V, -is E |

uiridem EV |
despumaveris EV, at cf. [l. 10](#). p. [38, 5](#). [39, 5](#). [22](#). [28](#) |
teres *add. Gi* |
mel P, melle EV |
uiridem EV |

Pisa. pisum EV |
careum hoc est caravita (*sic V, caruitam E*)
careum EV, *glossema eiecit Sch* |
ocymum uiridem EV |

(194) **2** *Pisam farsilem*: <pisam> coques. cui oleum mittis. <accipies> abdomen, et mittis in caccabum liquamen et porrum capitatum, coriandrum viride. imponis ut coquatur. isicia minuta facies quadrata, et coques simul turdos vel aucellas vel de pullo concisa et cerebella prope cocta cum iuscello coques. Lucanicas assas, petasonem elixas, porros ex aqua coques, nucleorum heminam frigus. teres piper, ligusticum, origanum, zingiber, ius abdominis fundis, lias. angularem accipies, qui versari potest, et omentis tegis. oleo perfundis, deinde nucleos aspargis et supra pisam mittis ut tegas fundum angularis, et sic componis supra petasonis pulpas, porros, Lucanicas concisas. iterum pisam supermittis. item alternis aptabis obsonia, quousque impleatur angularis. novissime pisam mittis, ut intus omnia contineat. coques in furno vel lento igni imponis, ut ducat ad se deorsum. ova dura facies, vitella **38** *ecies*, in mortario mittis cum pipere albo, nucleis, melle, vino candido et liquamine modico. teres et mittis in vas ut ferveat. cum ferbuerit, pisam mittis in lancem, et hoc iure perfundis. hoc ius candidum appellatur

(195) **3** *Pisam Indicam*: pisam coques. cum despumaverit, porrum et coriandrum concidis et mittis in caccabum ut ferveat et accipies sepias minutas, sic quomodo sunt cum atramento suo, ut simul coquantur. adicies oleum, liquamen et vinum, fasciculum porri et coriandri. facies ut coquantur. cum coctum fuerit, teres piper, ligusticum, origanum, carei modicum, suffundis ius de suo sibi, vino et passo temperabis sepias minutatim concidis et in pisam mittis. piper asparges <et inferes.

(196) **4** *Aliter*: > pisam coques, agitabis et mittis in frigidam. cum refrigeraverit, denuo agitabis. concidis cepam minutatim et alba mentum ovi, oleo et sale condies, aceti modicum adicies.

pisam add. Gi |
accipies add. Vo |
concisa Sch, *conciso V*, *deconciso E* |
porros Hum, *porro EV* |
gingiber E, *geng- V* |
qui versari Baseggio, *conuersari (cou- V) EV* |
perfundis Gi, *prof- EV* |
et Hum, *ut EV* |
pisadmittis EV |
liquamines (s erasa) E |
hoc ius E, *ocius V* |

Pisum (-am V) Indicum pisum EV |
pisum EV |
asparges V, *-gis E* |
et inferes add. Gi |

Aliter add. Gi |
pisum V, *ipsum E* |
denuo Vo, *deinde EV*; *cf. p. 50, 24. 53, 13. 62, 10* |
ouiñoleo E |

in boletari vitellum ovi cocti colas, insuper
oleum viride mittis et inferes.

(197)5Pisam Vitellianam sive fabam:
pisam coques, lias. teres piper,
ligusticum, zingiber, et super condimenta mittis
vitella ovorum, quae dura coxeris, mellis unc. III,
liquamen, vinum et acetum. haec omnia mittis in
caccabum et condimenta quae trivisti. adiecto
oleo ponis ut ferveat. condies pisam, lias, si
aspera fuerit. mel mittis et inferes.

(198)6Aliter pisam sive fabam:
ubi despumaverit, teres mel, liquamen,
caroenum, cuminum, rutam, apii semen, oleum
et vinum. tudiclabis. cum pipere trito et cum
isiciis inferes.

(199)7Aliter pisam sive fabam:
despumatam
subtrito lasere Parthico, liquamine et caroenum
condies. oleum modice superfundis et inferes.

(200)8Pisam adulteram versatilem:
coques pisam. cerebella vel aucellas vel
turdos 39exossatos a pectore. Lucanicas,
iecinera, gigeria pullorum in caccabum mittis,
liquamen, oleum. fasciculos porri capitati,
coriandrum viride concidis, et cum cerebellis
coques. teres piper, ligusticum et liquamen.

(201)9Pisam sive fabam Vitellianam:
pisam sive fabam coques. cum despumaverit,
mittis porrum, coriandrum et flores malvarum.
dum coquitur, teres piper, ligusticum, origanum,
feniculi semen, suffundis liquamen et
vinum, <mittis> in caccabum, adicies oleum. cum
ferbuerit, agitas. oleum viride insuper mittis et
inferes.

boletari *Hum*, boletam EV |
uiridem EV |

uitellianam EV, uitellinam ç |
gingiber E, geng- V |
III E, III teres V |
uinum ex uirium E |
acetum E, aceta V condi///menta (*erasae* men; -
ta *corr. ex tum?*) E, condimentum V |
quae EV, quod ç |
mel *Tor*, melle EV |

pisa siue faba EV |
dispumauerit EV |
tudiculabis *Hum*, tutunclabis EV, turundabis *Sch*;
cf. p. 37, 1 |

lasare EV |
liquamine P, -men EV |

adulteram (d ex 1) E |
cerebellam EV |
pec///tore (*erasae* ca) E |
gigeria EV |
fascilos E |
porri *corr. in -o* E |

ḡfabam coques E |
mittis *add. Gi* |
uiridem EV |

(202)1IV. CONCHICLA. 1. <Conchiclam> cum fa ba : coques. teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum viride, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis, mittis in caccabum, adicies oleum. lento igni ferveat et inferes.

Concicla EV, *et semper conci- deinceps* |
<conchiclam> *add. Vo* |
liquamine *Hum*, liquamen in ea EV |

(203)2Conchiclam Apicianam : accipies Cumanam mundam, ubi coques pisam, cui mittis Lucanicas concisas, isiciola porcina, pulpas, petasonem. teres piper, ligusticum, origanum, anethum, cepam siccam, coriandrum viride, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis. mittis in Cumanam, cui adicies oleum, pungis ubique, ut combibat oleum. igni lento coques ita ut ferveat et inferes.

pisum EV |
petasonem EV, -nis *Sch ex p. 37, 26* |
ut combibat *Hum*, et cum bibat EV *cf. v. 30* |

(204)3Conchiclam de pisa simplici : pisam coques. cum despumaverit, fasciculum porri et coriandri mittis. dum coquitur teres piper, ligusticum, origanum, fasciculum, de suo sibi fricabis, suffundis <liquamen, vino et> liquamine temperabis, mittis <in Cumanam>. super adicies oleum, et lento igni ferveat, et inferes.

dispumauerit E |
coandri E |
origani P, *at cf. p. 29, 10* |
liquamen vino et *add. Hum ex v. 29; cf. add.* |
in cumanam *Gi*, in caccabum *add. Hum; cf. p. 40, 1* |

(205)4Conchicla Commodiana : pisam coques. cum despumaverit, teres piper, ligusticum, anethum, cepam siccam, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis. mittis in caccabum ut combibat. deinde ova quattuor solves, in sextarium pisae mittis, agitas, 40mittis in Cumanam, ad ignem ponis, ut ducat, et inferes.

dispumauerit (-rit *in loco adraso*) E |
cum bibat V, bibat E, *cf. v. 20* |
Deinde E²V, Dein E¹ |
cumana EV |

(206)5Aliter conchiclam sic facies : concidis pullum minutatim, liquamine, oleo et vino ferveat. concidis cepam, coriandrum minutum, cerebella enervata, mittes in eundem pullum. cum coctus fuerit, levas et exossas. concides minutatim cepam et coriandrum, colas ibi pisam coctam non conditam. accipies

concidis E²V, condis E¹ |
cepa EV |
eneruatas EV |
levas *Sch*, lauas EV |
mortario (-io ex -ia) E |
nucleis E |

conchiclarem, pro modo componis varie. deinde teres piper, cuminum, suffundis ius de suo sibi. item in mortario ova duo dissolves, temperas, ius de suo sibi suffundis pisae integre elixae, vel nucleis adornabis, et lento igni fervere facies et inferes.

(207)**6**Aliter conchiclatus pullus vel porcellus: exossas pullum a pectore, femora eius iungis in porrectum, surculo alligas, et impensam [concicla farsilis] paras. et farcies alternis pisam lotam, cerebella, Lucanicas et cetera. teres <piper>, ligusticum, origanum et zingiber, liquamen suffundis, passo et vino temperabis. facies ut ferveat, et, cum ferbuerit, mittis modice. et impensam cum condieris, alternis in pullo componis, omento tegis et in operculo deponis et in furnum mittis, ut coquantur paulatim, et inferes.

(208)**1V**. TISANAM ET ALICAM. 1. Alicam vel sucum tisanae sic facies: tisanam vel alicam lavando fricas, quam ante diem infundis. Imponis supra ignem. cum bullierit, mittis olei satis et anethi modicum fasciculum, cepam siccam, satureiam et coloeonium, ut ibi coquantur. propter sucum mittis coriandrum viride et salem simul tritum et facies ut ferveat. cum bene ferbuerit, tollis fasciculum et transferes in alterum caccabum tisanam, sic ne fundum tangat propter combusturam. lias bene et colas in caccabo super acronem coloeonium. teres piper, ligusticum, pulei 41aridi modicum, cuminum silfi frictum, ut bene tegatur. suffundis mel, acetum, defritum, liquamen, refundis in caccabum super coloeonium acronem. facies ut ferveat super ignem lentum.

(209)**2**Aliter tisanam: infundis cicer, lenticulam pisam, defricas tisanam et cum leguminibus elixas. ubi bene bullierit, olei satis mittis et super viridia concidis porrum, coriandrum, anethum, feniculum, <betam,

concicla conciclatus EV, concicla farsilis sive conchiclatus *Hum* cf. v. 14 |
exossas *Hum*, exossatus EV |
impensam concicla farsilis paras EV; *glossema eiecit Sch, titulo praefixerat Hum* |
piper *add. V³, om. EV¹* |
zingiber EV |
impensam *Sch*, ipsam EV, pisam *Hum* |
cum condieris E²V, cum dieris E¹ |
coquantur *sic* EV |

cf. [4.4, 1](#) p. 33, 5-17 |
cum] ueldum cum EV (*i. cum ss. uel dum*); *ex p. 33, 7* calidum. cum *Hum* |
coloeonium cf. p. 33, 9, coleuium E²V, coleuinum E¹ |
alterum E, -ro V |
ligas bene et colas EV |
acronem colouium (-inum E¹) EV |
silfi p. 33, 15, sil EV *hic* |
super *Gi*, sed EV *et hic et p. 33, 16* |
coloeofrim EV cf. p. 33, 17 |

idem praeceptum p. 33, 18 seqq. |
elix///as (*erasai*) E |
betam maluam culiculum molle EV p. 33, 22, *omiserunt hic* |
haec EV *hic*, et p. 33, 22 |

malvam cauliculum> mollem. haec viridia
minutatim concisa in caccabum
mittis. cauliculos elixas et teres feniculi semen
satis, origanum, silfi, ligusticum.
postquam triveris, liquamine temperas et super
legumina refundis. agitas. cauliculorum
minutas super concidis.

(210)VI. FABACIAE VIRIDES

ET BAIANAE. 1. Fabaciae virides ex
liquamine, oleo, coriandro viridi, cumino et
porro conciso coctae inferuntur.

2Aliter: fabaciae frictae ex liquamine
inferuntur.

3Aliter: fabaciae ex sinapi trito, melle,
nucleis, ruta, cumino et aceto inferuntur.

4Baianas elixas minutatim concidis.
ruta, apio viridi, porro, aceto, oleo, liquamine,
caroeno vel passo modico inferes.

(211)VII. FAENVVM GRAECVM. Faenum
graecum ex liquamine oleo et vino.

1VIII. FASEOLI ET CICER. I. Faseoli virides et
cicer ex sale, cumino, oleo et mero modico
inferuntur.

2Aliter faseolus sive cicer: frictos ex
oenogaro et pipere gustabis. et elixati, sumpto
semine cum ovis, in patella feniculo viridi, pipere,
liquamine et caroeno modico pro salso
inferuntur, vel simpliciter, ut solet.

uiridla E¹ ut vid. |
minutatim *Hum utrubique*, minuta EV p. 33, 22,
mina *hic* |
coliculos EV, *item* col- v. 11 |
silfi EV et *hic et p. 33, 24*, silfi piper ç |
agitas EV *hic*, iagites EV p. 33, 25 |
minutas *sic* EV et *hic et p. 33, 26* |

baianae E, baganae V, cf. *capitula* |
conciso V, concis E |

et *Hum*, ex EV |

apio V, opio E |

faseoli (-li ex -les) uirides E |

fasiolus E |
elixatis (eas- E¹) EV ouis EV,
lobis *Hum* (λοβοῖς) *vocabulo apud Romanos*
inaudito |
uiride EV |
pipere et *Hum*, piper et EV |
simpliciter V, simpliter E |
ut *Tor*, et EV |

[I.](#) In struthione. [II.](#) In grue vel anate perdice turture palumbo columbo et diversis avibus. III. In turdis. IV. In ficedulis. V. In pavo. VI. In fasiano. VII. [In ansere.](#) VIII. [In pullo.](#)

LIB. VI *tit.* Aeropetes *Hum*, Tropetes (-is E *hic*) et *hic* et in subscriptione EV | *capitula:* I. *hic* omisit V; in strutione E | IV fecetulis (fet- E) EV |

See note at beginning of [Bk. I.](#)

[6 3.](#) In perdice et attagena et in turture elixis. [6 4.](#) In palumbis columbis. [6 5.](#) Ius in diuersis auibus. [6 6.](#) In phoenicoptero. [6 7.](#) Aves omnes ne liquescant. [6 8.](#) In ansere. [6 9.](#) In pullo.

(212)I. IN STRVTHIONE. 1. In struthione elixo:
piper, mentam, cuminum assum, apii semen, dactylos vel
caryotas, mel, acetum, passum, liquamen et oleum modice et
in caccabo facies ut bulliat. amulo obligas, et sic
partes struthionis in lance perfundis, et desuper piper aspargis
si autem in condituram coquere volueris, alicam addis.

IN STRVTIONE V, IN STRVCTIONE
E, *post (item l. 6. 8)* struti- EV |
menta EV |
lance V, lace E |
conditurã V, -rum *corr. in -ram* E |

2Aliter <in> struthione elixo: piper, ligusticum,
thymum aut satureiam, mel, sinape, acetum, liquamen et
oleum.

in *om.* EV |
sinaper (r *erasa*) E |

(213)1II. IN GRVE VEL ANATE PERDICE TVRTVRE
PALVMBO COLVMBO ET DIVERSIS AVIBVS. 1. Gruem vel
anatem lavas et ornas et includis in olla. adicies aquam,
saalem, anethum, dimidia coctura decoques, dum
obduretur, levas et iterum in caccabum mittis cum oleo et
liquamine, cum fasciculo origani et coriandri. prope cocturam
defritum modice mittis, ut coloret. teres piper, ligusticum,
cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, caroenum, mel,
suffundis ius de suo sibi, aceto temperas. in caccabo
reexinanes ut calefiat, amulo obligabis. imponis in lance et ius
perfundis.

12 columbo V, *om.* E |
et ornas *Gi*, uel ornas EV,
ornas *Hum* |
leuas V, lauas E |
coloret V, coleret E |

(214)2In grue <vel> in anate vel in pullo:
piper, cepam siccam, ligusticum, cuminum, apii
semen, pruna [uel] Damascena enucleata, mulsum, acetumi
liquamen, defritum, oleum et coques gruem.

grue vel in] grue in EV, grue uel ç |
cepam V, capam E |
cumimum E |
pruna *Hum*, pruna uel EV, *cf. 10 2,*
[1](#) |
mulsum *Gi*, mustum EV *cf. 10 2,*
1 |
grue EV |

(215)cum coquis, caput eius aqua quam non contingat, sed sit foris ab aqua. cum cocta fuerit, de sabano calido involves gruem et caput eius trahe: cum nervis sequetur, ut pulpae vel 43ossa remaneant; cum nervis enim manducare non potes.

aqua quam non contingat (non tingat V) EV; quam non *i 'quam minime'* |
ab aqua (aquã V) EV |
sauano EV |
ut pulpe (-pe ex -be) E, ut in pulpe V |
potest V, poſtest E; cf. p. [50, 20](#) |

(216)3Gruem vel anatem ex rapis: lavas, ornas et in olla elixabis cum aqua, sale et anetho dimidia coctura. rapas coque, ut exbromari possint. levabis de olla, et iterum lavabis, et in caccabum mittis anatem cum oleo et liquamine et fasciculo porri et coriandri. rapam lotam et minutatim concisam desuper mittis, facies ut coquatur. modica coctura mittis defritum ut coloret. ius tale parabis: piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, suffundis acetum et ius de suo sibi, reexinanes super anatem ut ferbeat. cum ferbuerit, amulo obligabis, et super rapas adicies. piper aspargis et adponis.

elixabis P, exiliabis EV |
leuabis de V, lauabis de E |
modica EV, media *Sch* |

(217)4Aliter in gruem vel anatem elixam: piper, ligusticum, cuminum, coriandrum siccum, mentam, organum, nucleos, caryotam, liquamen, oleum, mel, sinape et vinum.

grue E |
elixam E, in elixam V |
piper ligusticum E, ligusticum piper V |

(218)5Aliter gruem vel anatem assam: eas de hoc iure perfundis: teres piper, ligusticum, organum, liquamen, mel, aceti modicum et olei. ferbeat bene. mittis amulum et supra ius rotulas cucurbitae elixae vel colocasiae ut bulliant. si sunt, et ungellas coques et iecinera pullorum. in boletari piper minutum aspargis et inferes.

assam *Hum*, assas EV |
colocasiae E, colocas V |
ungellas *Sch*, ungellae EV |
iecinera V, iocineręa |
E boletari V, -rio E |

(219)6Aliter in grue vel anate elixa: piper, ligusticum, apii semen, erucam vel coriandrum, mentam, caryotam, mel, acetum, liquamen, defritum et sinape. idem facies et si in caccabo assas.

elixa V, alixa E |
erucam E, -ca V |
uel ç, et EV |
coriandri EV |
mentam E, -a V |
facies P, faciet EV |

(220)1III. IN PERDICE ET ATTAGENA ET IN TVRTVRE ELIXIS. 1. <In perdice>: piper, ligusticum, apii semen,

perd ic///ę (*erasa r vel i*) E |
attagena V, adtagenęa E |
in perdice *add. Vo* |

mentam, myrtae bacas vel uvam passam, mel, vinum, acetum, liquamen et oleum. uteris frigido.

mirtae *Sch*, mirtam et EV |
mel *Hum*, uel EV |

(221)¹*<Aliter>* perdice[m]: cum pluma sua elixabis et madefactam depilabis. [perdices coctura]. occisa perdix potest ex iure coqui, ne 44indurescat; si † dierum fuerit, elixa coqui debet.

Aliter add. Gi |
29 elixabis *Hum*, elixas (-ias E) ibi EV; *vide tamen an ibi sit pro deinde ut p. 40, 6 et et delendum* |
perdices EV, perdicē P; *glossam marginalem agnovit Brandt; cf. Sitz.-Ber. p. 23 s.* |
ne E, ñ V |
dierum EV, dura P, *latet aliud* |

(222)³In perdice et attagena et in turture: piper, ligusticum mentam, rutae semen, liquamen, merum et oleum. calefacies.

(223)¹IV. IN PALVMBIS COLVMBIS [auibus in altile et in fenicoptero]. 1. In assis: piper, ligusticum, coriandrum, careum, cepam siccam, mentam, ovi vitellum, caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum et vinum.

palumbus E |
auibus—fenicoptero *delevit Sch*; *illud altile videtur ortum ex p. 45, 11 aliter avem vel ex p. 45, 9 altiliorem* |

(224)²*Aliter <in>* elixis: piper, careum, apii semen, petroselinum, condimenta moretaria, caryotam, mel, acetum, vinum, oleum et sinape.

in P, *om.* EV |
condimenta *Hum*, -tam E, -tū V |
moretaria E, mortaria V |

(225)³*Aliter*: piper, ligusticum, petroselinum, apii semen, rutam, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinape et oleum modice.

Aliter E²V, *Alite* E¹ |

(226)⁴*Aliter*: Piper, ligusticum, laser vivum, suffundis liquamen, vino et liquamine temperabis, et mittis super columbum vel palumbum. pipere aspersum inferes.

laser uiuum E, laserum uinum V, *cf. 46, 13. 25 exc. Salm. §25, Niedermann ad Marcell. med. p. 157, 29* |
liquamen E, -ine V |
piper EV |

(227)¹IV. IVS IN DIVERSIS AVIBVS. 1. Piper, cuminum frictum, ligusticum, mentam, uvam passam enucleatam

damascena E, -nā V |
myrtheo *Hum*, myrto EV |

aut Damascena, mel modice. vino myrteo temperabis, aceto, liquamine et oleo. calefacies et agitabis apio et satureia.

liquamine E, -men V et satureia E²V, om. E¹ |

(228)2Aliter ius in avibus: piper, petroselinum, ligusticum mentam siccam, cneci flos, vino suffundis, adicies Ponticam vel amygdala tosta, mel modicum <cum> vino et aceto, liquamine temperabis. oleum in pultarium super ius mittis, calefacies, ius agitabis apio viridi et nepeta. incaraxas et perfundis.

cneci flores *Sch*, eneci flos EV *quod videtur pro indeclinabili vel pro neutro in usu fuisse, cf. aeris flos Marcell. med. ed. Niedermann p. 297 II* |
cum *add. Gi* |
api///o E uiridi V, -de ex -do vel -d& E |

(229)3Ius candidum in avem elixam: piper, ligusticum, cuminum, apii semen, Ponticam vel amygdala tosta vel nuces depellatas, mel modicum, liquamen, acetum et oleum.

amigdalam tostam EV |
depelatas V, depilatas E |

(230)4Ius viride in avibus: piper, 45careum, spicam. Indicam, cuminum, folium, condimenta viridia omne genus, dactylum, mel, acetum, vinum modice, liquamen et oleum.

spica indica EV |

(231)5Ius candidum in ansere elixo: piper, careum, cuminum, apii semen, thymum, cepam, laseris radicem, nucleos tostos, mel, acetum, liquamen et oleum.

(232)6Ad aves hircosas omni genere: piper, ligusticum, thymum, mentam aridam, calvam, caryotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defritum, sinape. avem sapidiorum et altiore facies et ei pinguedinem servabis, si eam farina oleo subacta contextam in furnum miseris.

genere *Sch*, gere EV |
mentã V, menta E |
altiore *Sch*, altiore EV *dubito an probe* |
farina oleo subacta *Hum*, farinam oleo subactam EV |

(233)7Aliter avem: in ventrem eius fractas olivas novas mittis et consutam sic elixabis. deinde coctas olivas eximes.

eximens EV |

(234)1VI. IN PHOENICOPTERO. 1. Phoenicopterum eliberas, lavas, ornas, includis in caccabum, adicies aquam, salem, anethum et aceti modicum, dimidia coctura alligas fasciculum porri et coriandri, et coquatur. prope cocturam defritum mittis, coloras. adicies in mortarium piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, mentam, rutam, fricabis, suffundis acetum, adicies caryotam, ius de suo sibi perfundis. reexinanies in

fenicoptero. fenicopterum EV |
eliberas EV, elixabis α,
elixas *Hum* |
et coquatur *Sch*, ut c. EV |
psittato EV |

eundem caccabum, amulo obligas, ius perfundis et inferes.
idem facies et in psittaco.

(235) **2** *Aliter*: assas avem, teres piper, ligusticum, apii semen, sesamum frictum, petroselinum, mentam, cepam siccam, caryotam; melle, vino, liquamine, aceto, oleo et defrito temperabis.

(236) VII. AVES OMNES NE LIQVESCANT: cum plumis elixare omnibus melius erit. prius tamen exenterantur per guttur vel a navi † as sublata.

(237) VIII. <IN ANSERE.> Anserem elixum calidum ex iure frigido Apiciano: teres piper, ligusticum, coriandri semen, mentam, rutam, refundis liquamen et oleum modice, temperas. anserem elixum ferventem sabano mundo exsiccabis, ius perfundis et inferes.

46(238) **1** IX. <IN PVLLO.> 1. In pullo elixo ius crudum: adicies in mortarium anethi semen, mentam siccam, laseris radicem, suffundis acetum, adicies caryotam, refundis liquamen, sinapis modicum et oleo <et> defrito temperas et sic mittis.

(239) pullum anethatum mellis modico <et> liquamine temperabis. levas pullum coctum et sabano mundo siccas, caraxas et ius scissuris infundis, ut combibat, et cum combiberit, assabis et suo sibi iure penitus tangis. pipere aspersum inferes.

cepã V, capem E |

elixare *Gi*, elixate EV, -to *Sch* |
vel a navi (*sic Baseggio*) ac sub latera *Gi*, uel in abias sublata EV, vel in ambigas sublatae *Hum*; cf. p. [46](#), [10](#). [24](#) |

IN ANSERE *add. Vo* |
ex *α*, et EV |
liquã V, -men ex -mine E¹ |

IN PVLLO *add. Vo* |
fortasse ex [7 6, 13](#), *praecepto simillimo*
post mortarium addendum piper e
t v. 3 mel ante liquamen |
oleo et *Vo ex* [7 6, 13](#) p. [52, 30](#),
oleum EV |

α pullum anetatum *novum praeceptum ordiuntur* EV, *vide an recte; totum sic constituit Hum*: mittis <in> pullum anetatum (*scil. ius ante descriptum*). <Aliter pullus>. Mellis modice *eqs.* | modico et *Vo*, modice EV | levas *Sch*, lauas EV | conuiuat et cū conuiuerit (uiuerit *om.* con E) EV | penitus tangis *Vo*, pertangis *Hum*, pinnis tongis (ton̄gis E) EV | pipere E, pip V |

(240)2Pullum Parthicum: pullum aperies a navi et in quadrato ornas. teres piper, ligusticum, carei modicum; suffunde liquamen; vino temperas. componis in Cumana pullum et condituram super pullum facies. laser [et] vivum in tepida dissolvīs, et in pullum mittis simul, et coques. pipere aspersum inferes.

particum E, partiū V |
suffunde *sic* EV |
vivum Vo, et uinum EV cf. p. [44, 14](#) |
in tepida *Baseggio*, interidas EV |
piper EV |

(241)3Pullum oxyzomum: olei acetabulum maius, <laseris> satis modice, liquaminis acetabulum minus, aceti acetabulum perquam minus, piperis scripulos sex, petroselini scripulum, porri fasciculum.

oxizomum EV |
olei V, oleum E |
maiolem EV |
laseris satis *Gi*, satis EV |
minorem EV |
scripulos E, -lis V |
petrosilenum (-lin-E) EV |
scriptulum EV |
porros EV |

(242)4Pullum Numidicum: pullum curas, elixas, lavas, lasere ac pipere <aspergis> et assas. teres piper, cuminum, coriandri semen, laseris radicem, rutam, caryotam, nucleos, suffundis acetum, mel, liquamen et oleum, temperabis. cum ferbuerit, amulo obligas, pullum perfundis, piper aspergis et inferes.

numidicum E, -dum V |
lasere ac pipere aspergis et *Gi*,
laseras piper et EV, lasere et
pipere aspersum *Hum* |

(243)5Pullum laseratum: pullum aperies a navi, lavabis, ornabis et <in> Cumana ponis. teres piper, ligusticum, laser vivum, suffundis 47liquamen, vino et liquamine temperabis, et mittis pullo. coctus si fuerit, pipere aspersum inferes.

laseratum E, rasseratum V |
aperies a navi *Hum*, asperges
anabi EV in P, *om.* EV |
laser uiuum *sic* EV, cf. ad p. [44, 14](#) |
pullo *Sch*, pullum EV |
piper EV |

(244)6Pullum paroptyum: laseris modicum, piperis scripulos sex, olei acetabulum, liquaminis acetabulum, petroselini modice.

paroptyum *sic* EV |

(245)7Pullum elixum ex iure suo: teres piper, cuminum, thymi modicum, feniculi semen, mentam, rutam, laseris radicem, suffundis acetum, adicies caryotam et teres; melle, aceto, liquamine et oleo temperabis <et in> pullum refrigeratum et siccatum mittis; quem perfusum inferes

et α, ex EV et in *add.* Vo |
a pullum *nova sectio orditur*
in EV |
siccatum mittis *Hum*, mittis
siccatum EV |

(246)**8**Pullum elixum cum cucurbitis elixis: iure supra scripto, addito sinapi, perfundis et inferes.

sinape perfundis *Hum*, sinape piper fundis EV |

(247)**9**Pullum elixum cum colocasiis elixis: supra scripto iure perfundis et inferes. <idem> facis et in elixum cum olivis columbadibus....

cologasiis EV |
idem facis *Vo*, facit EV |
elixum cum *Hum*, elixam et in EV |
columbadibus *Hum*, columbaribus (-bir E) EV; *post hoc verbum lacunam indicavit Vo, deest praecepti initium cf. p. 48, 16. 53, 10* |

(248)**10**non valde, ita ut laxamentum habeat, ne dissiliat dum coquitur in olla, submissus in sportella. cum bullierit, frequenter levas et ponis ne dissiliat.

ollam et sportellam EV |
levas *Sch*, lauas EV |

(249)**11**Pullus Vardanus: pullum coques iure hoc: liquamine, oleo, vino, <cui mittis> fasciculum porri, coriandri, satureiae. cum coctus fuerit, teres piper, nucleos, <adicies liquaminis> cyathos duos et ius de suo sibi suffundis et fasciculos proicies. lacte temperas, et reexinanes mortarium supra pullum, ut ferveat. obligas eundem albamentis ovorum tritis, ponis in lance et iure supra scripto perfundis. hoc ius candidum appellatur.

uardanus EV, Varianus *Hum*, cf. *Sitz.-Ber. p. 34, 1* |
cui mittis *add. Gi* |
satureie P, -reia EV |
adicies liquaminis *add. Gi* |
lacte *Hum*, lac EV |
mortarium *Sch*, inmortarium EV |
ut EV, et *Sch* |
tritis EV, tribus *Sch* |
candidum V, *item, sed altera d a man. 2 in loco adraso* E |

(250)**12**Pullum Frontonianum: pullum praedura, condies liquamine, oleo mixto, cui mittis fasciculum anethi, porri, satureiae et coriandri viridis, et coques. ubi coctus fuerit, levabis eum, in lance defrito perunges, piper aspargis et inferes.

frontonianum E²V, frotito- E¹ |
satureie P, -reia EV |
levabis *Hum*, lauabis EV, *item p. 48, 2.* |

(251)**13**Pullus tractogalatus: pullum coques ⁴⁸liquamine, oleo, vino, cui mittis fasciculum coriandri, cepam. deinde, cum coctus fuerit, levabis eum de iure suo et mittis in caccabum novum lac et salem modicum, mel et aquae minimum, id est tertiam partem. ponis ad ignem lentum ut tepescat, tractum confringis et mittis paulatim, assidue agitas, ne uratur. pullum illic mittis integrum vel carptum, versabis in lancem, perfundis ius tale: piper ligusticum, origanum,

oleo E, oleum V |
aque minimum E, aquã eminum V, aquae eminam α |
carptum *Hum*, cariotum EV |
lancem *Brandt*, lance quem EV |
defrito EV |

suffundis mel et defritum modicum, et ius de suo sibi,
temperas. in caccabulo facies ut bulliat. cum bullierit, amulo
obligas et inferes.

(252)**14P**ullus farsilis: pullum sicuti liquaminatum a
cervice expedit. teres piper,
ligusticum, zingiber, pulpam caesam, alicam elixam, teres
cerebellum ex iure coctum, ova confringis et commiscis, ut
unum corpus efficias. liquamine temperas et oleum modice
mittis, piper integrum, nucleos abundanter. fac impensam et
imples pullum vel porcellum, ita ut laxamentum
habeat. (253)similiter in capo facies. ossibus eiectis coques.

farsilis *Hum*, fusilis EV |
sicuti liquaminatum *Brandt*, sicut
ilique cuminatū EV, sic ne aliquid
in eo remaneat *Hum*, sic ut aliquae
pulpae in eo remaneant *Gi ex*
p. 63, 27; breviter sicut aliqui
cuminatum *To*; cf. *p. 63, 27* |
gingiber E, geng- V |
pulpam P, pulpem EV |
aliquam EV |
commiscis EV |
abundanter E, -tes V |
capo α, capso EV |

(254)**15P**ullus leucozomus: accipies pullum et ornas ut
supra. aperies illum a pectore. accipiat aquam et
oleum Hispanum abundans. agitatur ut ex se amulet et
humorem consumat. postea, cum coctus fuerit,
quodcumque porro remanserit inde levas. piper aspargis et
inferes.

titulum Pullus leucozomus
(leucozomus E, leocezumus V), *qui*
in EV abiit post |
pectore, *suo loco restituit*
Baseggio |
spanum EV |
amulet *Baseggio*, ambulet EV |
porro P, porri EV |
leuas V, leues E |

LIB. VII. POLYTELES

I. Vulvae steriles, callum, libelli, coticae et
ungellae. II. sumen. III. ficatum. IV. ofellae. V. assaturae. VI. in elixam et in
copadiis. VII. ventricula. VIII. lumbuli et renes. IX. perna. X. iocinera sive
pulmones. XI. dulcia domestica et melce. XII. bulbi. XIII. fungi farnei vel
boleti. XIV. tubera. XV. in colocasia. XVI. cocleas. XVII. ova.

LIB. VII: Incipit eiusdem politeles liber VII (oct septimus *sic* V) EV, Politeles E *in indice*
librorum | *capitula*: | I Vulua EV | coticule E, cocticule (*altera c erasa*) V | ungel(a)e EV | VIII
Lumboli V, Lumbi E | X iecinora V | XV cola cassia E, cola casio V |

See note at beginning of [Bk. I](#).

[X](#). petasonem ex mysteis. [XI](#). laridi coctura. [XII](#). iecinora sive pulmones. [XIII](#). dulcia domestica et melcae. [XIV](#). bulbos. [XV](#). fungi farnei vel boleti. [XVI](#). tubera. [XVII](#). in colocasio. [XVIII](#). cocleas. [XIX](#). ova.

(258)1I. VVLVAE STERILES, CALLVM,
LIBELLI, COTICVLAE ET VNGELLAE.

1. Vulvae steriles: lasere Cyrenaico vel Parthico,
aceto et liquamine temperato appones.

coticule E, co///ticule (*erasa c vel t*) V |
ungellae E, ungulae V |
laser (lasare *Sch*) uuluas et apices
politeles liber VII
cirenaicum *sic* EV, *in* E *verba* uuluas—
VII *expuncta sunt* |
cirenaicum uel parthicum (particū V)
EV |

2In vulva [et] sterili: piper, apii
semen, mentam siccam, laseris radicem, mel, acetum et
liquamen.

et sterile EV |
mentem (a *supra* e) E |

3Vulvae [et] steriles: pipere et liquamine, cum
lasere Parthico apponis.

et steriles EV |
piper et EV |
cum E, *om.* V |
lasere E, laceri V |

4Vulvae steriles: pipere, liquamine et condito
modico apponis.

steriles V, et steriles E |
pipere E, pip V |

(259)5Callum, libelli, coticulae, ungellae: cum
pipere, liquamine, lasere apponis.

libelli *sic* EV *hic et in indice: ferculum
potest a forma convoluta nomen
habuisse* |
coticulae E, cocticule V, *videtur forma
vulgaris pro* coticulae |
ungelle EV |
cum pipere E, pip V |

(260)6Vulvam ut tostam facias, in cantabro
involve et postea in muriam mitte et sic coque.

facias α facies EV *cf. p. 53, 16* |
muria EV |

(261)1II. SVMEN. 1. Sumen elixas, de cannis surclas, sale
aspargis et in furnum mittis vel in craticulam. subassas.
teres piper, ligusticum, liquamen, mero et
passo <temperabis>. amulo obligas et sumen perfundis.

craticulam E, grat- V, *item p. 50, 3 et
saepius* |
temperabis *add. Gi* |

(262)2S^um^en p^leⁿu^m: teritur piper,
careum, echinus salsus. consuitur et sic coquitur.
manducatur cum allece <et> sinapi.

hecinus EV |
consuitur *Hum*, quo suitur EV |
cummaleco (cūma- V) sinape EV |

(263)1III. FICATVM. 1. In ficato oenogarum:
piper, thymum, ligusticum, liquamen, vinum modice,
oleum.

timū V, timu E |

(264)2A^liter: 5Oficatum praecidis ad cannam, infundis
in liquamine. <teres> piper, ligusticum, bacas lauri duas.
involves in omento et in craticula assas et inferes.

ad V, ut E *cf. p. 35, 24* ad trullam |
teres *add. Gi* |
aucmento *sic* EV; *cf. omento p. 22, 8. 53, 22. 57, 4 Athen. 3, p. 106E* τῷ
καλουμένῳ ἐπίπλῳ |

(265)1IV. OFELLAE. 1. Ofellas Ostienses: [in ofillam]
designas ofellas in cute, ita ut cutis sic remaneat. teres
piper, ligusticum, anethum, cuminum, silfium, bacam
lauri unam, suffundis liquamen, fricas, in angularem
refundis simul cum ofellis. ubi requieverint in
condimentis biduo vel triduo, promis, surclas decussatim,
et in furnum mittis. cum coxeris, ofellas, quas
designaveras, separabis et teres piper, ligusticum,
suffundis liquamen et passum modicum, ut dulce fiat.
cum ferbuerit, ius amulo obligas. ofellas satias et inferes.

ostienses *Hum*, otienses EV |
in ofillam EV, *del. Baseggio; cave*
legas in ovilla |
designas *Hum*, -ans EV |
silfium *sic* EV |
obellis EV |
requieverint P, -rit EV |
promis *Sch*, ponis EV |

(266)2O^fell^as A^picⁱan^as: ofellas exossas, in
rotundum complicas, surclas, ad furnum admoves.
postea praeduras, levas et, <ut> humorem exspuant, in
craticula igni lento exsiccabis, ita ne urantur. teres piper,
ligusticum, cyperi, cuminum; liquamine et passo
temperabis. cum hoc iure ofellas in caccabum mittis. cum
coctae fuerint, levas et siccas, sine iure, pipere asperso,
et inferes. si pingues fuerint, cum surclas, tollis
cutem, potes et de abdomine huiusmodi ofellas facere.

et ut *Gi*, et EV, ut α |
exspuant *Tor*, -at EV |
urantur *Hum*, uratur EV |
ciperis EV |
liquamen et EV |
ouellas EV |
piper EV |
potes α, potest EV; *cf. p. 43, 1* |

(267)3O^fell^ae a^pr^ugineo m^or^e: ex
oleo <et> liquamine condiuntur, et mittitur eis
condimentum, cum coctae fuerint. et super adicitur his,
cum in foco sunt, conditura, et denuo bulliunt. piper
tritum, condimentum, mel, liquamen, amulum, cum iam
bulliunt. et sine liquamine et oleo elixantur, coquuntur et

Ofelle aprogeneo EV |
et *add. Gi* |
piper EV |
mittis *add. Vo* |

sic pipere perfunduntur. <mittis> ius supra scriptum, et sic bulliunt.

(268)4Aliter ofellae: recte friguntur ut paene assae reddantur. Liquaminis sumis cyathum, aquae cyathum, aceti cyasothum, olei cyathum. simul mixtis et immissis in patellam 51 fictilem, frigis et inferes.

(269)5Aliter ofellas: in sartagine abundanti oenogaro. piper asparges et inferes.

6Aliter ofellas: ofellae prius sale et cumino infusae in aquam recte friguntur.

assae *Tor*, reddantur *Hum*, asso (ossa E) rodantur EV |
sumis cyathum *Hum*, summi ciato EV |
aquae ciatum V, aquae E |
mixtis α, mixti EV |

(271)1V. ASSATVRAE. 1. [Assaturam](#): assam a furno simplicum salis plurimo conspersam cum melle inferes.

salis plurimi EV, sale plurimo *Tor* |
conspsam V, -sa E |

(272)2Aliter assaturas: petroselini scripulos VI, asareos scripulos VI, zingiberis scripulos VI, lauri bacas V, condimenti <satis>, laseris radices scripulos VI, origani scripulos VI, cyperis scripulos VI, costi modice, pyrethri scripulos III, apii seminis scripulos VI, piperis scripulos XII, liquaminis et olei quod sufficit.

petrosilene EV |
asareos *Gi*, cf. [l. 19](#) laser EV, laseris P |
ging- EV |
satis ex. *gr. add. Vo* |
radicem EV |

(273)3Aliter assaturas: myrtae siccae bacam exenteratam cum cumino, pipere, melle, liquamine, defrito et oleo teres, et fervefactum amulas. carnem elixam sale subassatam perfundis, piper aspargis et inferes.

extenteratum EV |
cumino V, -ne E |
mel liquamen EV |

(274)4Aliter assaturas: piperis scripulos VI, ligustici scripulos VI, petroselini scripulos VI, apii seminis scripulos VI, anethi scripulos VI, laseris radices scripulos VI, asareos scripulos VI, pyrethri modice, cyperis scripulos VI, carei scripulos VI, cumini scripulos VI, zingiberis scripulos VI, liquaminis heminam, olei acetabulum.

ligusticū EV |
petrosileni E, -num V |
seminis E, semen V |
radicem EV |
piretri E, peretri V |
cuminis E |
ging- E, geng- V |
olei eminam olei V |

(275)5Assaturas in collari: elixatur et infunditur in fretali piper, condimentum, mel, liquamen, et attorretur in clibano quousque coquatur. elixum vero

elixantur E |
attorretur *Hum*, atteritur EV |
siccum EV, cf. [p. 45, 32](#), sucum P |

collare, si voles, sine conditura assas, et siccum calidum perfundis.

(276)VI. IN ELIXAM ET COPADIA. 1. Ius in elixam, omne m: piper, ligusticum, organum, rutam, silfium, cepam siccam, vinum, caroenum, mel, acetum, olei modicum. persiccatam et sabano expressam elixam perfundis.

IN ELIXAM ET COPADIA EV *hic, cf. index* |
silfium *sic* EV |
persiccatam *Hum*, -tum EV |

(277)2Ius in elixam: piper, petroselinum, liquamen, acetum, caryotam, cepulam, olei modicum. perfundis calido iure.

petrosilenem EV |
cepullam EV, *item p. 52, 7; cf. p. 58, 27* |

523Ius in elixam: teres piper, rutam aridam, feniculi semen, cepam, caryotam, liquamen et oleum.

(278)4Ius candidum in elixam: piper, liquamen, vinum, rutam, cepam nucleos, conditum, modicum de buccellis maceratis unde stringat, oleum. cum coxerit, ius perfundis.

coxerit *scil. elixa* EV, -is ç |

(279)5Aliter ius candidum in elixam: piper, careum, ligusticum, thymum, organum, cepulam, dactylum, mel, acetum, liquamen, oleum.

(280)6In copadiis ius album: piper, cuminum, ligusticum, rutae semen, Damascena. infundis vinum, oenomeli et aceto temperabis. <agitabis> thymo et origano.

damascenas EV |
agitabis *add. Hum* |
origano E, pri- V |

(281)7Aliter ius candidum in copadiis: piper, thymum, cuminum, apii semen, feniculum, mentam, bacam myrtae, uvam passam mulso temperas. agitabis ramo satureiae.

mentam EV, rutam ç |

(282)8Ius in copadiis: piper, ligusticum, careum, mentam, nardostachyum, folium, ovi vitellum, mel, mulsam, acetum, liquamen et oleum. agitabis satureia et porro, amulabis.

careo EV |
nardostacium EV |
satureiã V |
amulaus EV, amula ius ç |

(283)**9**Ius album in copadiis: piper, ligusticum, cuminum, apii semen, thymum, nucleos infusos, nuces infusas et purgatas, mel, acetum, liquamen et oleum.

(284)**10**Ius in copadiis: piper, apii semen, careum, satureiam, cnechi flos, cepulam, amygdala tosta, caryotam, liquamen, oleum, sinapis modicum. defrito coloras.

(285)**11**Ius in copadiis: piper, ligusticum, petroselinum, cepulam, amygdala tosta, dactylum, mel, acetum, liquamen, defritum, oleum.

(286)**12**Ius in copadiis: ova dura concidis, piper, cuminum, petroselinum, porrum coctum, myrtae bacas, plusculum mel, acetum, liquamen, oleum.

(287)**13**<Ius> in elixam anethatum crudum: piper, anethi semen, mentam siccam, laseris radicem, suffundis acetum. adicies caryotam, mel, liquamen, sinapis modicum, defrito <et> oleo temperabis. et hoc in collari porcino.

(288)**14**Ius in elixam allecatum: piper, ligusticum, careum, apii semen, thymum, cepulam, dactylum, allecem colatum; 53melle et vino temperas; apium viridem concisum super aspargis, oleum mittis et inferes.

(289)**1**VII. VENTRICVLA. 1. Ventrem porcinum bene exinanes, aceto et sale, postea aqua lavas, et sic hac inpena imples: pulpam porcinam tunsam tritam, ita ut enervata commisceas cerebella tria et ova cruda, cui nucleos infundis et piper integrum mittis et hoc iure temperas. teres piper, ligusticum, silfium, anesum, zingiber, rutae modicum, liquamen optimum et olei modicum. reple aquaticulum sic ut laxamentum habeat, ne dissiliat in coctura. surclas, amulas et in ollam bullientem summittis. levas et pungis acu, ne crepet cum ad dimidias coctus fuerit, levas et ad fumum suspendis

cnechi (cnechi V) flos EV, cnechi flores *Hum* |

petrosilenem EV, *item* [25](#) |

concidis *Sch*, incidis EV *cf.* [p. 53, 1. 20](#) | myrte (mirte V) uacas (aacas E) EV |

Ius P, *om.* EV | elixã V, elixum E | *praeceptum simillimum* [69, 1](#) | anethatum *Tor*, anetatum EV | et *add. Gi* | *an* <bene uteris> et hoc *vel simile?* *cf.* [p. 58, 12. 59, 24](#) |

alecatum *Hum*, allegatam (-lig- V) EV careo EV | uino E, uinũ V | concisum *Sch*, incisum EV *cf.* [p. 52, 25](#) |

hac inpena *Tor*, hanc inpensam EV | tunsã (tonsa V) trita EV | eneruiata EV | silfium *sic* EV | ging- E, geng- V | aqualiculum *Tor*, aqualicum EV | amulas *Hum*, ambas EV | cum ad *Hum*, qua EV | coctus *Tor*, coctum EV | coloretur (o *altera corr. in e*) V, coleretur E |

ut coloretur. et denuo eum perelixabis, ut coqui possit,
deinde liquamine, mero, oleo
modico <temperabis> (290) et cultello aperies
et cum liquamine et ligustico apponis.

temperabis *add. Gi* |
cum ç, eum EV |

(291) **2** Ventrem ut tostum facias, in cantabro
involve, postea in muriam mittis et sic coque.

mittis EV, *cf. p. 49, 12* |

(292) **1** VIII. LVMBI ET RENES. Lumbuli assi ita fiunt:
aperiuntur in duas partes ita ut expansi sint, et aspergitur
eis piper tritum, nuclei et coriandrum concisum,
minutatim factum et semen feniculi tritum.
deinde lumbuli recluduntur [assi] et consuuntur et
involvuntur omento et sic praedurantur in oleo et
liquamine, inde assantur in clibano vel craticula.

Lumbi et renes *sic* EV *hic; cf. cap. VIII* |
lumbuli recluduntur E, lumbolis
ecluduntur V |
assi EV, *del. Gi* |

(293) **1** IX. PERNA. 1. Pernam, ubi eam cum Caricis
plurimis elixaveris et tribus lauri foliis, detracta
cute tessellatim incidis et melle complebis. deinde
farinam oleo subactam contexes et ei corium reddis. et,
cum farina cocta fuerit, eximas furno et ut est inferes.

tessellatim *Tor*, tessellam EV |
incidis EV |
contexes *Sch ex p. 45, 10*, conteres EV |
coreum EV |
et *Hum*, ut EV |
et ut est et feres E, ut est et inferes V |
caroeno P, -ni EV |
si cum *Baseggio*, sicut EV |

(294) **2** Perna cocturam: ex aqua cum Caricis cocta
simpliciter, ut solet, inlata 54 cum buccellis, caroeno vel
condito. melius, si cum musteis.

(295) X. PETASONEM EX MVSTEIS: petasonem elixas
cum bilibri hordei et Caricis XXV. cum elixatus
fuerit, decarnas et aruillam illius candenti vatillo uris et
melle contingis. quod melius, missum in furnum, melle
obligas. cum coloraverit, mittis in caccabum passum,
piper, fasciculum rutae, merum, temperas. cum fuerit
temperatum, dimidium in petasonem profundis et alia
parte piperati buccellas musteorum factas perfundis.
cum sorbuerint, quod mustei recusaverint, petasoni
refundis.

bilibre EV |
caricis E, cakis V |
decarnas EV, decorias *Sch ç* |
aruillam *Baseggio*, armillam EV |
profundis *Hum*, perf- EV |
alia parte *Hum*, aliam partem EV |
factas P, fractas EV |
sorbuerint *Gi*, -rit EV |
recusaverint *Hum*, -rit EV |

(296)XI. LARIDI COCTVRA: Tectum aqua cum multo anetho coques, oleum modicum destillabis et modicum salis.

distillabis EV |

(297)XII. IECINORA SIVE PVLMONES. 1. Iecinera haedina vel agnina sic coques: aquam mulsam facies, et ova <et> partem lactis admisces eis ut incisa iecinera sorbeant. coques ex oenogaro, pipere asperso, et inferes.

Iecinora (-era E¹) siue pulmones EV, *sed in E adscriptum ante v. 12, signis huc relegatum* |
agnina ζ, agmina EV |
et ova et *Gi*, et oua EV |
admiscis EV |
ex *Brandt*, et EV |
piper EV |

(298)2Aliter [iecinera] in pulmonibus: ex lacte lavas pulmones et colas quod capere possunt, et confringis ova duo cruda, salis grana pauca, mellis ligulam, et simul commisces et imples pulmones.
(299)elixas et concidis. teres piper, suffundis liquamen, passum, merum. pulmones confringis et hoc oenogaro perfundis.

iecinera EV, *del. Hum* |
confringis *Sch*, infringis EV; *cf. p. 25, 21, 26, 26, 27, 1 al.* |
dua V, dura E |
conmiscis EV |
confringis EV, compungis *Sch ex p. 55, 2, 57, 3* |

(300)1XIII. DVLCIA DOMESTICA ET MELCAE. 1. Dulcia domestica: palmulas vel dactylos excepto semine, nuce vel nucleis vel pipere trito infercies. sale foris contingis, frigis in melle cocto, et inferes.

et melce EV *hic et in indice*, ex melle *Hum. at cf. ad p. 55, 26* |
excoepo P, et cepto EV, *an exempto?* |
vel pipere trito *Hum*, uel piper tritum EV |
sale *Hum*, sales EV |

(301)2Aliter dulcia: musteos Afros optimos rades et in lacte infundis. cum biberint, in 55furnum mittis, ne arescant, modice. eximes eos calidos, melle perfundis, compungis ut bibant piper aspergis et inferes.

(302)3Aliter dulcia: siligineos rasos frangis, et buccellas maiores facies. in lacte infundis, frigis, ex [in] oleo, mel superfundis et inferes.

ex *Vo*, et in EV |

(303)4<Aliter> dulcia: piperato mittis mel, merum, passum, rutam. eo mittis nucleos, nuces, alicam elixatam. concisas nuces Abellanas tostas adicies, et inferes.

Aliter *add. Gi* |
piperato (*cf. p. 20, 15*) *Sch*, piperata EV |
auellanas EV |

(304)5Aliter dulcia: piper, nucleos, mel, rutam et passum teres, cum lacte et tracta coques. coagulum coque cum modicis ovis. perfusum melle, aspersum <pipere> inferes.

tractam EV |
coques EV, coques *Sch* |
coagulum EV, coagulum *Hum* |
pipere *add. Baseggio* |

(305)6Aliter dulcia: accipies similam, coques [et] in aqua calida, ita ut durissimam pultem facias, deinde in patellam expandis. cum refrixerit, concidis quasi <ad> dulcia et frigus in oleo optimo. levas, perfundis mel, piper aspergis et inferes. melius feceris, si lac pro aqua miseris.

coques et E¹V, et *del* E² |
aqua calida E, aqua calida V |
durissimam pultem facias E, durissima pulte facies V |
ad add. Sch cf. [v. 17](#). p. [35](#), [24](#). [36](#), [10](#) |
aquam EV |

(306)7Tyropatinam: accipies lac, quod adversus patinam aestimabis, temperabis lac cum melle quasi ad lactantia, ova quinque ad sextarium mittis, si ad heminam, ova tria. in lacte dissolvis ita ut unum corpus facias, in Cumana colas et igni lento coques. cum duxerit ad se, piper aspergis et inferes.

tiropatinam EV |
aduersus V, aduersus quod E; quod adversus *Vo*, *potest enim* quod *in archetypo supra scriptum fuisse* |
eminam E, imina V |
cumana *Hum*, cuminata EV |
colas EV, collocas *Sch* |

(307)8Ova spongia ex lacte: ova quattuor, lactis heminam, olei unciam in se dissolvis, ita ut unum corpus facias. in patellam subtilem adicies olei modicum, facies ut bulliat, et adicies impensam quam parasti. una parte cum fuerit coctum, in disco vertes, melle perfundis, piper aspergis et inferes.

sfongia V, sfhongia E |
quam parasti E, cōparasti (quā ss. V³) V |

(308)9Melca. ... stum pipere et liquamine, vel sale, oleo et coriandro.

Mel castum EV *corrupte*; Melca. lac acidum *Sch*; cf. *Janko, Glotta II 38 ss.* |
praeceptum totum valde decurtatum, cf. Paxamos in Geopon. 18, 21, Colum. 12, 8, nisi breviter dixit Melcas: cum (Brandt) |
pipere et liquamine E, pip et liquam V |
uel EV, mel *Sch* cum P |

56(309)XIV. BVLBOS. 1. Bulbos oleo, liquamine, aceto inferes, modico cumino asperso.

oleo E, olei V |
inferes E, -re V |
cumino E²V, cumuino E¹ |

2Aliter: bulbos tundes atque ex aqua coques, deinde oleo frigis. ius sic facies: thymum, puleium, piper, origanum, mel, acetum modice et si placet, et modice liquamen. piper aspargis et inferes.

(310)**3**Aliter: bulbos elixas in pultarium pressos, mittis thymum, origanum, mel, acetum, defritum, caryotam, liquamen et oleum modice. piper aspargis et inferes.

(311)[Varro: 'si quid de bulbis, dixi: "in aqua, qui Veneris ostium quaerunt", deinde ut legitimis nuptiis in cena ponuntur, sed et cum nucleis pineis aut cum erucae suco et pipere'].]

(312)**4**Aliter. bulbos frictos: oenogaro inferes.

(313)**1**XV. FVNGI FARNEI VEL BOLETI. 1. Fungi farnei: elixi, calidi, exsiccati oenogaro pipere accipiuntur, ita ut piper cum liquamine teras.

(314)**2**In fungis farneis: piper, caroenum, acetum et oleum.

(315)**3**Aliter fungi farnei: elixi ex sale, oleo, mero, coriandro conciso inferuntur.

(316)**4**Boletos fungos: caroenum, fasciculum coriandri viridis. ubi ferbuerint, exempto fasciculo inferes.

(317)**5**Boletos aliter: calyculos eorum liquamine vel sale aspersos inferunt.

tundis EV, tondes Gi |
atque Hum, a quo EV, aqua α |
placet et EV, placet Hum |

elixas Sch, -xos EV |
pultarium E, -orium V |
caroetam EV |
liquamen et Sch, liquamine EV |
Varro—pipere *recte marginale fuisse archetypi dixit Sch; cf. Sitz.-Ber. p. 24* |
si quid EV, si quidem Sch |
buluis V, puluis E |
dixi EV, dixit ç |
in aquam EV, iniquum aliquos legisse refert Hum |
ostium EV, otium Sch |
ut EV, in ç |
suco E, sucū V |

oenogaro Hum, in garo EV |

piper EV |
teres EV |

ferbuerint E, -rit V |

buletos E |
calyculos EV |
inferunt V, -rum E |

(318)6B *oletos aliter*: thyrsos eorum concisos in patellam novam perfundis, addito pipere, ligustico, modico melle. liquamine temperabis. oleum modice.

nouam *varia lectio ap. Hum*, ouam EV |

(319)1XVI. TVBERA. 1. Tuber a radis, elixas, sale aspergis, et surculo infiges. subassas, et mittes in caccabum oleum, liquamen, caroenum, vinum, piper et mel. cum ferbuerit, amulo obligas. tubera exornas et inferes.

radis V, radix E |

(320)2A *litter tubera*: elixas et, asperso sale, in surculis adfigis et subassas. et mittes in caccabum liquamen, oleum viride, 57caroenum, vinum modice et piper confractum et mellis modicum, et ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas, et tubera compunges, ut combibant illud. exornas. cum bene sorbuerint, inferes. si volueris, eadem tubera omento porcino involves et assabis et sic inferes.

uridem EV |
compungens EV |
ut V, et E |
sorbuerint *Sch*, ferbuerint EV |

(321)3A *litter tubera*: oenogarum, piper, ligusticum, coriandrum, rutam, liquamen, mel, vinum, oleum modice. calefacies.

oleum modice V, ./modice
./oleum (*signis ordine restituto*) E |

(322)4A *litter tubera*: piper, mentam, rutam, mel, oleum, vinum modicum. calefacies et inferes.

(323)5A *litter tubera*: elixa cum porro, deinde sale, pipere, coriandro conciso, mero, oleo modico inferes.

oleo modico *Brandt*, obomo EV,
optimo *Hum* |

(324)6A *litter tubera*: piper, cuminum, silfi, mentam, apium, rutam, mel, acetum vel vinum, salem vel liquamen et oleum modice.

(325)XVII. IN COLOCASIO. In colocasio: piper, cuminum, rutam, mel, liquamen, olei modicum. cum ferbuerit, amulo obligas.

(326)1XVIII. COCLEAS. 1. Cocleas lacte pastas: accipies cocleas, spongizabis, membranam tolles, ut possint prodire. adicies in vas lac et salem uno die, ceteris diebus [in] lac per se, et omni hora mundabis stercus. cum pastae fuerint, ut non possint se retrahere, ex oleo

fongizabis EV |
sale EV |
lac *Sch*, in lac EV |
oñ hora α, ommora EV |
ex E, et ex V *ad rem cf. Marcell. med. 20, 35* |

friges. mittes oenogarum. similiter et pulpa pasci possunt.

pulpas EV, pulte *Hum cf. Plin. nat. 9, 174* |

(327)**2**Cocleas: sale puro et oleo assabis cocleas: lasere, liquamine, pipere, oleo suffundis.

suffundis V, -es E |

3Cocleas assas: liquamine, pipere, cumino, suffundis assidue.

(328)**4**Aliter cocleas: viventes in lac siligineum infundes: ubi pastae fuerint, coques.

(329)**1**XIX. OVA. 1. Ova frixa: oenogarata.

oenogarata E, oeno- (*sed priore o erasa*) V |

2Ova elixa: liquamine, oleo, mero vel ex liquamine, pipere, lasere.

ova elixa *Hum*, ob elixa EV |

3In ovis hapalis: piper, ligusticum, nucleos infusos. suffundes mel, acetum: liquamine temperabis.

apalis EV |

58

LIB. VIII. TETRAPVS

I. in apro. II. in cervo. III. in caprea. IV. in ovifero. V. bubula sive vitulina. VI. in haedo et agno. VII. in porcello. VIII. leporem. IX. glires.

LIB. VIII *cap.* III in capria E |

(330)**I.** IN APRO. 1. Aperita conditur: Spongiatur, et sic aspergitur ei sal et cuminum frictum, et sic manet. alia die mittitur in furnum. cum coctus fuerit, perfunditur piper tritum, [condimentum aprunum] mel, liquamen, caroenum et passum.

sfungiat EV |
sal et *Sch*, sale V, sal E |
frictum *Sch ex v. 14*, tritum EV |
condimentum aprimum (-inum E) EV *delevit Sch marginale* |

(331)**2**Aliter in apro: aqua marina cum ramulis lauri aprum elixas quousque madescat. corium ei tolles. cum sale, sinapi, aceto inferes.

(332)**3**Aliter in apro: teres piper, ligusticum, origanum, bacas myrtae exenteratas, coriandrum, cepas,

exenteratas *Hum*, extenteras EV |
calefacies α, sale- EV |

suffundes mel, vinum, liquamen, oleum modice, calefacies, amulo obligas. aprum in furno coctum perfundes. hoc et in omne genus carnis ferinae facies.

ferine V, farine E |
facies V, -as E |

(333)4 In aprum assum iura ferventia facies sic: piper, cuminum frictum, apii semen, mentam, thymum, satureiam, cnei flos, nucleos tostos vel amygdala tosta, mel, vinum, liquamen, acetum, oleum modice.

iura P, iure EV |
cnici (*vel* anethi) flores *Hum*, enechi flos EV |
acetum *Brandt*, acetabulum EV |

(334)5 Aliter in aprum assum iura ferventia: piper, ligusticum, apii semen, mentam, thymum, nucleos tostos, vinum, acetum, liquamen et oleum modice. cum ius simplex bullierit, tunc triturae globum mittes et agitas cepae et rutae fasciculo. si volueris pinguius facere, obligas ius albo ovorum liquido, moves paulatim, aspergis piper tritum et inferes.

cepa *Gi*, cepam EV, cepa *Hum* |
fasciculo *Hum*, -os EV |
pinguius E, pingui ius V |
obligas ius *Hum*, obliga siuis (siuῶς E) EV,
obligabis *Tor* |

(335)6 Ius in aprum elixum: piper, ligusticum, cuminum, silfi, organum, nucleos, caryotam, mel, sinape, acetum, liquamen et oleum.

(336)7 Ius frigidum in aprum elixum: piper, careum, ligusticum, coriandri semen frictum, anethi semen, apii semen, thymum, organum, cepulam, mel, acetum, sinape, liquamen, oleum.

cepulam E, -ullam V |
oleum E²V, et oleum E¹, *item p.* [59, 6](#) |

59(337)8 Aliter ius frigidum in aprum elixum: piper, ligusticum, cuminum, anethi semen et thymum, organum, silfi modicum, erucae semen plusculum, suffundes merum, condimenta viridia modica, cepam, Ponticas vel amygdala fricta, dactylum, mel, acetum, merum modicum, coloras defrito, liquamen, oleum.

eruce E²V, euruca E¹ |
cepa pontica EV |

(338)**9**Aliter <ius> in apro: teres piper, ligusticum, origanum, apii semen, laseris radicem, cuminum, feniculi semen, rutam, liquamen, vinum, passum. facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. aprum intro foras <tanges> et inferes.

Aliter EV, lus aliter P |
tanges *add. Baseggio ex* [I. 23](#) |

(339)**10**Perna apruna ita impletur Terentina: per articulum pernae palum mittes ita ut cutem a carne separe, ut possit condimentum accipere per cornulum et universa impleatur. teres piper, bacam lauri, rutam; si volueris, laser adicies, liquamen optimum, caroenum et olei viridis guttas.

apruna V, aprina E |
terentina *Sch ex p. 63, 16 (cf. p. 26, 4)*, recentina EV, recentis *Tor*, recens *Hum* |
et *Sch*, ut EV |
guttas ς , gustas EV (*in V man. recens fecit guctas*) |
aquam marinam EV |

(340)cum impleta fuerit, constringitur illa pars, qua impleta est, ex lino et mittitur in zemam. elixatur in aqua marina cum lauri turionibus et anetho.

(341)**II. IN CERVO. 1.** Ius in cervum: teres piper, ligusticum, careum, origanum, apii semen, laseris radicem, feniculi semen, fricabis, suffundes liquamen, vinum, passum, oleum modice. cum ferbuerit, amulo obligas. cervum coctum intro foras tanges et inferes.

(342)**2**In platonem similiter et in omne genus venationis eadem conditura uteris.

platone EV, platicerote α |

(343)**3**Aliter: cervum elixabis et subassabis. teres piper, liquamen, careum, apii semen, suffundes mel, acetum, liquamen, oleum. calefactum amulo obligas et carnem perfundes.

(344)**4**Ius in cervo: piper, ligusticum, cepulam, origanum, nucleos, caryotas, mel, liquamen, sinape, acetum, oleum.

(345)**5**Cervinae conditura: piper, cuminum, condimentum, petroselinum, cepam, rutam, mel, liquamen, mentam, passum,

cepa ruta V |
amulo E²V, -los E¹ |
bulliit *sic* EV |

caroenum et oleum
modice. amulo obligas, cum iam bulliit.

(346)6Iura ferventia in cervo: piper,
ligusticum, petroselinum, cuminum, nucleos
tostos aut 60amygdala suffundes mel, acetum,
vinum, oleum modice, liquamen, et agitabis.

(347)7Embamma in cervinam assam:
piper, nardostachyum, folium, apii semen,
cepam aridam, rutam viridem, mel, acetum,
liquamen, †adiectam caryotam, uvam passam
et oleum.

(348)8Aliter in cervum assum iura
ferventia: piper, ligusticum, petroselinum,
Damascena macerata, vinum, mel, acetum,
liquamen, oleum modice agitabis porro et
satureia.

(349)1III. IN CAPREA. 1. Ius in caprea: piper,
ligusticum, careum, cuminum, petroselinum,
rutae semen, mel, sinape, acetum, liquamen et
oleum.

(350)2Ius in caprea assa: piper,
condimentum, rutam, cepam, mel, liquamen,
passum, oleum
modice amulum, <cum> iam bulliit.

(351)3Aliter ius in caprea: piper,
condimentum, petroselinum, organum
modicum, rutam, liquamen, mel, passum et olei
modicum amulo obligabis.

(352)1IV. IN OVIFERO. [hoc est ovis
silvatica] 1. Ius in ovifero fervens: piper,
ligusticum, cuminum, mentam siccam, thymum,
silfi, suffundes vinum, adicies
Damascena macerata, mel, vinum, liquamen,

suffundes *ante* nucleos *habent* EV, *ante* mel *posui*
t Hum |

embamma *Tor*, embambam EV |
nardostacium EV, *cf.* [76, 8](#) |
adiectam (-um V) caretam (ca— _retā V) EV, ad
rectum cariotae *Sch*, defritum careotam *Gi* |

ceruum E, ceruom V |

amulum EV, amylas *Hum* |
cum *add. Hum ex p.* [59, 33](#) |
bulliet EV *cf. p.* 59, 33 |

glossam hoc—silvatica *del P, habent* EV |
uino EV |
damascenam EV |
macerata V, merata (ce *supra* er, *sic*) E |

acetum, passum ad colorem, oleum. agitabis fasciculo origani et mentae siccae.

(353)**2**Ius in venationibus omnibus elixis et assis: piperis scripulos VIII, rutam, ligusticum, apii semen, iuniperum, thymum, mentam aridam scripulos senos, pulei scripulos III. haec omnia ad levissimum pulverem rediges et in uno commisces et teres. adicies in vasculum mel quod satis erit, et his uteris cum oxygaro.

scr̃ sic bis V scr̃ tum scrĩ E |
melle EV |

(354)**3**Ius frigidum in ovifero: piper, ligusticum, thymum, cuminum frictum, nucleos tostos, mel, acetum liquamen et oleum piper asperges.

aspergis EV |

(355)V. BVBVLA
SIVE VITELLINA. 1. Vitellina fricta: piper, ligusticum, apii semen, cuminum, origanum, cepam siccam, 61uvam passam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defritum.

uitellina EV *hic bis* uitulina *in indice* EV |

(356)**2**Vitulinam sive bubulam cum porris <vel> Cydoneis vel cepis vel colocasiis: liquamen, piper, laser et olei modicum.

uitulinam EV, *item 4 et 7* |
vel *ante* cidoneis (*sic* EV) *add. Gi*,
succidaneis *Hum* |
colocaseis EV |

(357)**3**In vitulinam elixam: teres piper, ligusticum, careum, apii semen, suffundes mel, acetum, liquamen, oleum. calefacies, amulo obligas et carnem perfundes.

(358)**4**Aliter in vitulina elixa: piper, ligusticum, feniculi semen, origanum, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinapi et oleum.

et oleo V, *om.* E¹, oleo E² |

(359)**1**VI. IN HAEDO VEL AGNO. 1. Copadia haedina sive agnina: pipere <et> liquamine coques cum

et *add. Sch.* |
faratariis EV, paratariis *Hum* |
cum inbracto V, cum bracto E, cum embracto P,

faseolis faratariis, liquamine, pipere, lasere cum
† inbracto, buccella panis et oleo modico.

(360)2Aliter haedinam sive agninam
excaldatam: mittes in caccabum copadia.
cepam, coriandrum minutatim succides, teres
piper, ligusticum, cuminum, liquamen, oleum,
vinum. coques, exinanies in patina, amulo
obligas.

(361)3[Aliter haedinam sive agninam
excaldatam] <agnina> a crudo
trituram mortario accipere debet, caprina
autem cum coquitur accipit trituram.

(362)4Haedum sive agnum
assum: haedi cocturam <cura>. ubi eum ex
liquamine et oleo coxeris, incisum infundes in
pipere, lasere, liquamine, oleo modice, et
in craticula assabis. eodem iure continges. piper
asparges et inferes.

(363)5Aliter haedum sive agnum
assum: piperis semunciam, asareos scripulos
VI, zingiberis modicum, petroselini scripulos VI,
laseris modice, liquaminis optimi heminam, olei
acetabulum.

(364)6Haedus sive agnus syringiatus
[id est †
mammothestus]: exossatur diligenter a
gula, sic ut uter fiat, et intestina eius
integra 62exinaniuntur, ita ut in caput intestina
sufflentur, et per novissimam partem stercus
exinanibitur. aqua lavantur diligenter et sic
implentur admixto liquamine, et ab umeris
consuitur et mittitur in clibanum. cum coctus
fuerit, perfunditur ius bulliens: lac, piper tritum,
liquamen, caroenum, defritum modice, sic et
oleum, et iam bullienti mittis amulum.
vel certe mittitur in reticulo vel in sportella et

cuminum tritum *Hum*; confracto *Brandt* |
bocellas EV |

minutatim *Gi*, minutum EV, minutim *Hum* |

Aliter—excaldatam *titulum male repetitum del.*
Vo |
agnina *add. Hum* |
a crudo *sic* EV |
tritura EV |

cura *add. Gi*; haedi cocturam *del. Sch* |
graticula EV |

semiunciam E |
asereos EV |
ging- E geng- V |
petroselinis EV |

syringladus id est mammothestus EV cf. [p. 62, 12](#);
coniecerunt mammothreptos Dufresne,
amnocistis Baseggio, possis mammothelastes; sed
glossam iam Hum agnovit |
exsorsatur V |
a gula *Tor*, agilla EV |
sicut uter E, sič uť V |
exinaniuntur (/// /// ex- E) EV |
in caput intestina suffletur EV, per caput int.
sufflentur P |
lacte EV |
certe *sic* EV |
retiaculo EV |

diligenter constringitur et
bullienti zemae cum modico salis summittitur.
cum bene illic tres undas bullierit, levatur,
et denuo bullit cum umore supra scripto.
bulliente conditura perfunditur.

(365)7Aliter haedus sive
agnus syringiatus: lactis sextarium unum,
mellis unc. IV, piperis unc. I, salis modicum,
laseris modicum. ius in +
ipsius: olei acetabulum, liquaminis acetabulum,
mellis acetabulum, dactylos tritos octo, vini
boni heminam, amulum modice.

(366)8Haedus sive agnus crudus:
oleo, pipere fricabis et asparges foris salem
purum multo cum coriandri semine. in furnum
mittis, assatum inferes.

(367)9Haedum sive
agnum Tarpeianum: antequam coquatur,
ornatus consuitur. piper, rutam, satureiam,
ceпам, thymum modicum. et liquamine collues
haedum, macerabis in furno <aut> in patella,
quae oleum habeat cum percoxerit, perfundes
in patella impensam, teres satureiam, cepam,
rutam, dactylos, liquamen, vinum, caroenum,
oleum. cum bene duxerit impensam, in disco
pones, piper asperges et inferes.

(368)10Haedum sive
agnum Parthicum: mittes in furnum. teres
piper, rutam, cepam, satureiam, Damascena
enucleata, laseris modicum, vinum, liquamen,
et oleum [uinum]. fervens colluitur in disco, ex
aceto sumitur.

(369)11Haedum laureatum ex lacte:
haedum curas, exossas, interanea
eius 63cum coagulo tolles, lavas. adicies in
mortarium piper, ligusticum, laseris radicem,
bacas lauri duas, pyrethri modicum, cerebella

zemae *Sch*, zema EV |
modice *corr. in* -co E |

syringiatus (sir- V) EV |
in ipsius EV, spissius *Sch*, in ipsum *Gi* |
olei E, oleū V |
verba liq. acet. mellis acet. *dabat* E¹ *post octo, suo*
loco restituit E² |

pipere E, pip V |
foris E, fores V |
semine E, semen V |

tarpeianum R, tatarpeianum EV |
coquatur P, -antur EV |
aut P, *om.* EV |

particum *Sch*, pasticum EV, *cf.* [6 9, 2](#) |
laseris E, leseris V |
modicum uinum liquamen et oleum uinum
(*om.* P) feruens EV, modicum vivi liq. et
vinum *Sch* |

Haedus laureatus *Tor ex* [8 7, 9](#), Hedo laurum EV |
exorsas E |
coagulo ζ, quagulo EV |
pirethi EV |
teres E²V, *om.* E¹ |

duo vel tria. haec omnia teres, suffundes liquamen, temperabis ex sale. super trituram colas lactis sextarios duos, mellis ligulas duas. hac impensa intestina reples et super haedum componis in gyro, et omento <vel> charta cooperis, surclas. in caccabum vel patellam compones haedum, adicies liquamen, oleum, vinum. cum ad mediam cocturam venerit, teres <piper>, ligusticum, et ius de suo sibi suffundes. mittes defriti modicum, teres, reexinanies in caccabum. cum percoctus fuerit, exornas, amulo obligas et inferes.

(372)1VII. IN PORCELLO. 1. Porcellum farsilem duobus generibus: curas, a gutture exenteras, a cervice ornas. antequam praedures, subaperies auriculam sub cutum, mittes impensam Terentinam in vesicam bubulam et fistulam aviarii rostro vesicae alligabis, per quam exprimes in aurem quantum ceperit. post a charta praecludes et infiblabis et praeparabis aliam impensam. sic facies: teres piper, ligusticum, origanum, laseris radicem modicum, suffundes liquamen, adicies cerebella cocta, ova cruda, alicam coctam, ius de suo sibi, <si> fuerint, aucellas. nucleos, piper integrum; liquamine temperas. imples porcellum, charta obduras et fiblas. mittes in furnum. cum coctus fuerit, exornas, perunges et inferes.

(373)2Aliter porcellum: Salem, cuminum, laser.

3Porcellum liquaminatum: de porcello eicis utriculum, ita ut aliquae pulpae in eo remaneant. teres piper, ligusticum, origanum, suffundes liquamen, adicies unum cerebellum, ova duo, misces in se. porcellum praeduratum imples, fiblabis, in sportella ferventi ollae

giro EV, zirbo (i. omento) *Hum* omento vel *Gi*, omento *corr. in -ũ V*, omentum (om- ex m-) E |
cooperes EV |
cocturam P, cora EV |
piper ς , *om.* EV |
defriti E, -to V |

generibus ς , generis EV |
praedures *Hum*, perdures EV |
bubulã α , -lum EV |
rustro EV |
post a EV, postea ς |
si fuerit (*debebat* -int) *Sch*, fuerit EV, ferueat, cum ferbuerit *Hum* |
obduras EV, -cas *Sch*, cf. p. [64, 14](#) |
fiblas ex fibreas *corr.* E |
mittes ς , mitteres (-ris E) EV |
fornum E |

utriculum EV cf. p. [64, 2](#), ventriculum *Hum* |
alique V; -em E |
unum ς , uinum EV |
duo *sic* EV |
manere EV, manare *Hum* |
piper EV |

summittis. cocto fibras tolles, ut ⁶⁴ius ex ipso manere possit. pipere aspersum inferes.

(374)⁴Porcellum elixum farsilem: de porcello utriculum eicies, praeduras. teres piper, ligusticum, origanum, suffundes liquamen, cerebella cocta quod satis sit, similiter ova dissolves, liquamine temperabis, farcimina cocta integra praecides. sed ante porcellum praeduratum liquamine delavas, deinde imples, infibras, in sportella ferventi ollae summittes. coctum spongizas, sine pipere inferes.

(375)⁵Porcellum assum tractomelinum: porcellum curatum a gutture exenteras, siccas. teres piperis unciam, mel, vinum, impones ut ferveat, tractam siccata confringes et partibus caccabo permisces. agitabis surculo lauri viridis, tam diu coques, donec levis fiat et impinguet. hac impensa porcellum imples, surculas, obduras duras charta, in furnum mittes, exornas et inferes.

(376)⁶Porcellum lacte pastum elixum calidum iure frigido crudo Apiciano: adicies in mortarium piper, ligusticum, coriandri semen, mentam, rutam, fricabis, suffundes liquamen, adicies mel, vinum, et liquamine <temperabis>. porcellum elixum ferventem sabano mundo siccatum perfundes et inferes.

(377)⁷Porcellum Vitellianum: porcellum ornas quasi aprum, sale asperges, in furno assas. adicies in mortarium piper, ligusticum, suffundes liquamen, vino et passo temperabis. in caccabo cum olei pusillo ferveat. et porcellum assum iure asperges, ita ut sub cute ius recipiat.

suffundes (u *supra* e) E |

tractomelinum *Sch*, -itum *Hum* (*debeant* - itinum), tracto mel in EV |
tractam *Hum*, tactam EV |
lêvis *Sch*, lenis EV |
surculas *sic* EV |
obduras EV, -cas *Sch* cf. p. [63](#), [24](#) |

calidum iure frigidum EV, calidum siue frigidum iure *Hum*, at cf. p. [45](#), [29](#) |
menta ruta V |
liqua^m V, liquidum E |
temperabis *add. Gi* |
pfundes V, profundes E |

in caccabo cum olei (oleo E) pusillū (pusillum E) ferueat (*ante* ferueat *duae erasae*, *fortasse* et, *in* V) EV, in caccabum olei pusillum ferueat ç |
ita ut E, ita et V |
ius E, eius V |

(378)**8P** Porcellum Flaccianum: porcellum ornas in modum apri, sale asperges et in furnum mittes. dum coquitur, adicies in mortarium piper, ligusticum, careum, apii semen, laseris radicem, rutam viridem, fricabis, suffundes liquamen, vino et passo temperabis. 65In caccabo cum olei modico ferveat. amulo obligas. porcellum cocto ab ossibus tanges, apii semen teres ita ut fiat pulvis, asperges et inferes.

(379)**9P** Porcellum laureatum: porcellum exossas, quasi oenogaratum ornas, praeduras. laurum viridem in medio franges satis, in furno assas, et mittes in mortarium piper, ligusticum, careum, apii semen, laseris radicem, bacas lauri. fricabis, suffundes liquamen, et vino et passo temperabis. adicies in caccabo cum olei modico, ut ferveat. obligas. porcellum lauro eximes et iure ab ossibus tanges et inferes.

(380)**10P** Porcellum Frontinianum: exossas, praeduras, ornas. adicies in caccabum liquamen, vinum, obligas fasciculum porri, anethi, media coctura mittes defritum. coctum lavas et siccum mittes. piper asperges et inferes.

(381)**11P** Porcellum aenococtum: porcellum praeduras, ornas; adicies in caccabum oleum, liquamen, vinum, aquam, obligas fasciculum porri, coriandri, media coctura colorabis defrito. adicies in mortarium piper, ligusticum, careum, origanum, apii semen, laseris radicem, fricabis, suffundes liquamen, ius de suo sibi; vino et passo temperabis; exinanes in caccabum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. porcellum compositum in patina perfundes, piper asperges et inferes.

flacianum EV |
liquamine EV |
passo E, passio V |
in caccabum cum olei modicum EV |
cocto *Vo* cf. [v. 9](#), coctum EV |
fiat E²V, faciat E¹ |

furnum EV |
et uino et V, et uino E |
in caccabo cum olei modicum ut EV |
iure *Sch*, ius EV |
ossa EV, osse ς |

Frontinianum porcellum EV, porc. Fronton- ς |
obligas *sic* EV, *item 16*, alligas *Sch* ex p. [17, 2](#) |
cocturam EV |

oenococtum EV, cf. p. [66, 13](#) et exc. *Salm. ind.* 21 in
occuctu, [§21](#) unococto; *at* oenogaratus *Hum* |
produras EV |
obligas E, -izas V |

(382)**12**Porcellum Celsinianum: ornas, infundes pipere, ruta, cepa, satureia, sicuto † suo, et ova infundes per auriculam, et ex pipere, liquamine, vino modico in acetabulum temperas, et sumes.

sicuto EV, succo α |
teriperas EV |

(383)**13**Porcellum assum: teres piper, rutam, satureiam, cepam, ovorum coctorum media, liquamen, vinum, oleum, conditum. bulliat. conditura porcellum in boletari perfundes et inferes.

(384)**14**Porcellum hortolanum: porcellus hortolanus exossatur per gulam in modum utris. mittitur in eo pullus isiciatus particulatim concisus, turdi, ficedulae, isicia de pulpa sua, Lucanicae, dactyli exossati, 66fabriles bulbi, cocleae exemptae, malvae, betae, porri, apium, cauliculi elixi, coriandrum, piper integrum, nuclei, ova XV superinfunduntur, liquamen piperatum, ova mittuntur trita. et consuitur et praeduratur. in furno assatur. deinde a dorso scinditur, et iure hoc perfunditur. piper teritur, ruta, liquamen, passum, mel, oleum modicum. cum bullierit, amulum mittitur.

hortolanum *et* hortolanus *sic* EV |
gulam E, unguā (un *erasae*) V |
particulatim c, -lam EV |
mittantur EV |
trita *Gi*, tria EV |

(385)**15**Ius frigidum in porcellum elixum ita facies: teres piper, careum, anethum origanum modice, nucleos pineos, suffundes acetum. liquamen, caryotam, mel, sinape factum, superstillabis oleum, piper asperges et inferes.

elixum ita facies *Hum*, ita facies in elixum EV |
careotam EV, caraenum *Hum* |

(386)**16**Porcellum Traianum sic facies: exossas porcellum et aptabis sicuti aenococtum et ad fumum suspendes, et adpendeas, et quantum adpendeas, tantum salis in ollam mittes. et elixas ut coquatur, et siccum in lance inferes <pro> salso recente.

traganum EV, Troianum *Sch ex Macrob. 3, 13, 13 vel* taricanum (α τάρικος) |
siccum EV *cf. p. 47, 9. 51, 25. 65, 13*, sic eum α |
inferes E, efferes V |
pro *add. Baseggio* |

(387)17In porcello lactante: piperis unc. l, vini heminam, olei optimi acetabulum maius, liquaminis acetabulum, aceti acetabulum minus.

lactante *sic* EV |
ut supra V, optimi acetabulum [aceti acetabulum *del.* E²] maius liquaminis minus E |

(395)VIII. LEPOREM. 1. Leporem madidum: in aqua praecoquitur modice, deinde componitur in patina, [ac] coquendus <ex> oleo in furno, et cum prope sit coctus ex alio oleo. pertangito de conditura infra scripta: teres piper, <ligusticum>, satureiam, cepam, rutam, apii semen, liquamen, laser, vinum et modice olei. aliquotiens versatur, in ipsa percoquitur conditura.

madidum EV, acidum *Sch* |
coquendus *Sch*, accoquendus EV, ad coquendum *Tor*, ac coquitur *Hum* |
ex *add.* *Gi* |
ligusticum *add.* P, *om.* EV |

(396)2Item aliam ad eum impensam: cum prope tolli debeat, teres piper, dactylum, laser, uvam passam, caroenum, liquamen, oleum. suffundes, et, cum bullierit, piper asperges et inferes.

alia E |
eum *ç*, eam EV |

(397)3Leporem farsum: nucleos integros, amygdala, nuces sive glandes concisas, piperis grana solida, pulpam de ipso lepore. et ovis fractis obligatur, deinde tegitur omento porcino, 67in furno <assatur>. sic iterum impensam facies: rutam, piper satis, cepam, satureiam, dactylos, liquamen, caroenum vel conditum. diu combulliat donec spisset, et sic perfunditur. sed lepus in piperato liquamine et lasere maneat.

pulpa EV |
deinde tegitur *Sch et Gi*, de EV |
assatur *add.* *Gi* |
et lasere V, *om.* E |

(398)4Ius album in assum leporem: piper, ligusticum, cuminum, apii semen, ovi duri medium. tritutam colligis et facies globum ex ea. in caccabulo coques liquamen, vinum, oleum, acetum modice, cepulam concisam, postea globulum condimentorum mittes et agitabis origano vel satureia. si opus fuerit, amulas.

ex ea *Hum*, extra EV |
caccabulo E, caccabo (lo *add.* V²) V¹ |
globolum EV |

(399)5Aliter in leporem: ex sanguine et iecinere et pulmonibus leporinis minuta: adicies in caccabum liquamen et oleum <et> cocturam, porrum et coriandrum minutatim concides, iecinera et pulmones in caccabum mittes. cum cocta fuerint, teres piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, mentam, rutam, puleium, suffundes acetum, adicies iecinera leporum et sanguinem, teres. <adicies> mel et <ius> de suo sibi, aceto temperabis, exinanes in caccabum, pulmones leporum minutatim concisos in eundem caccabum mittes, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas, piper asperges et inferes.

(400)6Aliter leporem ex suo iure: leporem curas, exossas, ornas, mittes in caccabo, adicies oleum, liquamen, cocturam, fasciculum porri, coriandrum, anethum. dum coquitur, adicies in mortarium piper, ligusticum, cuminum, coriandri semen, laseris radicem, cepam aridam, mentam, rutam, apii semen, fricabis, suffundes liquamen, adicies mel, ius de suo sibi, defrito, aceto temperabis. facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligabis. exornas, ius perfundes, <piper> asperges et inferes.

(401)7Leporem Passenianum: leporem curas, exossas, extensum ornas, suspendes ad fumum. cum coloraverit, facies ut dimidia coctura coquatur. levas, asperges salem, † massam oenogaro tanges, adicies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquamen, vino et liquamine temperabis in caccabum. adicies 68oleum modicum, facies ut ferveat. cum ferbuerit, amulo obligas. leporem assum a dorso tangis, piper asperges et inferes.

(402)8Leporem isiciatum: eadem conditura condies pulpam,

minuta *Hum ex p. 32, 23*, minuta EV |
et cocturam *Gi*, cocturam EV |
fuerint *ς*, -rit EV |
adicies et ius *add. Hum* |

adicies—cocturam *om. V¹, add. V² in marg. inf.* |
oleum E, oleo V² |
mel ius EV, melius ius *Sch* |
piper *ς*, *om*, EV |

ut E²V, et E¹ |
levas *Gi*, lauas EV |
oenogara EV |
massam EV, assas *Brandt cf. p. 68, 2* |
uinum EV |

eadem *ς*, eandem EV |
omente V |
lacinias EV, laminas *Sch* |

nucleos infusos admisces, omento teges vel charta, colliges lacinias et surcula.

(403)**9**Leporem farsilem: leporem curas, ornas, quadratum imponis. adicies in mortarium piper, ligusticum, origanum, suffundes liquamen, adicies iecinera gallinarum cocta, cerebella cocta, pulpam concisam, ova cruda tria, liquamine temperabis, omento teges et charta et surclas. lento igni subassas. adicies in mortarium piper, ligusticum, fricabis, suffundes liquaram, vino et liquamine temperabis, facies ut ferveat cum ferbuerit, amulo obligas, et leporem subassatum perfundes. piper asperges et inferes.

(404)**10**Aliter leporem elixum: ornas, adicies in lance oleum, liquamen, acetum, passum, cepam concides et rutam viridem, thymum subcultratum, et sic adpones.

(405)**11**Leporis conditura: teritur piper, ruta, cepula, [et] iecur leporis, liquamen, caroenum, passum, olei modicum. amulum, cum bullit.

(406)**12**Leporem <pipere> sicco sparsum: et hunc praecondies sicut haedum Tarpeianum. antequam coquatur, ornatus suitur. piper, rutam, satureiam, cepam, thymum modicum, liquamine collues, postea in furnum <mittes>, coques et impensa tali circumsparges: piperis semunciam, rutam cepam, satureiam, dactylos IV, [uvam passam](#), [coloratum](#) super vatillum, vinum, oleum, liquamen, caroenum frequenter tangitur ut condituram suam omnem tollat. postea ex pipere sicco in disco sumitur.

(407)**13**Aliter leporem conditum: coques ex vino, liquamine, aqua, sinapi modico, anetho, porro cum capillo suo. cum <in>

cruda EV², dura (*erasa*) V¹ |
et carta et surclas V, et surclas et carta E |

Leporem aliter EV |
ornas V, oenas E |

et iecur (-or E) EV |

pipere *add. Gi* cf. [v. 28](#) |
Tarpeianum cf. [86, 9](#) |
coquantur E |
mittes *add. Gi* |
impensam tall EV |
iusculum *Gi*, iustam EV |

modicum EV |
in se *Sch*, cf. p. [17, 10](#). [31, 23](#), se EV, per se *Tor* |
piper V, pipere E |

se coxerit, condies: piper, satureiam, cepae rotundum, dactylos, Damascena duo, vinum, liquamen, caroenum, olei modice. 69stringatur amulo, modicum bulliat. conditura lepus in patina perfunditur.

satureia EV |
cepae rotundum *sic* EV |
damascenae (dasm- E²) EV, -na V³ |
conditura *Sch ex p.* [62, 11](#), conditur EV |

(408)IX. GLIRES. Glires: isicio porcino, item pulpis ex omni membro glirium trito, cum pipere, nucleis, lasere, liquamine farcies glires, et sutos in tegula positos mittes in furnum aut farsos in clibano coques.

trito EV, tritis *Hum* |
coque EV |

LIB. IX. THALASSA

[I.](#) in lucusta. [II.](#) in torpedine. [III.](#) in lolligine. [IV.](#) in sepiis. [V.](#) in polypo. [VI.](#) in ostreis. [VII.](#) omne genus conchyliorum. [VIII.](#) in echino. [IX.](#) in mitulis. [X.](#) in sarda cordula. XI. [embractum Baianum](#).

LIB. IX. Thalassa E *in indice*, talassa EV *hic* | *cap.* II torpidine EV | VII conciliorum EV | IX metullis E, metulis V | XI balanum E |

See note at beginning of [Bk. I.](#)

[XI.](#) Ius in siluro, in palamyde et in thynno salsis. [XII.](#) Ius in mullo Taricho. [XIII.](#) Salsum sine salso. [XIV.](#) embractum Baianum.

(409)I. [IVS] IN LVCVSTA. 1. Ius in lucusta et capari: indura cepam pallachanam concisam. † eius piper, ligusticum, careum, cuminum, caryotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defritum. hoc ius adicito sinapi in elixuris.

IVS IN LOCVSTA EV *cf. tit. ind.* |
pallacanam *sic* EV, *cf. p.* [28, 28](#) |
eius EV, teres *Gi*; *an* facies ei ius? |

(410)2Lucustas assas sic facies: aperiuntur lucustae, ut adsolet, cum testa sua et infunditur eis piperatum, coriandratum, et sic in craticula assantur. cum siccaverint, adicies ius in craticula quotiens siccaverint quousque assantur bene, <et> inferes.

{*bis*} graticula EV |
ius *Gi*, eis EV |
verba bene inferes *in* EV *abierunt*
post [17](#) *cuminato; suo loco restituit et et inseruit*
Hum |

(411)3 Lucustam
elixam cum cuminato: piper,
ligusticum, petroselinum, mentam siccam,
cuminum plusculum, mel, acetum,
liquamen. si voles, folium
et malabathrum addes.

locusta elixa EV |
malabratum EV |

(412)4 Aliter lucustam: isicia de
cauda eius sic facies: folium noci +
uvam prius demes et elixas deinde pulpam,
concides, cum liquamine, pipere et ovis
isicia formabis.

locusta (loc- E) EV |
esicia EV², *om.* V¹ |
folium noci uvam prius EV, folliculum [nocivam uvam]
prius *Sch, an* follem nocivum prius? |

(413)5 In lucusta elixa: piper,
cuminum, rutam, mel, acetum, liquamen
et oleum.

ruta V, oleum V, uinũ (*del. et* oleum ss. E²) E *cf.* [v. 25](#) |

(414)6 Aliter in lucusta: piper,
ligusticum, cuminum, mentam, rutam,
nucleos, mel, acetum, liquamen et vinum.

uinum V, oleum (*del. et* uinum ss. E²) E *cf.* [v. 23](#) |

70(415)II. IN TORPEDINE. 1. In
torpedine: teritur piper, ruta, cepula
arida. <addes> mel, liquamen, passum,
vinum modice, olei boni guttas. cum bullire
coeperit, amulo obligas.

IN V, *om.* E |
addes *add. Gi* |

(416)2 In torpedine elixa: piper,
ligusticum, petroselinum, mentam,
origanum, ovi medium, mel, liquamen,
passum, vinum, oleum. si voles, addes
sinape, acetum. si calidum volueris, uvam
passam addes.

(417)III. IN LOLLIGINE. 1. In lolligine in
patina: teres piper, rutam, mel modicum,
liquamen, caroenum, olei guttas.

2 In lolligine farsili: piper,
ligusticum, coriandrum, apii semen, ovi

farsile EV, *item* [13](#) |
coliandrum EV |

vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum et oleum. obligabis.

(418)IV. IN SEPIIS. 1. In sepia farsili: piper, ligusticum, apii semen, careum, mel, liquamen, vinum, condimenta coctiva. calefacies, et sic aperies sepiam et perfundes.

(419)2Sic farcies eam sepiam coctam: cerebella elixa enervata teres cum pipere, cui commisces ova cruda quod satis erit, piper integrum, isicia minuta, et sic consues et in bullientem ollam mittes ita ut coire impensa possit.

farcies *Tor*, facies EV |
lixa EV |
enerulata EV |
quod V, q E |
pipere EV |
sic consues *Hum*, sicco sues EV |

(420)3Sepias elixas ab ahenis: in frigidam missas cum pipere, lasere, liquamine, nucleis. ova <addes>, et condies ut voles.

ahenis P, alieno EV cf. p. [14](#), [12](#) |
addes *add. Gi* |

(421)4Aliter sepias: piper, ligusticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, ovi vitellum, mel, liquamen, vinum, acetum et oleum modicum. et, ubi bullierit, amulo obligas.

(422)V. IN POLYPO. In polypos: pipere, liquamine, lasere. inferes.

(423)VI. IN OSTREIS. In ostreis: piper, ligusticum, ovi vitellum, acetum, liquamen, oleum et vinum. si volueris, et mel addes.

et uinum *om.* E¹, *add. in marg.* E¹ an E² |

(424)VII. IN OMNE GENVS CONCHYLIIORVM. In omne genus conchyliorum: piper, ligusticum, petroselinum, mentam siccam, cuminum plusculum, mel, liquamen. si voles, folium et malabathrum addes.

{*bis*} conciliorum EV |

71(425)VIII. IN ECHINO. 1. In echino:
accipies pultarium novum, oleum modicum,
liquamen, vinum dulce, piper minutum.
facies ut ferveat. cum ferbuerit, in singulos
echinos mittes, agitabis, ter bulliat.
cum coxeris, piper asperges et inferes.

echino *bis* E²V, enicho *bis* E¹ *item* [5.](#) [7.](#) [10.](#) [11](#) |
an coxerit? |

(426)2Aliter <in> echino: piper,
cosium modice, mentam
siccā, mulsum, liquamen, spicā Indicā
et folium.

in *om.* EV |
mulsum V, -am E |
liquamine EV |

(427)3Aliter <in> echino: lotum mittes
in aqua calida, coques, levas, in patella
compones, addes folium, piper, mel,
liquamen, olei modice, ova, et sic obligas.
in thermospodio coques, piper asperges et
inferes.

in P, *om.* EV |
echino V, enichum *corr. in* echinum E |
lotum *Baseggio*, colum EV, totum *Hum*, solum *Tor* |
termospodio E²V, -spodi E¹ |

(428)4In echino salso: echinum
salsum cum liquamine optimo, caroeno,
pipere, temperabis et adpones.

enicho *et* enichum E¹ |
salso V, salsum E |
liquamen optimum EV |

(429)5Aliter: echinis salsis liquamen
optimum admisce, et quasi
recentes apparebunt, ita ut a balneo sumi
possint.

enichinis E |
salsis *Sch*, salis EV |
apparebunt E, aptabunt V |

(430)IX. IN MITVLIS. In mitulis:
liquamen, porrum concisum, cuminum,
passum, satureiam, vinum. mixtum
facies aquatius et ibi mitulos coques.

metulis *bis* EV | aquatius *Hum*, aquati ius EV |
mitulos *sic* EV |

(431)X. IN SARDA CORDVLA MVGILE. 1. In
Sardis: Sardam farsilem sic
facere oportet: Sarda exossatur, et
teritur puleium, cuminum, piperis
grana, menta, nuces, mel. impletur
et consuitur. involvitur in charta et sic supra
vaporem ignis in operculo componitur,
conditur ex oleo, caroeno, allece.

sardā exossatur EV |
et teritur EV, attorretur *Sch* |
pulpeium EV |
cuminum *Hum*, cum EV |
mentam EV |
allece *Hum*, allego EV |

(432)2Sarda ita fit: coquitur sarda et exossatur. teritur piper <cum> ligustico, thymo, origano, ruta, caryota, melle, et in vasculo ovis concisis ornatur impensa: vinum modice, acetum, defritum et oleum viride.

(433)3Ius in Sarda: piper, organum, mentam, cepam, aceti modicum et oleum.

(434)4Ius in Sarda: piper, ligusticum, mentam aridam, cepam coctam, mel, acetum, oleum. perfundes, 72asperges ovis duris concisis.

(435)5Ius in cordula assa: piper, ligusticum, apii semen, mentam, rutam, caryotam, mel, acetum, vinum et oleum. convenit et in Sarda.

(437)6Ius in mugile salso: piper, ligusticum, cuminum, cepam, mentam, rutam, calvam, caryotam, mel, acetum, sinape et oleum.

(438)7Aliter ius in mugile salso: piper, organum, erucam, mentam, rutam, calvam, caryotam, mel, oleum, acetum et sinape.

(439)XI. IVS IN SILVRO, IN PELAMYDE ET IN THYNNO SALSIS: piper, ligusticum, cuminum, cepam, mentam, rutam, calvam, caryotam, mel, acetum, sinape, oleum.

(440)XII. IVS IN MVLLO TARICHO: piper, rutam, cepam, dactylum, sinapi, trito commisces echino <et> oleo, et sic perfundes piscem frictum vel assatum.

(441)XIII. SALSVM SINE SALSO: 1. lecur coques, teres, et mittes piper aut liquamen

piper cum *Hum*, pipere EV, piper ex *Sch* |
rutã careotã V |
concisis *Sch*, incisis EV cf. p. [72, 1](#) |
uiridem EV *item* p. [72, 18](#) |

in *om.* V |
señ V, sepe E |
careotam V, caroetam E |
et in V, in E |

cepa (cepè *et a supra* e E) menta ruta calua careotam EV |

organũ V, -no E |
eruca EV |
ruta V |
calua EV |

pelamide E, pelapide V |
tinno EV |

mulo tarico EV |
et oleo *Sch*, oleo EV |

mittes ç, inities EV, inicies ç |

aut salem. addes oleum. iecur leporis aut
haedi aut agni aut pulli; et, si volueris, in
formella piscem formabis.
oleum viride supra adicies.

(442)**2**Aliter vice salsi: cuminum, caroeni EV |
piper, liquamen teres, et passum modice salsare defundes *sic* EV |
vel caroenum et nuces tritas plurimas
misces et simul conteres et salsari defundes.
oleum modice superstillabis et inferes.

(443)**3**Aliter sine *Sch*, in EV |
salsum sine salso: cumini tantum cuminum EV |
quantum quinque digitis tollis, piperis ad
dimidium eius et unam spicam alei
purgatam teres, liquamen superfundes,
oleum modice superstillabis. hoc aegrum
stomachum valde reficit et digestionem
facit.

(444)**XIV. EMBRACTVM** orticas EV |
BAIANVM. Embractum Baianum: careotam EV, caroenum *Hum*, cariotum *Sch*; cf. [10 1](#),
ostreas minutas, sphondylos, urticas in [1](#) |
caccabum mittes, nucleos tostos concisos,
rutam, apium, piper, coriandrum, cuminum,
passum, liquamen, caryotam, oleum.

73

LIB. X. HALIEVS

[I.](#) in piscibus diversis. [II.](#) in murenam. [III.](#) [in anguillam](#).

EXPLICIT APICI (-II E) TALASSALIBVS LIBER VIII | INCIPIT EIVSDEM ALIE (-IAE V) VESLIBVS EV, *in quo LIBVS bis male pro LIB. scriptum*; Halieus E *in indice librorum* | *cap. III anguilla E* |

See note at beginning of [Bk. I](#).

[III.](#) {ius in aliis piscibus}. [IV.](#) in anguillam.

(445)**I. IN PISCIBVS. 1.** Ius diabotanon in pisce salsas *Gi*, saluas EV, salias *Hum* |
frixo: piscem quemlibet curas, salsas, friges. teres
piper, cuminum, coriandri semen, laseris radicem,

origanum, rutam, fricabis, suffundes acetum,
adicies caryotam, mel, defritum, oleum, liquamen,
temperabis, refundes in caccabum, facies ut ferveat.
cum ferbuerit, piscem frictum perfundes, piper
asperges et inferes.

(446)**2**Ius in pisce elixo: piper, ligusticum,
cuminum, cepulam, origanum, nucleos, caryotam, mel,
acetum, liquamen, sinapi, oleum modice. ius calidum.
si velis, uvam passam.

(447)**3**Aliter in pisce elixo: teres piper,
ligusticum, coriandrum viride, satureiam, cepam,
ovorum vitella cocta, passum, acetum, oleum et
liquamen.

uiridem EV |
cocta EV, duo cocta P; cf. [v. 31](#) |

(448)**4**<Aliter> ius in pisce elixo: piscem
curabis diligenter, mittes in mortarium salem, coriandri
semen, conteres bene, volves eum, adicies in patinam,
cooperies, gypsabis, coques in furno. cum coctus fuerit,
tolles, aceto acerrimo asperges et inferes.

Aliter P, *om.* EV |
acerrimo EV, asperrimo P |

(449)**5**Aliter ius in pisce elixo: cum curaveris
piscem, adicies in sartaginem <coriandri> semen,
aquam, anethum viride et ipsum piscem. cum coctus
fuerit, asperges aceto et inferes.

coriandri semen *Tor*, sem (*in V virgula
supra m erasa*) EV |
uiridem EV, *item* [v. 26](#), [28](#), *p.* [74](#), [10](#) |

(450)**6**Ius Alexandrinum in pisce asso: piper,
cepam siccam, ligusticum, cuminum, origanum, apii
semen, pruna Damascena enucleata, mulsum, acetum,
liquamen, defritum, oleum, et coques.

mulsum *Gi*, cf. [p. 74 l. 14](#) *al.*, mittis E, mus
V |

(451)**7**Aliter ius Alexandrinum in pisce
asso: piper, ligusticum, coriandrum viride, uvam
passam enucleatam, vinum, passum, liquamen, oleum,
et coques.

alexandrum E |

(452)**8**Aliter ius Alexandrinum in pisce
asso: piper, ligusticum, coriandrum viride, cepam,
Damascena enucleata, passum, liquamen, acetum,
oleum, et coques.

(453)9Ius in gongro asso: piper, ligusticum, cuminum frictum, origanum, cepam siccam, ovorum vitella 74cocta, vinum, mulsum, acetum, liquamen, defritum, et coques.

grongo assa EV |

(454)10Ius in cornutam: piper, ligusticum, origanum, cepam, uvam passam enucleatam, vinum, mel, acetum, liquamen, oleum, et coques.

cornutam *Hum*, carnutam EV |
passam et nucleatam EV |

(455)11Ius in mullos assos: piper, ligusticum, rutam, mel, nucleos, acetum, vinum, liquamen, oleum modice. calefacies et perfundes.

(456)12Aliter ius in mullos assos: rutam, mentam, coriandrum, feniculum, omnia viridia, piper, ligusticum, mel, liquamen et oleum modice.

(457)13Ius in pelamyde assa: piper, ligusticum, origanum, coriandrum viride, cepam, uvam passam enucleatam, passum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques. hoc ius convenit et in elixa. si vis, et mel addes.

passam et nucleatam passam EV |

(458)14Ius in percam: piper, ligusticum, cuminum frictum, cepam, pruna Damascena enucleata, vinum, mulsum, acetum, oleum, defritum, et coques.

(459)15Ius in pisce rubellione: piper, ligusticum, careum, serpyllum, apii semen, cepam siccam, vinum, passum, acetum, liquamen, oleum. amulo obligas.

(460)II. <IN MVRENAM>. 1. Ius in murena assa: piper, ligusticum, satureiam, crocomagma, cepam, Damascena enucleata, vinum, mulsum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques.

IN MVRENAM *om.* EV |
morena EV *item* [v. 22](#) (-as
V) [25](#), [27](#), [30](#), [33](#) |
croco magna EV |
cepa EV |
et nucleata EV |

(461)2Aliter ius in murena assa: piper, ligusticum, pruna Damascena, vinum, mulsum, acetum, liquamen, defritum, oleum, et coques.

(462)3 Aliter ius in murena assa: piper, ligusticum, nepetam montanam, coriandri semen, cepam, nucleos pineos, mel, acetum, liquamen, oleum, et coques.

(463)4 Aliter ius in murena elixa: piper, ligusticum, anethum, apii semen, rhus Syriacum, caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum, sinape, defritum.

(464)5 Aliter ius in murena elixa: piper, ligusticum, careum, apii semen, coriandrum, mentam aridam, nucleos pineos, rutam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum modice. calefacies et amulo obligas.

(465)6 < Aliter > ius in murena elixa: piper, ligusticum, careum, cuminum, nucleos, 75 caryotam, sinape, mel, acetum, liquamen et oleum et defritum.

(467)III. 1. Ius in lacertos elixos: piper, ligusticum, cuminum, rutam viridem, cepam, mel, acetum, liquamen, oleum modice. cum bullierit, amulo obligas.

(466)2 Ius in pisce elixo: piper, ligusticum, petroselinum, organum, cepam aridam, mel, acetum, liquamen, vinum, oleum modice. cum bullierit, amulo obligas. et in lance inferes.

(468)3 Ius in pisce asso: piper, ligusticum, thymum, coriandrum viride, mel, acetum, liquamen, vinum, oleum, defritum. calefacies et 10 agitabis rutae surculo et obligabis amulo.

(469)4 Ius in thynno: piper, cuminum, thymum, coriandrum, cepam, uvam passum, acetum, mel, vinum, liquamen, oleum. calefacies; amulo obligabis.

[10 2, 4](#) (463) post [10 3, 2](#) (466), habent ς , post [10 2, 6](#) (465) PM |

Aliter P, om. EV |
anethum Hum, acetum EV |
rus syriacum sic EV, item p. [76, 2](#) et [4](#) (sir-E) |

sinapē V |
et oleum et sic EV |

[10 3, 1](#) (467) post [10 3, 2](#) (466) + [10 2, 4](#) (463) habent ς (non MP) α |

uiridem EV |
agitabis P, zitabis EV |

[10 3, 4](#) (469) in E locum habet ante [10 3, 3](#) (468), sed scripta est a manu E¹ in loco adraso; ceterum ipsa E² signis ordinem eum quem praestat V restituisse videtur |
obligabis E, -gas V |

(470)**5**Ius in thynno elixo: piper, ligusticum, thymum, condimenta moretaria, cepam, caryotam, mel, acetum, liquamen et oleum et sinape.

mortaria (-ea E) EV |
cepa V |
et oleum et V, oleum E |

(471)**6**Ius in dentice asso: piper, ligusticum, coriandrum, mentam, rutam aridam, malum Cydorium coctum, mel, vinum, liquamen, oleum. calefacies, amulo obligabis.

mel EV, uel ς |

(472)**7**In dentice elixo: piper, anethum, cuminum, thymum, mentam, rutam viridem mel, acetum, liquamen, vinum, oleum modice. calefacies et amulo obligabis.

(473)**8**Ius in pisce aurata: piper, ligusticum, careum, organum, rutae bacam, mentam, myrtae bacam, ovi vitellum, mel, acetum, oleum, vinum, liquamen. calefacies et sic uteris.

bacă ouitellū V |

(474)**9**Ius in pisce aurata assa: piper, coriandrum, mentam aridam, apii semen, cepam, uvam passam, mel, acetum, vinum, liquamen et oleum.

apii E, api V *hoc solo loco* |

(475)**10**Ius in scorpione elixo: piper, careum, petroselinum, caryotam, mel, acetum, liquamen, sinape, oleum, defritum.

(476)**11**In pisce oenogarum: teres piper, rutam, mel commisceas, passum, liquamen, caroenum, et igni mollissimo calefacies.

ruta V |
signi EV |

12<Aliter> in pisce oenogarum: ut supra facies. cum bullierit, amulo obligabis.

Aliter *add. Tor* |
obligabis V-, gas E |

76(477)IV. <IN ANGVILLAM.> 1. Ius in anguillam: piper, ligusticum, apii semen, anethum, rhus Syriacum, caryotam, mel, acetum, liquamen, oleum, sinape et defritum.

IN ANGVILLAM *om.* EV anguilla EV |

(478)2<Aliter> ius in anguillam: piper,
ligusticum, rhus Syriacum, mentam siccam, rutae bacas,
ovorum vitella cocta, mulsum, acetum, liquamen,
oleum. coques.

Aliter *om.* EV |
EXPLICIT FELICITER AMEN E, EXPLICIT
LIBER X V |

77

(A p. 196) APICI EXCERPTA A VINIDARIO VIRO INLVSTRI

EXCERPTA *tit. in A. abiit post v. 9* sisama | INLVST A

Breuis pimentorum que in domo esse debeant ut condimentis nihil desit:	<i>accipe pigmentorum i. specierum </i> <i>debut</i> baca mirte <i>i. caerefolium vel</i> chaerephyllon addena <i>ignota</i>
crocu, piper, zingiber, lasar, foliu, baca murre, costu, cariofilu, spica indica, addena, cardamomu, spica nardi.	

De seminibus hoc: papaber, semen rude, baca rute, baca lauri, semen aneti, semen api, semen feniculi, semen ligustici, semem eruce, semen coriandri, cuminu, anesu, petrosilenu, careu, sisama.	<i>i. semen rutae </i>
--	-------------------------

De siccis hoc: lasaris radices, menta, nepeta, saluia, cupressu, organũ, zyniperum, cępa gentima, bacas timmi, coriandrum, piretru, citri, fastinaca, cępa ascalonia, radices iunci, anet, puleiu, ciperum, aliu, ospera, samsucu, innula, silpiũ, cardamomũ.	<i>i. iuniperum </i> <i>gentima interpretabatur</i> getia <i>vel</i> gethya <i>Salmasius</i> <i>i. pastinaca </i> <i>ascalonia corr. in -cal- A¹ </i> <i>i. osprea </i>
---	--

De liquorib. hoc: mel, apiperiu *videtur esse* piperatum |
defritu, carinu, apiperiu,
passu.

De nucleis hoc: nuces amygdala, Abellanae |
maiores, nuclos
pineos, acmidula, aballana.

De pomis siccis hoc: uba ex uua *fecit* A¹ |
damascena,
datilos, uba passa, granata.
Hęc omnia in loco sicco
pone, ne odorem et uirtutem
perdant.

Brevis cyborũ.

- [I.](#) caccabina minore
- [II.](#) caccabina fusile
- [III.](#) ofellas garatas
- [IV.](#) ofellas assas
- [<V.>](#) aliter ofellas
- [VI.](#) ofellas graton
- [VII.](#) pisces scorpiones rapulatus
- [VIII.](#) pisces frixos cuiuscumq. generis
- [IX.](#) item pisces frixos
- [X.](#) pisces assos
- [XI.](#) pisces inotogonon
- [XII.](#) sardas

- [XIII.](#) item pisces inotogonon
- [XIV.](#) mullos anetatos
- [XV.](#) aliter mullos
- [XVI.](#) murenas et anguillas
- [XVII.](#) lucustas et isquillas
- [XVIII.](#) pisces elixos
- [XIX.](#) patinas oborum
- [XX.](#) porcello coriandrato
- [XXI.](#) porcello in oc cuctu
- [XXII.](#) porcello eo iure
- [XXIII.](#) porcello tymmo crapsu
- [XXIV.](#) porcellu exozome
- [XXV.](#) porcellu lasaratu
- [XXVI.](#) porcello fuscellu
- [XXVII.](#) agnu simplice
- [XXVIII.](#) hędu lasaratu
- [XXIX.](#) turdos apontomenus
- [XXX.](#) turtures
- [XXXI.](#) ius in perdices

78(119)I. Caccabinam minorem:
olera diversa elixa compone et
pullinam inter se, si volueris, condis

Cacabina A |
interse A, intersere *Sch* (cf. interponere p. [22](#), [20](#). [23](#),
[2](#)); *at* inter se *vulgariter est* inter ea *scil.* holera |

liquamine et oleo, et bulliat. teres piper
modicum et folium et cum tritura
conmiscet ovum et tribulas.
(2) Alias: tritura, unde perfundes
caccabinam: teres ergo folium
quantum conpetat cum caerefolii una et
quarta parte de lauri baca
et medium caulis elixi et folia coriandri et
solves de iuscello eius et vaporabis in
cinere calido et adorna. ante quam fundas
in vasculo, perfundis conditum et sic ponis.

conpedat A |
cerifolio uno A |
una *scil. parte* |
medium 'i. dimidium' Sch |
uaborabis A |
adorna Sch, adora A |

m finalem male omissam in his excerptis non adnoto, neque alia mere orthographica

(120)II. Caccabinam fusilem: malvas,
porros, betas sive cauliculos elixatos,
turdos atque [isicia de pullo](#), copadia
porcina sive pullina et cetera quae in
praesenti habere poteris, conpones
variatiim. teres piper, ligusticum cum vini
veteris pondo duo, liquaminis pondo
I, mellis pondo I, olei aliquantum.
gustata, item permixta et temperata mittis
in patinam et fac ut modice ferveat. et cum
coquitur, adicies lactis sextarium unum,
ova dissoluta cum lacte perfundes,
patinam, mox constrinxerit, inferes.

coliclos A |
esicia de pullo *Ihm*, esiciate pullu A; cf. p. [13](#), [26](#). [14](#), [1-2](#) |
lycisticum A |
liquamen *et* mel A |
pd. duo, *deinde bis* p A |
item Vo, id A, id est Sch |
temperatam A |
lacte 'ss' uno A |

(270)III. Ofellas garatas: ponis ofellas
in sartagine, adicies liquaminis libram unam,
olei similiter, mellis aliquantum et sic frigis.

adices liquamen A |

(270)IV. Ofellas assas: exbromabis
diligenter et in sartagine mittes.
friges oenogaro. postea simul
cum ipso oenogaro inferes et piper
aspargis.

mittis A |
inogaru *bis* A |
ipsu A |

(270)V. Aliter ofellas: [si] in liquamine
frigantur et calidae melle unguantur et sic
inferantur.

si *del.* Sch |

(270)VI. Ofellas garatas: lasar, zingiber, cardamomum et unum acetabulum liquaminis misces cum his omnibus tritis et ibi ofellas coques.

garaton *hic et graton in indice* A, lasaratas *Sch* |
uno acitabulo liq. A |

(153)VII. Pisces scorpiones rapulatos: coquis in liquamine 79et oleo et cum mediaverit coctura, tolles. rapas elixas madidas et minutissime concisas manibus depressabis, ut umorem non habeant, et cum pisce obligas, et bulliat cum oleo abunde. et, iam bullivit, teres cuminum, lauri bacam dimidiam, addes propter colorem crocum. amulabis de oryza propter spissitudinem. superfundes et tunc inferes. addes modicum acetum.

mediauerint (-it *lhm*) coctura A, in mediam venerint cocturam *Sch ex p.* [65, 17](#) |
oridia A |

(154)VIII. Pisces frixos cuiuscumque generis sic facies: teres piper, coriandri semen, lasaris radices, origanum, rutam, caryotam, suffundes acetum, oleum, liquamen, adicis defritum. haec omnia temperabis et in caccabulo mittis et ferveat. cum calefeceris, eodem pisces superfundes. asparso pipere inferes.

adices A |
eodem A |
piper et A |

(155)IX. Item pisces frixos sic facies: teres piper, ligusticum, bacam lauri, coriandrum, mel, liquamen, vinum, passo vel caroeno temperas. coques igni lento, amulo oryzae obligas et inferes.

mellig; uinu passu uel carenu A |
lentu *et* orizie A |

(156)X. Pisces assos: teres piper, ligusticum, satureiam, cepam siccam, suffundes acetum, adicies caryotam, anethum, ovorum vitella, mel, acetum, liquamen, oleum, defritum. haec omnia in uno mixta perfundes.

ligisticum saturegia cipam A |

(157)XI. Pisces oenoteganon: friges pisces, teres piper, ligusticum, rutam, condimenta viridia, cepam siccam. adicies oleum, <vinum>, liquamen et inferes.

oenoteganon *lhm*, inotocano *hic et* inotogonon *in indice* A, *cf. v. 28* |
adices oleo A |
vinum *om.* A *cf. v. 30* |

(158)XII. Sardas sic facies: teres piper, ligustici semen, origanum, cepam siccam, ovorum coctorum vitella, acetum, oleum. haec in unum temperas et perfundes.

cottor(um) A |

(159)XIII. Pisces oenoteganon: a crudo pisces quos volueris lavas, conponis in patinam, mittis oleum, liquamen, vinum, fasciculos porri et coriandri, coquitur. teres piper, origanum, ligusticum et fasciculos quos elixasti, teres et suffundes inpensam de patina. facis ut obliget. cum bene tenuerit, pipere asparso inferes.

oenoteganon *lhm*, inotogono *hic et* inotogonon *in indice* A, *cf. v. 22* |
inpesa A |
obliget *ultimum paginae verbum in* A, obligetur EV *p. 29, 12, at cf. p. 24, 14* |
piper asparso inferebis A

80(160)XIV. Mullos anethatos sic facies: rades pisces, lavabis, in patinam conpones, adicies oleum, liquamen, vinum, fasciculos porri et coriandri, mittes ut coquatur. adicies piper in mortario, fricabis, adicies oleum et partem aceti, vino passo temperabis. traicies in caccabo, pones ut ferveat. amulo obligabis et patinam piscium perfundis. insuper piper aspargis.

frecabis A |
in cabo ponis A |
amolo A | |

(161)XV. Aliter mullos: radis, lavas, conponis in patinam. adicies oleum, liquamen, vinum, in coctura fasciculum porri et coriandri, inponis ut coquatur. teres piper, ligusticum, origanum, adicies de iure suo [hoc de patella], vino passo temperas, mittis in caccabo, ponis ut ferveat, amulo obligabis et patellam postea perfundes, piper asparges et inferes.

rades A |
patinim (*i altera in loco adraso*) A |
adices oleo liq; uinu A |
fasculum A |
hec (*sic* A) de patella *ut glossema del. Sch* |
aspargis et inferis A |

(162)XVI. Murenā
aut anguillas vel mullos sic
facies: purgabis, conpones in patinā
diligenter. adicies in mortario
piper, ligusticum, origanum, mentam,
cepam aridam, infundes vini acetabulum,
liquaminis dimidium, mellis tertiam
partem, modice defritum ad cocleare.
debent autem hoc iure cooperiri, ut
super cocturam supersit aliquid iuris.

anguilas A |
conponis A |
legisticum A |
effundes A, et fundes *Sch*, item [v. 23](#) |
vini acetabulum *Sch*, uinu acetabuli A |
ad clucliare A *i. adhibito cocleari* |
cooperiri *Sch*, coperi A |
cotturā supersit (i ex e) A |

(163)XVII. Locustam <et scillam>:
teres piper, ligusticum, api
semen, infundes acetum, liquamen,
ovorum vitella et mixta in
unum perfundes et inferes.

Locusta *hic, at* Lucustas et isquillas (*i. scillas*) in
indice A |
lique ouorā A |
perfundis A |

(164)XVIII. In piscibus elixis: teres
piper, ligusticum, api semen, origanum,
suffundes acetum, adicies nucleos pineos,
caryotae quod satis sit, mel,
acetum, liquamen, sinape. temperabis et
uteris.

elixis A |
appi A |
pineus cariota A |
liq; sinapem A |

(165)XIX. Patinā solearum ex
ovis: radis, purgas, conponis in patinā,
adicies liquamen, oleum, vinum,
fasciculum porri et coriandri semen, mittis
ut coquatur. teres 81 piper modicum,
origanum, suffundis ius <de> suo sibi,
adicies iuri decem cruda ova, dissolves et
in unum corpus facies. traicies in patinā
super soleas. ad ignem lentum pones ut
decoquat, et cum duxerit, piper adspargis.

soliarum A *cf. p. 29, 13* |
rades A ius de *Sch*, iux A |
dissoluis A |
solias A |

(388)XX. Porcellum coriandrātum:
assas porcellum diligenter,
facies moretarium sic, in quod teres piper,
anethum, origanum, coriandrum viride,
admisces mel, vinum, liquamen,
oleum, acetum, defritum. haec omnia
calefacta perfundes et asparges uvam

moretarium *et quod Vo*, mortarium *et quo* A |
acetum *Sch*, anetū A |
aspargis A |

passam, nucleos pineos et cepam
concisam et sic inferes.

(389)XXI. Porcellum aenococtum:
porcellum accipies, ornabis, coque in oleo
et liquamine. cum coquitur, adicies in
mortario piper, rutam, bacam lauri,
liquamen, passum sive
caroenum, vinum vetus, simul omnia teres,
temperas et traicies in patinam aheneam.
mittis eum.

(390)(XXII) porcellum eo iure percoque,
cum autem levas, amulo obligabis et sic in
vas transferes et inferes.

(391)XXIII. Porcellum thymo
sparsum: porcellum lactentem pridie
occisum elixas sale et anetho et in aqua
frigida adsidue intingis, ut candorem
habeat. deinde condimenta
viridia, thymum, puleium modicum, ova
dura, cepam concisam minutatim, ea
omnia superspargis et condis liquaminis
hemina una, olei pondo uno, passi pondo
uno, et sic ministras.

(392)XXIV. Porcellum oxyzomum:
porcellum accuratum ornabis et mittes in
iuscellum sic conditum: adicies in
mortario piperis grana L, mellis quantum
conpetat, cepas siccas III, coriandri viridis
sive sicci modicum, liquaminis heminam,
olei sextarium I, aquae heminam I, simul
temperas in caccabulo. mittis in eo
porcellum. dum bullire coeperit, saepius
agitabis, ut spissum fiat. si aliquid
minus 82iuris facere coeperit, tunc adicies
heminam unam aquae. sic percoque et sic
porcellum inferes.

(393)XXV. Porcellum lasaratum:
teres in mortario piper, ligusticum, careum,

Porcello uno cocto (in oc cuctu *ind.*) A |
quoq; A |
uino A |
heneã A |
eo *hic et in indice A*, ex suo *lhm*, qui dubitabat an §22
cum §21 in unum praeceptum iungenda sit, id quod
mihi certum est |

timo crapsum (sparsum *Sch.*) *hic*, tymmo crapsu in
indice A cf. p. [68, 20](#) |
anetu A |
timmũ polleium A |
ciba concisa minuta A |
liquamen emina (em- ex im-) A |
passo A |

Porcello exodiomũ *et* Porcellu exozome in *indice A* |
mittis *et* condito aicies A |
piper A |
quan conpedat A |
liq; emina A |
·S· I aq; emina A |

lasaris radicem *ut glossema del. Sch.* |

miscēs cuminum paululum, lasar
vivum, lasaris radicem, suffundis acetum,
addis nucleos pineos, caryotam, mel,
acetum, liquamen, sinape factum. oleo
omnia temperas et perfundis.

(394)XXVI. Porcellum iuscellatum:
mittis in mortario piper, ligusticum
aut anethum, coriandrum, rutam, bacam
lauri, fricabis, suffundes liquamen, porrum,
passi sive mellis modicum, vinum
modicum, olei aliquantum. cum coxeris,
amulo obligabis.

iuscellatu *hic*, iuscellu *in indice* A |
anetum *Sch*, anesū A |
suffundis A |
porro A |
oblicaus A |

(370)XXVII. Agnum simplicem: de
agno decoriato facies copadiola, lavabis
diligenter, mittes in caccabo. adicies oleum,
liquamen, vinum, porrum, coriandrum
cultro concisum. cum bullire coeperit,
saepius agitabis et inferes.

cupadiola A |

(371)XXVIII. Haedum lasaratum:
haedi intestina bene purgata imple piper,
liquamine, lasare, oleo et intra haedum
mittes et bene consues et cum haedo simul
coquuntur. et cum decoxerit, adicies in
mortario rutam, bacam lauri
et levatum haedum atque exsucatum ipso
iure perfundis et sic ponis.

intestinas et purgatas A |
piper liquamen lasar oleū A, *corr. Brandt.* |
lebato ēdi adq. exugato A, *cf. Ihm* |

(255)XXIX. Turdos hapantamynos:
teres piper, lasar, bacam lauri, admiscēs
cumino garum et sic turdum per
guttur imple et filo ligabis. et facies
ei impensam, in qua decoquatur, quae
habeat oleum, sales, aquam, anethum et
capita porrorum.

hapantamynos *Vo*, apantomoenos *hic*
et apontomenos *in indice* A, intellego
ἀπαντάμυνος *qui omnia vitia stomachi abarcet (cf.*
Marcell. med. 20, 26) |
turdo per guttor A |
impesa A |
decocantur A |

(256)XXX. Turtures: aperies, ornabis
diligenter, teres piper, lasar, liquamen
modicum, infundis ipsas turtures ut
conbibant sibi, ei sic assas.

ipsas *sic* A |
siui A, *cf. Ihm* |

(257)XXXI. Ius in perdices: teres in apio A |
mortario piper, apium, mentam et rutam,
suffundis acetum, addis caryotam, mel,
acetum, liquamen, oleum. simul coques et
inferes.

Expli(cit) brevis ciborum.

83

APPENDICVLA

OPSARTYTICON GRAECORVM FRAGMENTA

1. Athenaeus XII 516^c πρῶτοι δὲ Λυδοὶ καὶ τὴν καρύκην ἐξεῦρον, περὶ ἧς τῆς
σκευασίας οἱ τὰ Ὀψαρτυτικὰ συνθέντες εἰρήκασιν, Γλαῦκός τε ὁ Λοκρὸς (PW
VII 1421 n. 41) καὶ Μίθαικος καὶ Διονύσιος (PW V 977 n.
133) Ἡρακλεῖδαι (PW VIII 496 n. 58. 59) τε δύο γένος Συρακόσιοι
καὶ Ἄγις (Oder PW I 822 n. 10) καὶ Ἐπαίνετος (PW V 2672 n. 9)
[καὶ Διονύσιος], ἔτι τε Ἡγήσιππος (PW VII 2611 n. 5)
καὶ Ἐρασίστρατος (PW VI 333-350 n. 2) καὶ Εὐθύδημος (PW VI 1505 n. 15)
καὶ Κρίτων, πρὸς τοῦτοις δὲ Στέφανος, Ἀρχύτας (PW II 602 n. 5. 6)
[Ἀκέστιος], Ἀκεσίας (PW I 1163 n. 1), Διοκλῆς (PW V 802 n. 53), Φιλιστίων·
τοσοῦτους γὰρ οἶδα γράψαντας Ὀψαρτυτικά.

2. Ath. XIV 662^c αἰοιδίμων δ' ὀψαρτυτῶν ὀνόματα καταλέγει Βάτων ἐν Εὐεργέταις
(Com. III p. 327 Kock) οὕτως

εὖ γ', ὦ Σιβύνη, τὰς νύκτας οὐ καθεύδομεν
οὐδ' ἀναγεγράμμεθ', ἀλλὰ καίεται λύχνος
καὶ βιβλίον <έν> ταῖς χερσί, καὶ φροντίζομεν
τί Σόφων καταλέλοιπ' ἢ τί Σημωνακτίδης
ὁ Χῖος ἢ Τυνδάριχος [-κος trad.] ὁ Σικυώνιος
ἢ Ζωπυρῖνος.

cf. coquorum catalogum apud Euphronem com. frg. 1, 5-9 (Kock III p. 317): Agis
Rhodius, Nereus Chius, Chariades Atheniensis, Lamprias, Apthonetus, Euthynus 11,
1: Soterides; Sosipatrem com. fr. 1, 11. 19 (Kock III p. 314) al. Geoponica 20, 6.

3. Anaxippos com. fr. 1, 1 (III p. 296 Kock):

Σόφων Ἀχαρνὰν καὶ Ῥόδιος Δαμόξενος
ἐγένονθ' ἐαυτῶν συμμαθηταὶ τῆς τέχνης·
ἐδίδασκε δ' αὐτοὺς Σικελιώτης Λάβδακος.

4. Pollux onom. VI 70 p. 245 Bekker πολλά δ' ἂν εἴη τῶν περὶ τὴν ἡδυντικὴν
σκευασίαν ἐξευρεῖν ἐκ τῶν ὀψοποικῶν
συγγραμμάτων Παντολέοντος καὶ Μιθαίκου καὶ Ζωπυρίνου καὶ Σόφωνος καὶ
Ἡγησίππου καὶ Παξάμου (cf. Athen. IX 376^d) καὶ Ἐπαινέτου συναριθμοῖτο
δ' ἂν τούτοις Ἡρακλείδης τε ὁ 84 Συρακούσιος καὶ Τυνδάριχος ὁ Σικυώνιος
καὶ Σιμωνακτίδης ὁ Χῖος καὶ Γλαῦκος ὁ Λοκρός, ὀψοποιητικῆς πραγματείας
σοφισταί.

5. Suidas Πάξαμος... Ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον.

6. Ath. VII p. 325f.: Μίθαικος δ' ἐν Ὀψαρτυτικῷ 'ταινίαν' φησὶν 'ἐκκοιλίζας, τὰν
κεφαλὰν ἀποταμών, ἀποπλύνας καὶ ταμὼν τεμάχεια κατὰ χειρὶ τυρὸν καὶ ἔλαιον.' —7.
Ath. II 58^b: Ἐπαίνετος δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος ἐν Ὀψαρτυτικῷ τῶν
ὥων φασι (φησι trad.) πρωτεύειν τὰ τῶν ταῶν· μεθ' ἃ εἶναι τὰ χιναλωπέκεια· τρίτα
καταλέγοντες (-γει E, non C) τὰ ὀρνίθια. —8. Ath. III 88^c τὸ δ' ἐντὸς τῆς
πίνης Ἐπαίνετος ἐν <Ὀψ>αρτυτικῷ καλεῖσθαι φησι μήκωνα. —9. Ath. VII
294^d Ἐπαίνετος δ' ἐν Ὀψαρτυτικῷ ἐπινωτιδέα καλεῖ (scil. γαλεόν), χείρονα δ' εἶναι
τὸν κεντρίνην καὶ δυσώδη· γνωρίζεσθαι δ' ἐκ τοῦ πρὸς τῇ πρώτῃ λοφιᾷ ἔχειν κέντρον
τῶν ὁμοειδῶν οὐκ ἐχόντων· οὔτε δὲ στέαρ οὔτε πιμελὴν ἔχειν τοὺς ἰχθῦς τούτους διὰ
τὸ χονδρῶδεις εἶναι.

10. Ath. VII 297^c μνημονεύει δ' αὐτοῦ (scil. τοῦ γναφέως piscis) καὶ Ἐπαίνετος ἐν
Ὀψαρτυτικῷ. —11. Ath. VII 304^d Ἐπαίνετος δ' ἐν Ὀψαρτυτικοῖς κορύφαιναν
αὐτόν (scil. τὸν ἵππουρον) φησὶν ὀνομάζεσθαι. —12. Ath. VII 305^c τοῦ δὲ κάπρου
piscis μνημονεύει καὶ Δωρίων καὶ Ἐπαίνετος. —13. Ath. VII 312^b ἐστὶ δὲ
λευκόσαρκος (scil. ὁ λειόβατος piscis), ὡς Ἐπαίνετος ἐν Ὀψαρτυτικῷ. —14. Ath.
VII 313^b Ἐπαίνετος δ' ἐν Ὀψαρτυτικῷ φησι· 'σμαρίδα, ἣν ἔνιοι καλοῦσι κυνὸς
εὐναί'. —15. Ath. IX 371^c Ἐπαίνετος δ' ἐν Ὀψαρτυτικῷ τὰ κεφαλῶτα herbas
καλεῖσθαι φησι γηφυλλίδας. —16. Ath. IX 387^d Ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ Ἀριστοφάνειος
ἐν ταῖς ἐπιγραφομέναις Ὀψαρτυτικαῖς γλώσσαις καὶ Πάμφιλος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν
τοῖς περὶ ὀνομάτων καὶ γλωσσῶν Ἐπαίνετος παρατίθεται λέγοντα ἐν τῷ
Ὀψαρτυτικῷ ὅτι ὁ φασιανὸς ὄρνις τατύρας καλεῖται.

—17. Ath. IX 395^f οἱ καλούμενοι παραστάται, ὧν μνημονεύει Ἐπαίνετος ἐν
Ὀψαρτυτικῷ.—18. Ath. XIV p. 662^d Ἐπαίνετος δ' ἐν Ὀψαρτυτικῷ λέγει ταῦτα·
'μῦμα δὲ παντὸς ἱερείου, καὶ ὄρνιθος δὲ χρή ποιεῖν τὰ ἀπαλὰ τῶν κρεῶν μικρὰ

συντεμόντα καὶ τὰ σπλάγχνα καὶ τὸ ἔντερον καὶ τὸ αἷμα διαθρύψαντα καὶ ἀρτύσαντα ὄξει, τυρῶ ὀπτῶ, σιλφίῳ, κυμίνῳ, θύμῳ χλωρῶ καὶ ξηρῶ, θύμβρα, κοριάννῳ χλωρῶ τε καὶ ξηρῶ καὶ γητίῳ καὶ κρομμύῳ καθαρῶ πεφωσμένῳ ἢ μήκωνι καὶ σταφίδι ἢ μέλιτι καὶ ρόας ὀξείας κόκκοις. εἶναι δέ σοι τὸ αὐτὸ [μῦμα] καὶ ὄψον.’ —19. Ath. VII 324^a ἐστὶ δὲ τὸ ὑπόσφαγμα ὡς Ἑρασίστρατός 85 φησιν ἐν Ὀψαρτυτικῶ, ὑπότριμμα. γράφει δὲ οὕτως, ‘ὑπόσφαγμα δ’ εἶναι κρέασιν ὀπτοῖς ἐκ τοῦ αἵματος τεταραγμένου μέλιτι, τυρῶ, ἀλί, κυμίνῳ, σιλφίῳ, ὄξει ἐφθοῖς’. καὶ Γλαῦκος δ’ ὁ Λοκρὸς ἐν Ὀψαρτυτικῶ οὕτως γράφει· ‘ὑπόσφαγμα δ’ αἷμα ἐφθὸν καὶ σίλφιον καὶ ἔψημα ἢ μέλι καὶ ὄξος καὶ γάλα καὶ τυρὸς καὶ φύλλα εὐώδη τετμημένα.’ —20. Ath. IX 369^b τὴν δὲ ράφυν Γλαῦκος ἐν τῷ Ὀψαρτυτικῶ διὰ τοῦ Π ψιλῶς καλεῖ ράφυν. —21. Ath. XIV 661^e καὶ οἱ τὰ Ὀψαρτυτικά δὲ συγγράψαντες Ἡρακλείδης τε καὶ Γλαῦκος ὁ Λοκρὸς οὐχ ἀρμόττειν φασὶ <δούλοισι> τὴν μαγειρικήν, ἀλλ’ οὐδὲ τοῖς τυχοῦσι τῶν ἐλευθέρων.’ —22. Ath. III 105^e κολύβδαιναν piscem δ’ εἶρηκεν Ἐπίχαρμος... ὡς δ’ ὁ Ἡρακλείδης ἐν Ὀψαρτυτικῶ, τὴν καρῖδα. —23. Ath. III 114^a πόθεν ὑμῖν <ἂν εἴη> εἰδέναι ὅτι καὶ ‘κύβοι’, οὐχ οὕς ἀεὶ μεταχειρίζεσθε (-ζεσθαι trad.), ἄρτοι εἰσὶ τετράγωνοι, ἡδυσμένοι ἀννήθω καὶ τυρῶ καὶ ἐλαίῳ, ὥς φησιν Ἡρακλείδης ἐν Ὀψαρτυτικῶ; —24. Ath. VII 328^d διαφέρει δὲ τῆς χαλκίδος ὁ χαλκεὺς piscis, οὗ μνημονεύει Ἡρακλείδης ἐν Ὀψαρτυτικῶ. —25. Ath. XII 516^d γίνεσθαι δ’ αὐτόν (scil. τὸν κἀνδανυλον placentam Lydiam) φησιν ὁ Ταραντῖνος Ἡγήσιππος ἐξ ἐφθοῦ κρέως καὶ κνηστοῦ ἄρτου καὶ Φρυγίου τυροῦ ἀνήθου τε καὶ ζωμοῦ πίονος. —26. Ath. VII 308^e Εὐθύδημος δ’ ἐν τῷ περὶ ταρίχων τὸν κορακῖνόν piscem φησιν ὑπὸ πολλῶν σαπέρδην προσαγορεύεσθαι· ὁμοίως δ’ εἶρηκε καὶ Ἡρακλέων ὁ Ἐφέσιος (PW VIII 514 n. 6), ἔτι δὲ Φιλότιμος (nisi legendum Φυλ-) ἐν Ὀψαρτυτικῶ. ὅτι δὲ καὶ πλατιστα[τι]κὸς καλεῖται ὁ σαπέρδης, καθάπερ καὶ ὁ κορακῖνος, Παρμένων φησὶν ὁ Ρόδιος ἐν πρώτῳ μαγειρικῆς διδασκαλίας. — 27. Ath. VII 326^f καὶ Διονύσιος δ’ ἐν Ὀψαρτυτικῶ τῆς ὑαίνης μνημονεύει.

28. Ath. XIV 643^e οἶδα δὲ καὶ Καλλίμαχον ἐν τῷ τῶν παντοδαπῶν συγγραμμάτων πίνακι ἀναγράψαντα πλακουντοποιικὰ συγγράμματα Αἰγιμίου (PW I 964 n. 3) καὶ Ἡγησίππου καὶ Μητροβίου, ἔτι δὲ Φαίτου (Φαίστου Meineke) — nominantur: Ἀρποκρατίων ὁ Μενδήσιος (PW VII 2416 n. 8) ἐν τῷ περὶ πλακούντων Ath. XIV 648^b cum praecepto. — Ἰατροκλῆς (PW IX 801 n. 3) ἐν Ἀρτοπουκῶ Ath. VII 326^e. XIV 646^a ἐν τῷ περὶ πλακούντων. 646^b fragmentum. 646^f. 647^b fragmentum. — Φιλιστίων ὁ Λοκρὸς Ath. III 115^d τῶν χονδριτῶν (ἄρτων) τοὺς σεμιδαλίτας πρὸς ἰσχύν φησι μᾶλλον πεφυκέναι· μεθ’ οὗς τοὺς χονδρίτας τίθησιν, εἶτα τοὺς ἀλευρίτας. — Χρύσιππος ὁ Τυανεύς (PW III 2511 n. 21) Ath. III 113^a·^d 86 ἄρτοπουκὸν fragmentum longum. ἐν τῷ ἀρτοκοπικῶ Ath. XIV 647^c· 648^a fragmentum longum cum praeceptis variis.

29. Εὐθύδημος ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῷ περὶ λαχάνων Ath. II 58^f. III 74^b. IX 369^e Εὐθύδημος trad. fragmentum. 371^a Εὐθύδημος trad. — ἐν τῷ περὶ ταρίχων Ath.

III 116^a fragmentum cum versibus (Hesiodi?). 118^b. VII 307^b. 308^c. 315^f. 328^d. —
Schol. in Nicandri Ther. 585 p. 46 Schneider (βουπλεύρου) μνημονεύει
καὶ Ἐπαίνετος ἐν τῷ περὶ λαχάνων.

30. Georonica ed. Beckh 18, 21 p. 499 Μέλκης σκευασία
σύντομος· Παξάμου (potius ex georgicis quam ex opsartyticis, modo verum sit
nomen). ἡ καλουμένη μέλκη αὐτοσχέδιος καὶ καλλίων ἔσται εἰ κεραμέοις ἀγγείοις
καινοῖς ὄξος ἐμβάλης δριμύ καὶ ἐπιθῆς αὐτὰ θερμοσποδιᾷ ἢ πυρὶ μαλθακῷ, τουτέστιν
ἐπ' ἀνθρακιάν· καὶ ἐὰν ὀλίγον ἀναζέσῃ τὸ ὄξος, ἵνα μὴ ἀπὸ τῶν σκευαρίων ἀναποθῇ,
ἐλκύσας ἀπὸ τῆς ἀνθρακιᾶς, εἰς τὰ αὐτὰ σκευάρια βάλε γάλα καὶ θές αὐτὰ εἰς
κιβωτάριον ἢ ἀρμάριον ἢ ἔνθα ἀκίνητον μένει· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἔξεις πολλῶ καλλίους
μέλκας τῶν πολλῇ τέχνῃ κατασκευαζομένων τὰ μέντοι σκευάρια μετὰ πρώτην ἢ
δευτέραν χρῆσιν ἄλλασσε. cf. Columella 12, 8 Apic. 7, 1 (308).

31. Ath. XIV 663^d ὁ Ἀρτεμίδωρος ἐν ταῖς Ὑσαρτυτικαῖς γλώσσαις
τὴν ματτύην ἀποφαίνει κοινὸν εἶναι πάντων ὄνομα τῶν πολυτελῶν ἐδεσμάτων
(ἡδυς- trad.), γράφων οὕτως· 'ἔστι τις (εἷτις τῆς trad.) ὄρνιθος ματτύης. ἐσφάχθω μὲν
διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν κεφαλὴν. ἔστω δὲ ἔωλος καθάπερ ὁ πέρδιξ. ἐὰν δὲ θέλῃς, ὥς
ἔχει αὐτοῖς πτεροῖς ἐὰν τετιλμένην.' εἶτα τὸν τρόπον ἐκθεῖς τῆς ἀρτύσεως καὶ τῆς
ἐψησεως ἐπιφέρει εὐθύς. 'καὶ νομάδα παχεῖαν ἔψε καὶ νεοσσοὺς τῶν ἡδὴ
κοκκυζόντων, ἐὰν θέλῃς παρὰ πότον χρῆσθαι. εἴτ' ἐξελὼν τὰ λάχανα εἰς τρυβλίον καὶ
τῆς ὄρνιθος τῶν κρεῶν ἐπιθεῖς παρατίθει· τοῦ θέρους ἀντὶ τοῦ ὄξους τῆς ὄμφακος
ἐμβάλων εἰς τὸν ζωμὸν ὥς ἔχει τοὺς βότρυς· ἐπειδὴν δὲ ἐφθῇ γένηται, ἐξέλε μετὰ τοῦ
βοτρυδίου πρὸ τοῦ τὸ γίγαρτον ἐξαφεῖναι. εἴθ' οὕτως τὸ λάχανον κατάθρυπτε. οὗτος
<ὁ> ματτύης ἐν τοῖς ἡδίστοις.'

32. Pollux Onom. VI 57 p. 242 Bekker τὸ δὲ θρῖον ὧδε ἐσκεύαζον· στέαρ ὕειον
ἐφθόν μετὰ γάλακτος μίγνυ χόνδρῳ παχεῖ, συμφυράσας δ' αὐτὰ τυρῷ χλωρῷ καὶ
λεκίθοις ῥῶν καὶ ἐγκεφάλοις. περιβαλὼν συκῆς φύλλῳ εὐώδει, ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἢ
ἐρεφείῳ ἔνεψε, ἔπειτα ἐξελὼν καὶ τὸ φύλλον ἀφελὼν ἐμβαλε εἰς ἀγγεῖον γέμον
μέλιτος ξέοντος, καὶ τὸ μὲν ὄνομα τῷ ἐδέσματι 87προςέθηκε τὸ φύλλον. ἢ δὲ μεῖζις
πάντα ἐξ ἴσου δέχεται, τῶν δὲ λεκίθων πλεον, ὅτι πηγνύουσι καὶ συνιστᾷσιν. —33.
Schol. Aristoph. eq. 954 p. 66 Dindorf: θρῖον· χόνδρος ἢ ὄρυζα ἔψεται ἢ σεμίδαλις
ἀρκούντως. εἶτα ἐπιχεῖται τὸ ὕδωρ καὶ φυρᾷ καὶ τὸ ἡψημένον μετὰ ἀπαλοῦ τυροῦ καὶ
ῥῶν ὀλίγων. εἶτα περιλαμβάνεται φύλλοις συκίνοις ὅλον καὶ περιελεῖται καννάβῳ ἢ
παπύρῳ ἢ λίνῳ καὶ καθίεται εἰς ζωμὸν κρέων ἡψημένων ἄχρι τοῦ λαβεῖν ἱκανὴν
ἔψησιν. εἶτα ἐξαίρεται καὶ τῶν φύλλων περιαιρεθέντων εἰς λοπάδα νέαν ξέοντος
μέλιτος ἐμβάλλεται καὶ ἔψεται. στρεφόμενον δὲ, ὅταν ἱκανῶς ἔχη καὶ ξανθὸν γένηται.
ἐξαιρεθὲν παρατίθεται μέλιτος περιχυθέντος ἢ ἀπὸ τοῦ ἐφθοῦ ἢ ἀπὸ τοῦ ἄλλου. θρῖον
δὲ καλεῖται ἀπὸ τῶν φύλλων τῆς συκῆς. ἅτινα οὕτω καλεῖται. duo similia praecepta,
alterum Didymi, leguntur in scholiis ibidem I p. 608 Dindorf.

34. Papyrus Heidelberg (inv. 1701 a. b. c) ed. Fr. Bilabel Sitz.-Ber. Heid. Akad. philos.-hist. Kl. 1919 Abh. 23

Line numbers in this transcription refer to the papyrus, and are unchanged from the original text.

A. pagina anterior

Col. <... ..>ω· ἔνιοι δὲ τη<.....>
ς <τ>ρεῖβουσιν ἄλλα<.....>
.κλην καὶ ὠμη η<..... ὡς->
αύ>τως ζεννύου<σι καὶ τὰ ἄλλα>
πο>ιοῦσιν ὡς πρό<κειται.

5

apparatus: non do nisi maxime necessaria. supplementa sunt Bil(abelii) nisi contra dixero. hic illic exempli causa alia adscripsi cum consilio

ς 1 ἐλαί>ω vel καὶ χρ>ῶ Bil. | τή<κουσι καὶ? | 2 ἄλλα <τε καὶ? an ἀλλά<σσοντες? ἀλλᾶ<ντας? |
3 prima deest, sequitur u an κ, in fine η, vix ν κοτ>ύλην? | 4 ὡς αὐ>τως Bil., an ἀρκούν>τως?

7 Ζωμός ἰχθύος· εἰς θυίας ἔμβαλε>
χόνδρον. κόρι. πρ<άσον.....>
κρόμια, ἄνηθον <..... ὦ->
κιμον, ἄννησον λε<πτὸν>
ἔψε ἐπ' ἀνθρώκων κα<ὶ καταβρέ->
χων ὕδατι. οἶνω, γάρω, <ᾧξει συμμε->
μειγμένοις· ὅταν ἐψ<εθῇ καὶ μέλ->
λης αἶρειν, ἐπίπασσε πίπερ <λεῖ->
ον· μετ' ὅξους δρειμέως κα<θιστ->
88ᾶσιν ὀλίγον συμπεσεῖν, εἴ<τα με->
τ<αί>ρουσιν ἀπὸ τοῦ πυρός· οἱ δὲ ὅξ->
ους ἐπιχέαντες πάντα ἔψ<ουσι
προσυποστρώσαντες τὰ χ<λω->
ρὰ καὶ τὰ ἄλλα ποι<ο>ῦσιν ὡς π<ρό->
κειται.

10

15

20

6 explevi | 12 <μέλ>λης Boll | 13 αἶρειν *levare* potius quam αἰρεῖν <όπ>όν Bil. | 14 explevi; κα<ὶ
ἐ>ῶσι Bil., cf. Chrysipp. Ath. 647^e συμπεσεῖν ἐάσας | συμπέσσειν mavult Bil. |
16 <με>ταίρουσιν *levant ab igne* Vollmer, τηρουσιν pap., τηροῦσιν 'behüten sie vor' Bil.

7 Κρέα ταρειχηρὰ ἢ περνῶν τε<μά->
χη· κρέα ὁμοίως ὡμά· τὰ μ<έν τα->

ρειχηρὰ προζεννύουσιν ἵ<να ἐ-
 ξαλμίαση μόνον· εἴτα πάντ<α εἰς
 λοπάδα· οἴνου μέρη δ, γλυκέ<ως
 μέρη β, ὄξους μέρος α, κόρι ξ<ῥόν,
 θύμον, ἄννησον, μάραθ<ον· φρῦ-
 ξον, πάντα ἐξ ἀρχῆς ὁμο<ῦ ἐ>πιβα-
 λών. ἔψει· μεσάζουσιν ἐπι<βα>λών
 μέλι καὶ κύμεινον λεῖο<ν, ἄλ>λοι
 καὶ πίπερ, καὶ βαλό<ν>τες εἰ<ς ἀγγ>εῖ-
 ον θερμόν τὸν ζωμόν ἐ<πιβ>άλ-
 λουσιν ψωμούς ψοι<ῶν καὶ> ἄρ-
 των θερμῶν.

25

30

7 Λαγανοφακῆ· λάγαν<ον ὀπτὸ>ν κα-
 λῶς [μ]έν ζωμῶ κρεῶν <ὀρ>νεί-
 θων κατάθρυβε, ἔψε· ἥ ἐ<ν οἷ>νῳ,
 ὕδατι, ἀννήσῳ, κυμείν<ω λεί>οις
 ἄνηθον ξηρόν, κύμε<ινον>, χω-
 ρὶς δέ ἔψε φακῆν· κρόμμ<υα τρ>ῖψον

35

40

33 ψοί<του καὶ Bil. | 35 λάγαν<ον φακῶ>ν Bil. | 36 μὲν <έν> Bil. | 38 λεί>οις vel ἐφθ>οῖς, Vollmer, subaudi ἔψε

Col. <..... κύ>μ<ει>νον, ὄξος, ἔλαι-
 η <ον.....>α χλωρὰ, ὕδωρ· εἴτα
 <..... ἐ>φθὰ καλῶς ἀμφό-
 <τερα..... κ>αὶ ἔλαιον χρ<η>στὸν
 <.....> ἐπ' ἀνθράκων ἔα
 <ζέσαι πάντα> ἕως συμπίη.

5

<7φ>ακοὺς μετὰ χλωρῶν
 <.....>ὅταν ἐψεθῇ, βάλε
 <..... ἄν>νησον, κρόμμου-
 <α.....>ια, ἄλας ἢ γάρον ἐκ

10

η 6 explevi ex. gr.

89 <.....>υ· ὅταν ἐψε<θῇ>, τὰ
 <.... κ>ατάθρυβε.....>υ
 καὶ αὐ<τ... ..>ν

versus [15-25](#) toti perierunt

<..... >ἐ>λαίῳ καὶ ὄ- 26
<ξει.....βλασ>τὰ ἀμπέλων ἕα
εἰς φ<ῶ>ς γενέσθαι, πλύνας. ξύσας
σίναπι, μέλι, εἴτ' ἔμβαμμα.

7 Ἦπαρ καλὸν • τεμῶν ἀναποίει με- 30
τ' ἐλαίου ἀλὶ, κόρι, θύμῳ, ὀπῳ, ὄξει •
εἰς ὀβελίσκον • ὄπτα θερμὸν καὶ
χρῳ.

7 Ψόας καὶ τὰ σαρκώδη • λογιστὶ ἀνα- 35
ποιήσας <ἐ>ν ἀλὶ, κόρι, ὀπῳ ὄπτα
ἕως μόνον συμπίη • ἔστω δέ σοι
ἐν κύθρῳ ζωμὸς θερμός • ὄξος. ἕ-
λαιον ἀνὰ μέρος ᾱ, οἴνου γλυκέ-
ως ἀνὰ μέρη β, ἀλὸς βραχύ • ἂν ζέ- 40
ση, βάλε ὀρειγάνου κορύμβους. κα-

30 paragraphos 7 errore praefixa est versui 29 | tituli patinarum v. 30 et 34 extra structuram
grammaticam ut passim apud Apicium | 35 ποιησασαναλι pap., corr. Bil.

Col. τασπάσας τ<..... . . >
θ ἐμβάλων <..... ...>
αὐτῶν.

7 Ἦπαρ καλόν • τεμῶν..... μελί-> 5
κρατον ζεν<νυ..... ἄ->
ποστραγγιζ<.. μέ->
λιτί καλῳ κα<.....>
νῳ ἔμβαμμα <.....>
γάρον, οἴνο<ν>
ἕα • ἄλλοι λεπ<τ.....> 10
<κ>νῆκον.

7 Ἀθήρα...ν

θ 11 υνηκον pap., corr. Bil. | 12 ἀθήρα cf. Photius p. 39, 16-19. 41, 16-19 Reitzenstein *et Thes. l. l. s.*
ν.

in reliquis versibus non servata sunt nisi brevia principia, in his duo initia praeceptorum v. 30 Εἰς ψ<όας? et v. 38

Εἰς π<έρναν? scilicet ζωμός, *ius in...*

90

B. pagina posterior, non eiusdem cuius fuit A libri.

Col. <..πάντα β>αλὼν εἰς μέγα βατάνιον
ε <θὲς εἰς τὸ>ν κλείβα<ν>ον· ἐὰν μεσάσῃ.
<τὸν ζωμὸν> ἀπόχαιε καὶ τὰ κρέα δάε.
<.... ><ς> κύθραν. ἐπιβαλὼν ἔλεο<ν>
<. . .>βάλε ἄνωθεν εἰς τὸν κλεί- 5
<βανον· ἐ>ὰν ἐψεθῇ, ὄξος μετὰ τῶν
<ἄρωμάτ>ων τῶν προκειμένων
<..... ἐπίχ>ει ἄλλα ὀλίγον· ὅταν εἰς
<.. >ν ὑγρὸν μεταθῇς καὶ <β>α- 10
<λὼν....τ>ὰ κρέα καὶ εἰς τετρημέ-
<νον πίθ>ον καὶ ἀλῶν βώλου οὐ
<.....>τως ἵνα τὸ ἀπὸ τῶν κρε-
<ῶν >ν καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως· ἔνιοι
<.. .. > μεικρὸν πρὸ τοῦ ὄξους
<.... τὸ >κρέας. 15

B ε 1 τὰ κρέα β>αλὼν Bil. | 3 <τὸν γάρων> Bil. | 5 ἄνωθεν l. denuo Bil. | 9 <τρύβλιο>ν Boll |
10 <β>ά<λλουσι τ>ὰ Bil. | 11 explevit Boll | βώλου an κώλου pap. | 14 <δ' ἔλεον> Bil.

<7 >σελίνου σπέρμα, γάρ<ο>ν· ἐὰν
<..... >ν <ἐ>ξαίρει
<. >ν, κύμεινον.

<7 ... >ς, κόρι ξηρὸν, κύμινον
<.....>κόρι ξηρὸν. ἀννήθου (διπλοῦν) 20
<..... γ>άρων· ἐὰν ἐψεθῇ, πίπερ
<..... ἔ>λεον, οἶνον, δεσμὸν ὀρε<ι-
<γάνου. σ>κορίδιον, ἔψεμα.

<7ἔ>λεον, λιγυστικόν, δεσ<μ...>
 <.....>ε ἀκόριον χλ<ωρόν.
 <.....δ>εσμίδιον οἰ<νάγ-

25

20 in fine nota quaedam insolita, διπλοῦν interpretatur Bil. | 23 <σ>κορίδιον i. σκόρδιον

Col. ρας. ἀκόριον, κάρο<ν, ὄ>ξος.

ς

7 ἀκόριον ξηρόν. σ<ελ>ίνο<υ> σπέρμα.
 ὄξος εἰς θυῖας· ἀνα ποίη<σ>ον· καὶ
 ὀπὸν ὀλίγο<ν> καὶ γ<λ>υκὺν μετὰ τοῦ
 ὄξους· ὀλίγον ἄφες ἐφ' ὥρας δύο
 εἴτα εἰς κύθραν· γάρον καλὸν τὸν
 91αὐτάρκη· εἰς κλείβανον· ἐὰν ἐψε-
 θῇ, πίπερ. |
 Λιγυστικόν. κύμεινον, οἴνου διπλοῦ(ν).
 γάρου ἀπλοῦν, σπουδαῖα ἀμφότερα·
 ἐὰν ἐψεθῇ, πίπερ. ὀπὸν. κόρι ξηρόν·
 αὐτὸ μόνον φρύσσ<ε>τα<ι>. |
 Τριπτρον πλ..βανι τυραν ἀλη-

5

10

α.. αν.υα

ς 2 hic ut 9 (13?) ε 16. 19. 24 titulus omissus, sunt iura | 10 σπουδαῖα bene curata

extant praeterea versuum 19-26 aliquot verba finalia et columnae ζ aliquot principia,
 in his vocabulum εἰμιέφθω<ν> i. ἡμι-

35. addo fragmenta praeceptorum latinorum nuper a Bilabelio ex papyro Heidelberg
 (inv. n. 1001^{ab}) cum photographis edita quamquam ad rei rusticae potius quam
 coquinariae librum pertinere videntur. papyrus sat bonae aetatis, apices haud rari,
 semper recte positi, litteratura uncialis

fragmentum a

..... <adip>em
 mitt>e in vini sextári(um) <au>t Albáni aut Pra<etut-
 iani odoráti. deinde cum lique facta erit ade<ps,
 percolato in irin et ita cocito. signum aut<em
 5 erit hoc verum coctum <e>sse simul quam < . . .

lis erit iris et adeps guttás ostendat . <
 tollito vás aéneum et pónito in aquá fr<igida
 pe>r quadriduum, iis autem diebus macera<to
 . . ççş ę . . . ąę in vino Albáno habito a . . e

fragmentum b

.....
... pondo sextantem	am iaciunt in solę<m
... drachm . I ob . uł	súcum uvae acerba<e
... aniem. Hyginus	deinde reliqua et . .
... ęiicuius lięe<t . .	nul spisso n
5 cal>amisco	rito oęe
..... dior	intro su< di-
..... ab áreant	ebus ír<in
..... > . . . albo.	eudde alio . m

NOMINA PROPRIA

I. HOMINVM

Apicianus:

conchicla [5 4, 2](#)

ius [6 8 8 7, 6](#)

minutal [4 3, 3](#)

ofellae [7 4, 2](#)

patina [4 2, 14](#)

sala cattabia [4 1, 2](#)

Celsinianus porcellus [8 7, 12](#)

Commodiana conchicla [5 4, 4](#)

Flac(c)ianus porcellus [8 7, 8](#)

Frontinianus porcellus [8 7, 10](#)

Frontonianus pullus [6 9, 12](#)

Iulianae pultes [5 1, 1](#)

Lucretiana patella [4 2, 25](#)

Matianus:

mala [4 3, 4](#)

minutal [4 3, 4](#)

Passenianus lepus [8 8, 7](#)

Tarpeianus haedus sive agnus [8 6, 9 8 8, 12](#)

Terentinus (*a Terentio aliquo an a Tarento?*):

isicium [4 3, 2](#)

ius [4 2, 13](#)

minutal [4 3, 2](#)

impensa [8 1, 10](#) (recent- *trad.*).

impensa [8 7, 1](#)

Traianus (trag- *trad.*) porcellus [8 7, 16](#)

pullus Vardanus (*an Varcianus?*) [6 9, 11](#)

uvam passam Varianum (? *farinam trad.*) [3 11, 1](#)

[Varronis betaccos [3 2, 4](#) Varro [7 14, 3](#)] *fragmenta ex satyra Menippeia* περὶ ἐδεσμάτων

[qui Veneris ostium (*i. cunnum*) quaerunt *fragmentum comici apud Varronem* [7 14, 3](#)]

[Vinidarius exc. *tit.*]

Vitellianus:

pisa [5 3, 5](#)

pisa sive faba [5 3, 9](#)

porcellus [8 7, 7](#)

II. GEOGRAPHICA

Abellana:

concisas nuces auellanas tostas [7 13, 4](#)

aballana Exc. ind. [p. 77, 17](#)

Aethiopicum cuminum [1 18 3 18, 3](#)

musteos Afros [7 13, 2](#)

cucurbitas more Alexandrino [3 4, 3](#)

panis -us [4 1, 3](#)

ius -um in pisce asso [10 1, 6. 10 1, 7. 10 1, 8](#)

cepas siccas Ascalonias [4 2, 24](#)

cepam -am (-colin- V) aridam [4 3, 6](#)

çępa -a Exc. ind.

fabaciae Baianae [5 6, 4](#)

embractum -um [9, 14](#)

conditum Camerinum [1 2](#)

Caricae ficus [2 2, 8 7 9, 1. 2 7 10](#)

hysopum Creticum [1 13](#)

Cumana lanx [4 2, 11 5 4, 2](#) (bis)

munda <[5 4, 3](#)> [5 4, 4 6 9, 2. 5 7 13, 7](#)

mala Cydonea (ut diu serventur) [1 12, 3 4 2, 37 8 5, 2](#)

coctum [10 3, 6](#)

patina de -is [4 2, 37](#)

sine vitio [1 12, 3](#)

(cid- codd. praeter [4 2, 37](#))

defrutum de coctomiis (sic EV) [2 2, 8](#)

laser Cyrenaicum [1 16, 1 7 1, 1](#)

cir-

Damascena pruna [4 5, 1](#) pruna [uel]

-a enucleata [6 2, 2](#) ([8 6, 10 10 1, 6. 8. 14 10 2, 1](#)) [6 5, 1](#)

-a[s] [7 6, 6](#)

-a macerata [8 2, 8](#) ([8 4, 1](#)) [8 8, 13](#)

pruna -a [10 2, 2](#)

sil (silfi *trad.*) Gallicum [1 20, 1](#)

quod Graeci dicunt [*cnecon](#) faenum -um [5 7](#)

sales Hammoni<a>ci fricti [1 13](#)

(amm- *codd.*)

oleum Hispanum [1 4](#); [6 9, 15](#)

(spano *trad.*)

porcellus Hortolanus (*si a regione quadam est appellatus*) [8 7, 14](#) bis

93

pisa Indica [5 3, 3](#)

spica- a [1 16, 2](#) [6 5, 4](#) [9 8, 2](#) *Exc. ind.*

oleum Liburnicum [1 4](#) bis

cuminum Libycum [1 18](#) [3 18, 3](#)

Lucanicae bis [2 4](#) [5 3, 2](#). [8 5 4, 6](#)

-arum confectio [2 4](#)

-ia *trad.* [4 2, 13](#)

-as breves concidis [4 5, 1](#)

concisas [5 3, 2](#) [5 4, 2](#) [8 7, 14](#)

pullus Numidicus [6 9, 4](#)

ofellae Ostienses [7 4, 1](#)

cepa Pallac(h)ana (*si a regione est appellata*) [4 2, 25](#) [9 1, 1](#)

haedus sive agnus Parthicus (past- *trad.*) [8 6, 10](#)

laser -um [1 16, 1](#) [3 13, 1](#) [7 1, 1](#). [3](#)

pullus -us [6 9, 2](#)

duracina Persica ut diu durent [1 12, 11](#)

-a duriora [4 2, 34](#)

patina de -is [4 2, 34](#)

uvam passam Phariam (? farinam *trad.*) [3 11, 1](#)

fasiani adipēs recentes [2 2, 1](#)

isicia de -o [2 2, 6](#)

oenogaro -i [2 5, 4](#)

panis Picentinus [4 1, 2](#)

apsinthium Ponticum [1 2](#)

-a *nux* [6 5, 2. 3 8 1, 8](#)

apsinthium Romanum *bis* [1 2](#)

caricarum defritum, quod Romani 'colorem' vocant [2 2, 8](#)

Sarda *ter* [9 10, 1. 2. 3. 4. 5](#)

-a ita fit [9 10, 2](#)

-a farsilis [9 10, 1](#)

cuminum Syriacum [1 18 3 18, 3](#)

rhus -um [10 2, 4 10 4, 1. 2](#)

Thebaica *palma* [1 2](#)

caseus Vestinus [4 1, 2](#)

indices ampliores paratos habebamus, temporum barbaries vetuit imprimi. addimus maxime necessaria de nominum technicorum orthographia (cf. Sitz.-Ber. p. 36ss.) in apparatu passim praetermissa cum consilio et vocabula quaedam rara vel dubia

acetabulum *neutrum* *ter* [8 7, 17](#)

masc. ter [6 9, 3](#)

aenococtus *porcellus* [8 7, 11. 16 Exc. 21;](#)

-um *ter* [5 1, 2;](#)

oen- *vel* un- *vel* in- *trad.*

anetum *semper sine h*

apantomoenos *v. hap-*

tisana barrica [4 4, 2](#) *ignota;*

adde Thesauro

? calamintha [3 4, 8](#) (*caromemta trad.*)

calyculi *boletorum* [7 15, 5](#) (*calic- trad.*)

ius in cappari *cancro* [9 1, 1](#)

cf. cammarus [2 1, 1. 3](#)

cap[r]onum [4 3, 3](#)

in cap[s]o [6 9, 14](#)

[car(a)uita [5 3, 1](#)]

cariofilu *Exc. ind.*, *erit* cariophyllon; *adde Thesauro*

caroenum 10^{es} in *codd.*, carenum fere 30^{es} -on- [2 1, 7 2 2, 1](#) in V¹, -in- *Exc. ind.*

? caromenta v. calamintha

caryota, *plerumque* careota *trad.*; cariota *bis* in EV et *quater* in *Exc.*, *quater* in E, *semel* in V; caroeta [7 14, 3](#) in EV, *binis locis* in E aut V; careta [8 2, 7](#) in EV

? sala cattabia [4 1, 1. 2. 3](#) v. *Thes.* s.v. cottabius

cauliculus *sic* E *bis*, *plerumque* col- vel cul- in *codd.*, *etiam* coliclus

cepula (-ulla 6^{es}) 11^{es}

c(h)araxo 9, 1 in c(h)araxo [6 5, 2](#)

cneci flos *neutrum* [6 5, 2 7 6, 10 8 1, 4](#) (*eneci vel -chi codd.*); nechon [1 11, 1](#) *corrigere Thesaurum*

coagulum [7 13, 5 8 6, 11](#) quag-

cocleare (-rem [3 18, 3](#) *semel* EV) [2 2, 5 3 18, 3](#) *bis* [4 2, 25](#); clocl- [3 18, 3](#) *bis* et [4 2, 25](#) V; clucliare [Exc. 16](#)

caricarum defrutum quod Romani 'colorem' vocant [2 2, 8](#) *adde Thesauro III p. 1714, 76*

94colyphium [4 4, 1](#) *bis*; [5 5, 1](#) *bis* (coloef-, colef-, coleu-, coloed- *codd.*)

conchicla 6^{es}, in *codd.* *semper* conci-

conc(h)iclaris *caccabus* [5 4, 5](#)

adde Thesauro

conchylia [1 15, 1 9 7](#) (concil- *trad.*)

cordyla (-ul- *trad.*) [9 10, 5](#)

cotonia v. Cydonea

a crudo [4 2, 27 8 6, 3](#) [Exc. 13](#)

cuminum *scriptum* cim- *hic illic*, cym- [1 15, 1](#) in E

cyathus: *semper* ciatus in EV

dactilus *semper* (*fere* 20^{es})

decarno [7 10](#)

decorio [Exc. 27](#)

defritum *passim*, defretum [3 4, 1 4 2, 25](#) in EV, defrictum *quater* in V

depello [2 2, 10 6 5, 3](#)

depilo [6 3, 2](#)

ius diabotanon [10 1, 1](#) *adde Thesauro*

embamma [3 18, 1 8 2, 7](#)

embractum [9 14](#) *cf.* [8 6, 1](#)

enervo 9^{es}: -io in EV [7 7, 1 9 4, 2](#)

exbromo [2 2, 9 6 2, 3](#) [Exc. 4](#) *Anthim. 3*

exentero (*semper* ext- in EV) [2 1, 7 6 7 7 5, 3 8 1, 3 8 7, 1. 5](#)

? faseoli faratarii [8 6, 1](#)

fungi farnei [7 15, 1. 2. 3](#)

ficedula (-tula *trad.*) [4 2, 5](#) *bis* [14](#) *bis* [8 7, 14](#)

[funguli] v. sphondylus

cepa gentima [Exc. ind.](#)

gigeria pullorum [4 2, 21](#) (ciz- *trad.*) [5 3, 8](#) (giz- *trad.*) [4 5, 1](#) (la E, gingibera V)

ingiber v. zing-

gonger [10 1, 9](#) (grongo EV)

turdus hapantamynos (apantomoenos *cod.*) [Exc. 29](#) *adde Thesauro Graeco*

helenium [1 4](#) (ell- EV), inlunium [1 11, 3?](#)

hemina: *semper* em- in EV

isicium *passim*, *praevalet* in EV *scriptio* es-, *item* in isiciolum isiciatus

iuniperus [8 4, 2](#) zyn- Exc. *ind.*

ius *saepissime*, iux [Exc. 19](#)

lac *saepe*, *nom.* lacte [8 6, 6](#) acc. in -em [4 2, 13](#) in EV

ut laxamentum habeat [6 9, 10. 14 7 7, 1](#) cf. [4 5, 1](#)

ligusticum *passim*; *scriptum* lib- in EV [1 21](#); [4 2, 27](#)

legist- [Exc. 16](#),

ligist- Exc. 8^{es},

lygist- 2

lio (*ter* ligo *trad.*) [4 4, 1 5 1, 1](#) *ter.* [4 5 3, 2. 5](#) *bis* [5 5, 1](#)

lucusta *plerumque* loc- in EV

malabathrum (-trum EV, -bra- tum [9 1, 3](#)) [1 15, 1 1 16, 2 9 1, 3 9 7](#)

? haedus sive agnus [mammothestus] [8 6, 6](#)

mel *passim*, acc. melle in EV [5 2, 3 5 3, 5 8 4, 2](#)

melca [7 13, 9](#)

conditum melizomum [1 1, 2](#)

menta *semper sine h* in EV

minuta *pars* [4 4, 2 5 5, 2](#)

mitulus (met- EV) [9 9](#) *bis*

moretaria (mort- V) [1 21 6 4, 2 10 3, 5](#) (mort- EV) [Exc. 20](#) mort-

murena *plerumque* mor- in EV

? baca murre Exc. *ind. an* myrthae?

nechon v. cneci flos

oenococtus v. aenoctus

oenoteganon (in- *cod.*) [Exc. 11. 13](#)

omentum *scriptum* augmentum [3 20, 7 7 3, 2](#)

oryza: orizae [2 2, 8](#);

oridia [2 2, 9](#) *Exc. 7*

orizie *Exc. 9*

ospreon *tit. lib. V*, ospera *Exc. ind.*

ovifer *m.* [8 4, 1. 3](#)

oxyporium (ex- EV) [3 18, 2](#). -rum [1 18](#)

95oxyzomus [6 9, 3](#) *Exc. 24* exodi-

pecioli [1 12, 4](#)

petroselinum *scriptum passim* silenum *in EV*

phoenicopteros (fen- EV) [6 4, 1 6 6, 1](#)

piciri picitus [1 12, 1 1 9, 2 1 12, 7](#)

pisa, *hic illic* pisum *in EV*

ius *in platone* [8 2, 2](#)

pyrethrum *scriptum* pyret-, pireth-, piret- [2 2, 2 4 5, 1 7 5, 2. 4 8 6, 11](#) *Exc. ind.*

r(h)us Syriacum [10 2, 4 10 4, 1. 2](#)

salsus *i. piscis salsatus* [3 20, 4 4 2, 21. 22. 23. 24. 25](#) *bis* [5 8, 2 8 7, 16 9 13, 1. 2. 3](#)

scilla *bis* [2 1, 3](#) (*isc V*), isquillas *Exc. 17*

sil (silfi EV) [1 20, 1 3 5](#)

silphium (silf- *semper* EV) [7 4, 1 7 6, 1 7 7](#) silpiũ *Exc. ind.*,
plerumque silfi, *quod hic illic potest esse genetivus*

sinape *passum*, *saepe* sen- *in EV*,

abl. in -i saepe, in -e [6 9, 8 7 2, 2 8 1, 2 8 8, 13](#)

acc. in -i [1 12, 9 8 5, 4 9 1, 1 10 1, 2](#)

sphondyli (*plerumque* sfon- *vel* fon- *in EV*), -i [*vel* fondili] [3 20, 1](#),

-is [*sive* fondilis] [5 2, 1](#),

nusquam legitur funguli

ova spongia (sf- V sfh- E) [7 13, 8](#)

surclo (-ulo [8 7, 5 8 8, 8](#)) [4 5, 3 7 2, 1 7 4, 1. 2](#) bis [7 7, 1 8 6, 11 8 7, 5 8 8, 8. 9](#)

tamni (-nni EV) [4 2, 7](#)

terebinthi (terendi EV) [1 2](#)

t(h)ermospodium [4 2, 4. 8. 9. 33](#) bis [9 8, 3](#)

t(h)ursio [4 2, 18](#) turtio *ibid.*

thymum (thy-, ty-, thi-, *plerumque* ti- in EV), timm- [Exc. 23](#) et *ind.*

thynnus (ti- EV) [9 11 10 3, 4](#)

t(h)yrsi [4 2, 3 7 15, 6](#)

tisana *semper, nusquam* pt- in EV

tracta, *forma* tractum [2 1, 5 6 9, 13](#) in EV, cf. E [4 3, 5](#)

tudiclo (tutunclo *trad.*) [5 2, 2 5 3, 6](#)

turiones lauri [8 1, 10](#)

? tus [2 3, 2](#)

tyropatina [7 13, 7](#)

patella tyrotaricha (thi- EV) [4 2, 17](#)

ante ventilatum (*subst.*) [1 6](#)

cum tres undas bullierit [8 6, 6](#) (cf. [9 8, 1](#)) v. *Pallad.* 12, 22, 4 *Anthim.* 3

zema [8 1, 10 8 6, 6](#)

zingiber *sic* [1 18](#) et [4 5, 1](#) in EV et *Exc.* [p. 77, 3](#) et *p.* [78, 27](#),

geng- *octies* in V *ceteroquin* (11^{es})

ging- in EV

zomoteganon *piscium* [4 2, 27](#)

verba intransitiva

ut ex se am[b]ulet [6 9, 15](#)

coloro [4 2, 20 7 10 8 8, 7](#)

constringo [Exc. 2](#)

coquo [7 6, 4](#) <in> se [8 8, 13](#) (cf. [3 2, 3 9 8, 1](#))

decoquo [Exc. 19. 28](#)

percoquo [8 6, 9](#)

despumo [5 3, 1. 3. 6. 9 5 4, 3. 4](#) (cf. [5 2, 3](#))

duco [4 2, 20. 28 4 5, 1 5 3, 2 5 4, 4 7 13, 7 Exc. 19](#) (cf. [8 6, 9](#))

induco [2 2, 2](#)

impinguo [8 7, 5](#)

medio [Exc. 7](#) (at cf. [3 9, 2](#))

minio [2 5, 4](#)

mollio [3 2, 2](#)

obligo [4 2, 6 Exc. 13](#) (at cf. [4 2, 27](#))

percoquo [8 6, 9](#)

refrigero [5 3, 4](#)

sicco [3 18, 3 4 2, 12 9 1, 2](#) *bis*

spisso [5 1, 1. 4 8 8, 3](#)

stringo [4 2, 31 7 6, 4](#)

teneo [4 2, 27 Exc. 13](#)

Addenda et corrigenda

The items discussed here have been [marked](#) *but not changed* in the text. Where the authors cite page and line, recipe numbers have been added in braces using the same format as in the Index: {[4 2, 27](#)}.

p. 12, 24 {[2 1, 4](#)}

miscet sicut pulpam omentatam scripsit et ad [2 1, 7](#) spectare putat E. Brandt, qui sedulo et strenue mecum plagulas correxit

p. 13, 26 {[2 2, 3](#)}

nunc magis placet retinere In isiciato pullo et p. 78, 11 {[Exc. 2](#)} legere item isiciatum pullum

p. 19, 25 {[3 10, 3](#)}

in baca interpretatur 'cum olivis' Brandt cf. [3 9, 5](#)

p. 21, 5-14 {[3 18, 2-3](#)}

mavolt pro uno praecepto haberi Brandt

p. 25, 21 {[4 2, 12](#)}

verba et ova cruda confracta ante verba v. 20 {previous line} et olei modicum transponi iubet Brandt

p. [26](#), 12 {[4 2, 14](#)}

Patinam bis scriptum, prius suco rubro, in V

" 22 {[4 2, 14](#)}

dein] in intellegi volt id est Brandt

" 27 {[4 2, 14](#)}

Infra ostenditur spectare ad declinationem in codd. omissam putat Brandt

p. 27, 9 {[4 2, 15](#)}

legit a superficie insuper pones et verba versas in discum in v. 13 {[4 2, 16](#)} post oleo reponi iubet Brandt

p. 29, 10s. {[4 2, 27](#)}

proponit origanum, suffundes ius de suo sibi, fricabis, ova cruda dissolves, de suo sibi temperas cf. infra ad p. [39](#), 24 ss.

p. 32, 25 {[4 3, 7](#)}

ante adicies excidisse titulum novum velut Aliter minutal dulce coniecit Brandt

p. 39, 24 {[5 4, 3](#)}

sic legi volt Brandt (cf. ad p. 29, 10): origanum, suffundis <ius> de suo sibi, fricabis, liquamine temperabis, mittis supra <pisam>. adicies oleum eqs

p. 43, 28 {[6 3, 1-2](#)}

vide an post frigido non novum praeceptum sit incipiendum, sed

pergendum: perdicem cum pluma—dipilabis. <pridie> [occisa](#) (cf. p. 81, 19 {[Exc. 23](#)})

perdix eqs, tum p. 44, 1 {[6 3, 2](#)} si <III> dierum *eqs*

p. 51, 5 {[7 5, 1](#)}

Assaturam simplicem: assam a furno salis *eqs Brandt*

p. 68, 25 {[8 8, 12](#)}

uvam passam ustam coloratam Brandt cf. p. 54, 5 {[7 10](#)}

Text Markup added by transcriber

Words underlined in red are popups: [solid](#) for the authors' corrections in the Addenda et Corrigenda, [dotted](#) for typographical errors corrected by the transcriber. Grey underlining identifies words and phrases discussed in the critical apparatus. Dotted grey lines mark cross-references within the apparatus.

Numbering

The original text used six series of numbers:

Book: Roman numeral in body text; **boldface** Arabic numeral in Index.

Chapter: Roman numeral in body text; second Arabic numeral in Index.

Recipe: Boldface Arabic numeral in margin; third Arabic numeral (if present) in Index. The first recipe in a chapter is usually—but not always—given a number 1 in the body text.

Schuch numbering: The continuous numbering, 1–478, from the 1874 Schuch edition is shown in parentheses in the margin.

Page and line numbers are used in the critical apparatus and in the Addenda et Corrigenda. They are retained in this e-text for completeness, but all information is also given in book-chapter-recipe form.

All recipe citations, whether original or added by the transcriber, have been formatted to match the Index.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK APICII LIBRORUM X QUI DICUNTUR DE RE COQUINARIA
QUAE EXTANT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project

Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- • You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- • You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- • You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- • You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or

damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain

freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.